

ด้วยพระนามแห่งอัลลอฮ์ ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ

สภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบ์ของ
โรงเรียนดาร์ลบารอกะฮ์ จังหวัดปัตตานี
States and Guidelines for Maktap Islamic Studies Curriculum
Administration of Darulbarakah School, Pattani Province

อาอีชะฮ์ ยานยา
Aishah Yanya

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Education in Islamic Educational Administration and Management
Prince of Songkla University

2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	สภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบ์ของ โรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน	นางอาอิชะฮ์ ยานยา
สาขาวิชา	การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ซัมซู สาอู)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลฮากัม เฮ็งปียา)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะหมัด ยี่สุนทรง)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
และการจัดการการศึกษาอิสลาม

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟาร์รุ่งสว่าง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคล
ที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นางอาอีซะฮ์ ยานยา)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน
และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางอาอีซะฮ์ ยานยา)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	สภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบของ โรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน	นางอาอีชะฮ์ ยานยา
สาขาวิชา	การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบการสนทนากลุ่มและแบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน 2) ฝ่ายวิชาการศาสนา จำนวน 3 คน 3) ฝ่ายทรัพยากรบุคคล จำนวน 1 คน และ 4) ครูอิสลามศึกษา จำนวน 9 คน รวมทั้งหมด 15 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูล และหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพโดยรวมของการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบตามโครงการดังกล่าว พบว่า ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร และด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ซึ่งโดยภาพรวมแล้วครูผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรเป็นอย่างดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ยังคงมีปัญหาในการดำเนินการ

2) แนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบ ตามโครงการดังกล่าว พบว่าปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ฝ่ายนิเทศโดยฝ่ายวิชาการศาสนาและฝ่ายทรัพยากรบุคคลไม่สามารถลงนิเทศในเวลาเดียวกันได้ แนวทางการพัฒนา คือ ควรแต่งตั้งฝ่ายนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาและการนิเทศเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

Thesis Title States and Guidelines for Maktab Islamic Studies Curriculum
Administration of Darulbarakah School, Pattani Province

Author Mrs. Aishah Yanya

Major Program Islamic Educational Administration and Management

Academic Year 2020

ABSTRACT

This study aimed to examine the states of Maktab Islamic studies curriculum administration of Darulbarakah school, Pattani province and to propose guidelines for Maktab Islamic studies curriculum administration of the school. This qualitative study applied an approach called a case study. The data was collected through interviews and focus groups and questionnaire. The key informants consist 2 from school administrators, 3 religiousus academic department staff, a participant from *Tarbiyah* department and 9 Islamic Studies teachers, totaling 15 participants. The data was analyzed based on content analysis and percentage.

The findings of this study are as follows:

1) In general, the Maktab Islamic Studies curriculum is well operated whether in terms of the curriculum preparation, the curriculum implementation plan and the curriculum administration. Rather, teachers have good understanding of the curriculum. However, there are some problems encountered especially in terms of supervision, monitoring, follow-up and evaluation.

2) In regard to guidelines for development of the Maktab Islamic studies curriculum, the problems mostly encountered are concerned with supervision, monitoring, following-up and evaluation. Those in charge of religious academic affairs and *Tarbiyah* program are not able to carry out supervision in the same time. The proposed guideline then is to appoint those equipped with knowledge and expertise in Islamic studies curriculum and supervision to be specifically responsible for supervising Islamic studies for the most efficient operation.

กิตติกรรมประกาศ

การสรรเสริญทั้งหมดเป็นเอกสิทธิ์แห่งอัลลอฮ์ ผู้ทรงเมตตาผู้ทรงกรุณาปรานีเสมอ และขอความสันติสุขจงมีแด่ท่านศาสดามุฮัมมัด ผู้ทรงเป็นศาสนทูตของพระองค์

อัลฮัมดุลิลลาฮฺ ขอซูโกร (ขอบคุณ) ต่ออัลลอฮ์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ถ้าหากปราศการช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ และด้วยความร่วมมือจากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง ที่ได้เสียสละเวลาในการให้คำปรึกษา คำแนะนำในการตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ด้วยความมุ่งมั่น เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ซัมซุ สาอุ รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลฮากิม เฮ็งเปีย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อะห์มัด ยี่สุนทร ที่ได้ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ คณาจารย์สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลามที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ตลอดหลักสูตรการศึกษา รวมทั้งเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษาที่ได้อำนวยความสะดวกและให้การช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย ที่มอบทุนอุดหนุนการวิจัย

ขอขอบคุณ โรงเรียนดาร์ลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ที่ให้ความร่วมมือและอนุเคราะห์ข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณนายรอซซะ อามะ (บิดา) นางรอมละห์ อามะ (มารดา) และ นายอนัส ยานยา (สามี) ผู้ที่คอยเป็นกำลังใจอย่างดียิ่ง ทำให้ผู้วิจัยมีความพยายามมุ่งมั่น อดทน บากบั่นในการศึกษาและทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณทุกคนในครอบครัวที่ไม่อาจกล่าวถึงได้ครบถ้วนที่คอยให้กำลังใจจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จด้วยดี

ขอเอกอัลลอฮ์ ได้โปรดประทานความรัก ความบารอกะฮฺ ความเมตตาและความโปรดปราน แก่บุคคลดังกล่าวด้วยเทอญ อามีน

อาอีซะฮ์ ยานยา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
ABSTRACT.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
รายการตาราง.....	(10)
รายการภาพประกอบ.....	(11)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.4 ประโยชน์ของการวิจัย.....	4
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
1.6 นิยามคำศัพท์เฉพาะ.....	5
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับหลักสูตร.....	7
2.1.1 ความหมายของหลักสูตร.....	7
2.1.2 ความสำคัญของหลักสูตร.....	9
2.1.3 การบริหารหลักสูตร.....	14
2.1.4 ขอบเขตของการบริหารหลักสูตร.....	17
2.1.4.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร.....	20
2.1.4.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร.....	25
2.1.4.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร.....	29
2.1.4.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล.....	32
2.2 หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัฎบ.....	36
2.3 ความเป็นมาโรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮ์.....	42
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
3.1 วิธีวิจัย.....	54
3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	54
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	55
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
3.6 การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล.....	60
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1.....	61
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 2.....	88
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	93
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	94
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	101
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	112
บรรณานุกรม.....	114
ภาคผนวก.....	119
ประวัติผู้เขียน.....	136

รายการตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตัวอย่างข้อคำถามแบบสัมภาษณ์.....	56
ตารางที่ 2 ตัวอย่างการตั้งคำถามในการสนทนากลุ่ม.....	57
ตารางที่ 3 ตัวอย่างข้อคำถามแบบสอบถาม.....	58
ตารางที่ 4 ผลการยืนยันแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับของ โรงเรียนดารุลบารอะฮฺ จังหวัดปัตตานี.....	88

รายการภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบที่ 1 กระบวนการวิจัย.....	53
ภาพประกอบที่ 2 สรุปสภาพด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร.....	68
ภาพประกอบที่ 3 สรุปสภาพด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร.....	73
ภาพประกอบที่ 4 สรุปด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร.....	81
ภาพประกอบที่ 5 สรุปสภาพด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล.....	87

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-ไทย

คณะวิทยาการอิสลาม

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ا	อลีฟ	อ
ب	บ่า	บ
ء	ฮัมซะฮฺ	อ. (อ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย)
ت	ต่า	ต
ث	ซ่า	ซ
ج	ญีม	ญ (จ ในกรณีเป็นตัวสะกด)
ح	ห่า	ห มีข้อยกเว้น เช่น มุฮัมมัด รอฮีม
خ	คอฮ์	ค
د	ดาล	ด
ذ	ซาล	ซ
ر	รอฮ์	ร
ز	ซาย	ซ
س	สีน	ส มีข้อยกเว้น เช่น มูซา อีซา
ش	ชีน	ช
ص	ศอด	ศ
ض	ฎอด	ฎ
ط	ฏอฮ์	ฏ
ظ	ซอฮ์	ซ
ع	อัยนุ	อ
غ	ฆอยนุ	ฆ
ف	ฟาฮ์	ฟ
ق	กอฟ	ก
ك	กาฟ	ก

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ل	ลาม	ล
م	มีม	ม
ن	นูน	น
هـ	ฮาอู	ฮ (ในกรณีเป็นตัวสะกดใช้ ฮ)
و	วาอ	ว
ي	ยาอ์	ย
(الفتحة)		ั (ในกรณีมีตัวสะกด เช่น มัรวาน อาดัม ๗) ะ , -าะ (อ์ ในกรณีมีตัวสะกด) ละสระ ในบางกรณี เช่น อลี บนี ๗
(الكسرة)		ِ
(الضمة)		ُ
(الفتحة الممدودة)		า (อ ในกรณีมีตัวสะกด เช่น อัลฟา ร็อบ ๗)
(الكسرة الممدودة)		ะ
(الضمة الممدودة)		ุ
ال-الشمسية		อั-ตามด้วยพยัญชนะตัวแรกของคำต่อไป เช่น อัตตีน อัจฉิน๗
ال-القمرية		อัล ตามด้วยคำต่อไป โดยไม่ต้องเว้นวรรค เช่น อัลกูราน อัลลอฮ์ อัลอิสลาม๗

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-อังกฤษ
คณะวิทยาการอิสลาม

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ا	อลีฟ	A
ب	บ่า	B
ء	ฮัมซะฮฺ	'a, 'i, 'u
ت	ต่า	T
ث	ซ่า	Th
ج	ญีม	J
ح	हाँ	h
خ	ค่อ	Kh
د	ดัล	D
ذ	ซาล	Dh
ر	ร่อ	r
ز	ซาย	Z
س	ซีน	S
ش	ชีน	Sh
ص	ศอด	s
ض	ฎอด	d
ط	ฏอ	t
ظ	ซอ	z
ع	อัยน	'a , 'i, 'u
غ	ฆอยน	Gh
ف	ฟ่า	F
ق	กอฟ	Q
ك	กาฟ	K

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ك	กาฟ	K
ل	ลาม	L
م	มีม	M
ن	นูน	N
هـ	ฮ่าฮ์	H
و	วาว	W
ي	ย่าฮ์	Y

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นวิชาการศึกษาที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับการปฏิรูประบบการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการได้ก้าวสู่โครงสร้างใหม่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ปรับปรุงการบริหารงานให้เป็นไปตามแนวทางที่รัฐบาลกำหนดไว้ คือ มีขนาดโครงสร้างเล็กลง ลดขั้นตอนการทำงาน มุ่งบริการประชาชน และคำนึงถึงสภาพทำงานด้านการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาหรือพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่หลักสูตรต้องการ (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2555 : 1 ; จริญญา เก้าเอี้ยน, 2556 : 5)

ความซับซ้อนทางสังคมที่ทำให้การดำรงชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่การพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีการศึกษาสังคม และนำมาพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตร เช่น สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม นอกจากนี้ยังมีลักษณะเป็นสังคมเมือง สังคมกึ่งเมือง สังคมชนบท สังคมที่เป็นอุตสาหกรรม สังคมธุรกิจ สังคมเกษตรกรรม และที่สำคัญคือ สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งความหลากหลายต่างๆ เหล่านี้ จะต้องถูกนำมาวิเคราะห์และนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทของสังคม (มารุต พัฒนาผล, 2562 : 2)

การจัดการศึกษาจะต้องมีการ วางแผน เตรียมความพร้อม กำหนดกรอบทิศทางในการจัดการศึกษา หรือ เรียกว่า หลักสูตร ซึ่งการจัดการศึกษาเพื่อที่จะตอบสนองต่อสังคมนั้น จำเป็นต้องมีหลักสูตร ซึ่งกล่าวได้ว่า หลักสูตร คือ หัวใจของสถานศึกษา การสร้างหลักสูตรต้องมีขั้นตอน มีกระบวนการที่ต้องอาศัยบุคลากรจำนวนมากในการปฏิบัติงาน ต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบ เมื่อสร้างหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ การนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้เป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ที่จะช่วยให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมา นั้น ประสบความสำเร็จ การที่จะประสบความสำเร็จได้หรือไม่ นั้น ต้องอาศัยการบริหารหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญ (ชวลิต ชูภาพง, 2551 : 63 ; อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต, 2550 : 1)

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาด้านการเรียนศาสนา ขาดมาตรฐานการเรียนรู้ ไม่มีหลักสูตรและการประเมินที่แน่นอน การเรียนการสอนใช้วิธีการ

อ่านหนังสือและท่องจำ ขาดการปฏิบัติ บรรยายโดยผู้สอนคนเดียวต่อผู้เรียนกลุ่มใหญ่ การประเมินผล ใช้การถามตอบ ขาดสื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และมีความไม่แน่นอนเรื่องระยะเวลาที่ใช้เรียน ผู้เรียนบางคนต้องใช้เวลาเรียนนานถึง 10-15 ปี และใช้เวลาเรียนทั้งวันรวมประมาณ 16-18 ชั่วโมง แม้จะมีช่วงเวลาพักผ่อนบ้าง แต่การเรียนนานก็อาจทำให้ผู้เรียนอ่อนล้าและขาดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ (สำนักงานเลขาธิการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสวงหาวิธีการคัดเลือกบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ ครู ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากครูเป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดและเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ด้านงานวิชาการ ถือเป็นงานที่สำคัญของกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษา ฉะนั้น การที่ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารงานบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลให้ครูในฐานะบุคลากรหลักของสถานศึกษามีศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ (สภายุทธวิธีระดมวิชาการ, 2553)

เพื่อให้การจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาที่ควบคู่กับหลักสูตรสามัญมีการพัฒนาการศึกษาเป็นไปตามเจตนารมณ์ของระเบียบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 6 ความว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และได้บัญญัติไว้ในหมวด 3 ระบบการศึกษา มาตรา 15 ความว่า การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน เพื่อให้สถานศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งคำนึงถึงความพร้อมด้านทรัพยากร แหล่งการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชนและความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 2)

ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา พบว่า การบริหารหลักสูตรมักจะมีประสบปัญหาด้านหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตรมีมากเกินไป ขาดแคลนสื่อและงบประมาณที่สนับสนุนใช้ในการเรียนและการสอน มีปัญหาครูผู้สอนจบไม่ตรงสาขาวิชาที่กำหนด ไม่ค่อยมีการจัดอบรมครูเพื่อพัฒนาทางวิชาการและไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนอื่น ขาดการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร ไม่มีเวลาในการดำเนินการนิเทศตามแผนที่กำหนด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จใน

การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้นั้นขึ้นอยู่กับบรรยากาศทางวิชาการซึ่งสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดขึ้น โดยดำเนินการจัดระบบการบริหารงานทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้อันสนับสนุนให้มีระบบข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อบริหารจัดการความรู้ในส่วนที่เป็นประสบการณ์ในตัวครู นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้หรือบริหารชั้นเรียนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความเป็นนักวิชาการให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาผู้เรียนต่อไป และที่สำคัญต้องมีกระบวนการบริหารหลักสูตรที่ดี ในทุกๆด้าน เริ่มจากการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร และการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล เพื่อให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ (มุฮัมมัดนาเซ สามะ, 2551 ; ฮอซาลี บินลาเต๊ะ, 2552 ; อดันนัย อาลีกาแห, 2553 ; มุฮัมมัด มอลอ, 2554 ; ลูกมาน หนุยาหมาด, 2556 ; พิชยา ทอดทึง, 2559)

จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจำเป็นจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของผู้เรียน จึงพบว่าในปัจจุบันนี้การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดปัตตานี กำลังประสบปัญหาหลายๆด้าน ซึ่งในบริบทพื้นที่ดังกล่าว ยังไม่มีผู้ใดทำวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อน ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและมีความสนใจที่จะทำการศึกษา สภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมศึกษาของโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ว่าประสบปัญหาใดบ้างในการบริหารหลักสูตร และมีวิธีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมศึกษาในอนาคตอย่างไร ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่กำลังใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยม ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมศึกษาของโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบของโรงเรียนดarulบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามแบบมัคตบของโรงเรียนดarulบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ในลักษณะองค์รวมจากข้อมูลที่ได้จากศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

1.4 ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบของโรงเรียนดarulบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี
2. ได้แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบของโรงเรียนดarulบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี
3. ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบต่อไป

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิดของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายการบริหารหลักสูตร แล้วนำองค์ประกอบแต่ละด้านมาวิเคราะห์สังเคราะห์เป็นกระบวนการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบของโรงเรียนดarulบารอกะฮฺ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล (มารุต พัฒนาผล, 2562 ; ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2561 ; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2557 ; จรุณี แก้วเอี่ยม, 2556 ; พูนสุข อุดม, 2556 ; รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2555 ; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554 ; ประสาท เนืองเฉลิม, 2553 ; ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553 ; บุญเลี้ยง พุ่มทอง, 2553 ; พิทยา

ทอดทิ้ง, 2559 ; ลุกมาน หนุยาหมาต, 2557 ; มาหามะรือสะลี บินเซ็ง, 2556 ; อารีผีน เทพลักษณ์, 2555)

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ ดังนี้

การบริหารหลักสูตร หมายถึง การที่ทีมผู้บริหารร่วมกันควบคุม ดูแลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารหลักสูตรในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆด้าน เช่น ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร หมายถึง การที่โรงเรียนได้จัดเตรียมความพร้อมในด้าน การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชน การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมบุคลากร การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ เตรียมงบประมาณ การเตรียมชุมชนและสังคม

ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผนเตรียมความพร้อมล่วงหน้าในการ เตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การวางแผนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การวางแผนการนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร เพื่อให้การจัดการหลักสูตรมีประสิทธิภาพ

ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร หมายถึง การที่โรงเรียนนำหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้จัดทำแล้ว มาดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พร้อมทั้งจัดให้มีการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อปกครองและชุมชนได้รับทราบ

ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล หลักสูตร หมายถึง การที่โรงเรียนได้มีการกำหนดทำการนิเทศ ติดตามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้บริหารหรือฝ่ายนิเทศ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการใช้หลักสูตร มาสรุปผลและนำไปปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการและผู้จัดการของโรงเรียนดาราบุรุษ จังหวัดปัตตานี

ฝ่ายวิชาการศาสนา หมายถึง ฝ่ายบริหารงานวิชาการศาสนาในโรงเรียนดารุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี

ฝ่ายทรัพย์สิน หมายถึง ฝ่ายทรัพย์สินที่ดูแลด้านมรดกในโรงเรียนดารุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี

ครูอิสลามศึกษา หมายถึง ลูกจ้างรายเดือน ที่ได้รับการสรรหาจากโรงเรียนดารุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ให้รับผิดชอบหน้าที่การสอนอิสลามศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา สภาพและแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบของโรงเรียนดาร์ลবারอกะฮ์ จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการวิจัยและได้กำหนดหัวข้อ ดังนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับหลักสูตร

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

2.1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

2.1.3 การบริหารหลักสูตร

2.1.4 ขอบเขตของการบริหารหลักสูตร

2.1.4.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

2.1.4.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

2.1.4.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร

2.1.4.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

2.2 หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบ

2.3 ความเป็นมาโรงเรียนดาร์ลবারอกะฮ์

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร (Curriculum) เป็นคำที่มีความหมายอย่างหลากหลายตามมุมมองของนักวิชาการและบริบทของการใช้ หลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศที่กำหนดกรอบทิศทางการจัดการศึกษา ซึ่งแต่ละสถานศึกษาจะต้องดำเนินปฏิบัติตามกรอบที่กำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษานั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ คือ ผู้เรียนต้องเป็นผู้มีคุณธรรม ความรู้ และสามารถดำรงอยู่ในโลกนี้และโลกหน้าได้อย่างมีความสุข หลักสูตรถือเป็นหัวใจหลักของการศึกษาที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่

พร้อมจะเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ และพร้อมสำหรับการเป็นเคาะลีฟะฮ์ของพระองค์บนโลกนี้ (อิบรอฮีม ณรงครักษาเขต, 2558 : 142)

หลักสูตร หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะและเจตคติ ค่านิยม รวมทั้งมวลประสบการณ์ทั้งหลาย เป็นแนวทางสำหรับจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมคาดหวังไว้ ซึ่งเป็น เครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนมีความก้าวหน้า ดังนั้น บุคคลสำคัญที่จะนำพาสิ่งเหล่านี้ ให้ประสบผลสำเร็จก็คือครู (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2557 : 3 ; จรุณี เก้าเอี้ยน, 2556 : 159)

หลักสูตร หมายถึง ประมวลความรู้และประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี ความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรจึงเป็น เสมือนแผนที่กำหนดทิศทางในการพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมาย และมีการ วัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของผู้เรียนในการพัฒนาไปสู่มาตรฐานที่ กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 8)

หลักสูตร หมายถึง แผนการปฏิบัติ หรือกระบวนการทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งยังเป็นประสบการณ์ของผู้เรียนตาม ทักษะนี้ถือว่าเกือบทุกสิ่งในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2561 : 3 ; สุนทร โคตรบรรเทา, 2553 : 4)

หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนทั้งหมดที่จัดให้กับ ผู้เรียน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดประสบการณ์ การวัดและ ประเมินผล โดยรูปแบบของหลักสูตร มีหลายรูปแบบ ในแต่ละรูปแบบได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิด ด้านปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา หรือความต้องการของสังคมที่แตกต่างกันออกไป และ หลักสูตรจะมีหลายระดับ แต่ระดับที่สำคัญคือ หลักสูตรระดับห้องเรียน ที่เกี่ยวข้องกับครูในการ ออกแบบการเรียนการสอนที่มุ่งไปสู่การเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง (ชวลิต ชูกำแพง, 2559 : 14)

ในขณะที่เดียวกัน นิตยา เปลื้องนุช (2555 : 8) ได้ให้ความหมายหลักสูตรไว้ 5 ประการซึ่งมีตัวย่อมาจากคำว่า SOPEA ดังนี้

1. Curriculum as Subject Matter หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน
2. Curriculum as Objectives หลักสูตร คือ จุดหมายปลายทางที่ผู้เรียนพึงบรรลุ
3. Curriculum as a Plan หลักสูตร คือ แผนตามโครงการที่เปิดโอกาสเรียนรู้ จัด ประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อความเจริญต่อผู้เรียน

4. Curriculum as an Experience หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงที่โรงเรียนจัดขึ้น

5. Curriculum as Educational Activities หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียน

Hilda Taba (1962 : 10) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นเอกสารที่เขียนขึ้นโดยประกอบด้วยเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้

Saylor et al, (1989 : 3) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นแผนสำหรับจัดโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้มีการศึกษากับผู้อื่นและสิ่งต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดหมายที่วางไว้

Ralph W. Tyler (1949) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นการเรียนรู้ทั้งหมดของนักเรียนซึ่งได้วางแผนและจัดทำโดยทางโรงเรียน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการศึกษา

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนหรือแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาได้จัดให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสม มีความรู้ ประสบการณ์ และมีทักษะในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง หากไม่มีหลักสูตรก็เหมือนกับครูผู้สอนขาดทิศทางในการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษา การศึกษาระดับใดหรือประเภทใดจะขาดหลักสูตรไปไม่ได้ เพราะหลักสูตรเป็นโครงร่างหรือตัวกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดอนาคตทางการศึกษา หรืออาจกล่าวอีกนัยว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียน เป็นเครื่องชี้นำทางในการจัดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย หรือมีมาตรฐานเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นสิ่งบ่งชี้คุณภาพของผลผลิตทางการศึกษา บ่งบอกถึงความเจริญของประเทศ ประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ จะทำให้ประชากรประเทศนั้นมีคุณภาพ สามารถนำพาสังคมและประชากรในสังคมก้าวไป พร้อม ๆ กับกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมั่นคงและสันติสุข จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปความสำคัญของหลักสูตรเป็นข้อ ๆ (ชวลิต ชุกก่าแพง, 2559 : 13 ; ประสาท เนืองเฉลิม, 2553 : 19-20) ดังนี้

1. หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของประชาชน ซึ่งคนที่จบการศึกษาในระดับต่างๆ หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่จบการศึกษาในระดับนั้นๆ

2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา ถ้าประเทศหรือการศึกษาระดับใดมีหลักสูตรที่มีคุณภาพ ก็จะสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

3. หลักสูตรเป็นแนวทางการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดตาม กำกับ และประเมินผลของการศึกษาได้ ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ตลอดทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน

4. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน เนื่องจากหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งครูผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่หลากหลาย เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้

5. หลักสูตรเป็นข้อกำหนด แนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนการจัดประสบการณ์ของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการศึกษาแต่ละระดับจะมีประสบการณ์และองค์ความรู้ที่แตกต่างกัน

6. หลักสูตรเป็นเสมือนการทำนายอนาคต อนาคตการศึกษาของชาติย่อมมาจากหลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ ที่มีการวางกรอบเนื้อหาที่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ โดยการกำหนดกรอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง หลักสูตรเป็นส่วนสำคัญในการวางรากฐานคุณภาพของคนในชาติ ส่งเสริมความเจริญงอกงามทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม วางรากฐานความคิดให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อให้ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

ส่วนบุญเลียง ทุมทอง (2553 : 13-14) ได้กล่าวความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรเปรียบเสมือนเบ้าหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานทางการศึกษา
3. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา
4. ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครูผู้สอน
5. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

6. หลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดว่า เนื้อหาในรายวิชาอะไรบ้างที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่น เป็นพลเมืองที่ดี และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม

7. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติของเด็กนักเรียนในอันที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

ในด้านความสำคัญของหลักสูตรอิสลามศึกษามีลักษณะเฉพาะโดยจะเชื่อมโยงกับแหล่งที่มาจากอัลกุรอานและอัลสุนนะฮฺ ซึ่งมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนตามบริบทได้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน ดังที่อัลลอฮฺทรงตรัสว่า

﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا﴾

ความว่า “สำหรับแต่ละประชาชาติในหมู่พวกเจ้านั้น เราได้ให้มีบทบัญญัติและแนวทางไว้”

(ซูเราะห์อัล-มาอิดะฮฺ 5 : 48)

ซึ่งหลักสูตรในมุมมองอิสลามจะมีความครอบคลุมในทุก ๆ ด้านโดยมีความเกี่ยวข้อง (นิเลาะ แวอุเซ็ง, 2559 : 153) ดังนี้

1. การพัฒนาด้านสติปัญญาและความคิด เพราะอิสลามเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญต่อการพิจารณาถึงชีวิตและจักรวาล สนับสนุนให้รักการสังเกต ดังที่อัลลอฮฺทรงสั่งใช้ให้เราคิดไตร่ตรองเกี่ยวกับชั้นฟ้าและแผ่นดิน เพื่อให้เราใช้สติปัญญาในการบรรลุถึงการศรัทธา
2. การพัฒนาบุคลิกภาพจริยธรรม ทั้งนี้เพราะอิสลามเป็นศาสนาที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ อัลลอฮฺได้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างอย่างลงตัว อิสลามจึงเน้นการศึกษาตั้งแต่เกิดเพื่อหล่อหลอมบุคลิกภาพลักษณะนิสัยที่ดี
3. การให้ความสำคัญต่อการอบรมสั่งสอนและเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียน
4. การเตรียมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยยึดหลักคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺและคำสอนของท่านนบีมุฮัมมัด ซึ่งอัลลอฮฺทรงตรัสไว้ดังนี้

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾

ความว่า “แน่นอนยิ่ง อัลลอฮ์นั้นทรงมีพระคุณแก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย โดยที่พระองค์ได้ทรงส่งร่อซูลคนหนึ่งจากพวกเขาเองมาในหมู่พวกเขาโดยที่เขาคouldอ่านบรรดาโองการของพระองค์ให้พวกเขาฟัง และจะทำให้พวกเขาสะอาดและจะสอนคัมภีร์และความรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติในบัญญัติศาสนาแก่พวกเขาด้วย และแท้จริงเมื่อก่อนนั้นพวกเขาเคยอยู่ในความหลงผิดอันชัดแจ้ง”

(ซูเราะห์อาลิอิมรอน 3 : 164)

จะเห็นได้ว่าความสำคัญของหลักสูตรการศึกษาอิสลาม สร้างผู้เรียนให้เป็นต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความเข้าใจชีวิตที่แท้จริง มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และทำตามคำสอนของท่านนบีมุฮัมมัด เพื่อเป็นแกนขับเคลื่อนสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งต่อตนเองและสังคมให้อยู่ในหนทางที่ถูกต้องอย่างแท้จริง

ในขณะเดียวกัน วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554 : 7) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาของประเทศในระดับและประเภทต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การจัดการศึกษาแก่ผู้เรียนระดับก่อนวัยเรียน ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา การศึกษานอกระบบ การศึกษาประเภทอาชีวศึกษา และการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรระยะยาว ซึ่งหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ทำให้ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศมีประสิทธิภาพ ซึ่งความสำคัญของหลักสูตรสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแบบแผนและแนวทางการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุตามความมุ่งหมายและนโยบาย
2. หลักสูตรเป็นหลักและเป็นแนวทางการวางแผนวิชาการ การจัดการ การบริหาร การศึกษา การสรรหาและการพัฒนาบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ การจัดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรม การเรียนการสอน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของหลักสูตร
3. หลักสูตรเป็นเครื่องมือการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการศึกษาชาติ รวมทั้งความสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

4. ระบบหลักสูตรจะกำหนดความมุ่งหมาย ขอบข่ายเนื้อหาสาระ แนวทางการจัดประสบการณ์ แหล่งทรัพยากร การเรียนการสอน และการประเมินผล สำหรับการจัดการศึกษาของครูผู้สอนและผู้บริหาร

5. หลักสูตรจะเป็นเครื่องบ่งชี้ทิศทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมของประเทศ และ (นิเลาะ แวอุเซ็ง, 2559 : 147-152 ; มาร์ตุพัฒนาผล, 2562 : 4-5) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญหลายประการทั้งต่อสังคมและประเทศชาติ บุคลากรทางการศึกษา ผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรมีความสำคัญต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพที่ต้งามด้านศีลธรรมและจริยธรรม เพื่อเตรียมผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศและเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน เพราะหลักสูตรจะชี้ถึงทิศทางการพัฒนาสังคม ซึ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศในอนาคต

2. หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในฐานะที่เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา และเป็นแผนปฏิบัติงานสำหรับการจัดการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา เพราะหลักสูตรมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย มีเนื้อหาสาระสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีแนวทางการใช้สื่อเพื่อการเรียน รวมถึงวิธีการประเมินผล การบริหารจัดการ และการประกันคุณภาพ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ เพื่อให้หลักสูตรบรรลุเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษา

3. หลักสูตรมีความสำคัญต่อผู้บริหารการศึกษา เนื่องจากหลักสูตรเป็นกรอบกำหนดนโยบายทางการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษา ตลอดจนการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด

4. หลักสูตรมีความสำคัญต่อครูผู้สอน เนื่องจากหลักสูตรเป็นเครื่องมือชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงานที่ครูผู้สอนได้รับผิดชอบด้านการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรจะทำให้ครูผู้สอนทราบเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ แนวทางการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งการวัดและประเมินผล ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

5. หลักสูตรมีความสำคัญต่อผู้เรียน ช่วยทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษา เช่น เนื้อหาสาระ ระยะเวลา ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เมื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้น อีกทั้งหลักสูตรมุ่งสร้างผู้เรียนให้เป็นประชาชาติตัวอย่างด้านการสนับสนุนการทำความดีและยับยั้งกันให้ออกห่างจากความชั่ว ดังที่อัลลอฮ์ตรัสว่า

﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ﴾

ความว่า “พวกเจ้านั้น เป็นประชาชาติที่ดียิ่งซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเจ้าใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มิชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์”

(ซูเราะห์อาลิอิมรอน 3 : 110)

6. หลักสูตรมีความสำคัญต่อชุมชนในฐานะที่เป็นเครื่องมือสร้างผู้เรียนให้มีความตระหนักรับผิดชอบต่อชุมชน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตจริงในชุมชน เข้าใจบริบทและช่วยในการฝึกแก้ปัญหาทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศ

จากความหมายของดังกล่าวสรุปว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจของการศึกษา การศึกษาระดับใดหรือประเภทใดจะขาดหลักสูตรไม่ได้ เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดแนวทางทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดอนาคตทางการศึกษา หรืออาจกล่าวอีกนัยว่า หลักสูตรเป็นเครื่องชี้แนวทางในการจัดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียน

2.1.3 การบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความแตกต่างกัน วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554 : 61-62) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง การวางแผน การควบคุมดูแลกำกับติดตาม การจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โครงการวิชาการที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรและการสอน โดยสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียน ตามลักษณะธรรมชาติการเรียนรู้และการตอบสนองเจตนาารมณ์ การบริหารหลักสูตรมีแนวคิดหลักดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร มีความสำคัญต่อการวางแผนงานวิชาการในสถานศึกษา การจัดระบบข้อมูล เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การติดตาม กำกับดูแลเพื่อส่งเสริมการนำหลักสูตรไปใช้และการเรียนการสอน

2. การวางแผนการนำหลักสูตรใหม่เข้าแทนที่หลักสูตรเก่า จะต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงให้รวดเร็วและเกิดผลกระทบต่อผู้เรียนให้น้อยที่สุด

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตร ได้แก่ การเตรียมความพร้อมผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรให้มีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร

4. การนิเทศกำกับดูแลโดยเฉพาะคณะกรรมการการประเมินตนเอง การวางแผน การประเมินหลักสูตรจะเป็นเครื่องบ่งชี้คุณภาพการใช้หลักสูตร หลักการบริหารหลักสูตรเป็นปัจจัย สำคัญของการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

4.1 เอกสารหลักสูตร มีความชัดเจน สมบูรณ์ทันสมัย ชี้แนวทางในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4.2 ผู้สอนมีคุณภาพ คือ มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ตรงกับความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนและบรรลุ เป้าหมายของหลักสูตร

4.3 ผู้เรียนมีความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ ทักษะพื้นฐาน พร้อมทั้งจะเรียน หลักสูตรได้

4.4 มีการบริหารสนับสนุน มีทรัพยากรหลักสูตรที่ดี และเพียงพอที่เอื้อต่อ การใช้หลักสูตร

4.5 มีคณะกรรมการบริหารที่มีองค์ประกอบที่ดี และดำเนินการจัดระบบ บริหารจัดการหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

4.6 ระบบที่ปรึกษามีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะให้ข้อมูลและช่วยเหลือ แนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนกับผู้เรียน

4.7 มีบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาความรู้ ฆารยาท ทางสังคมเพื่อเสริมสร้างทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมของผู้เรียน

4.8 ระบบควบคุมการใช้หลักสูตร การติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างมี ประสิทธิภาพ

การบริหารหลักสูตร หมายถึง แนวทางการดำเนินการและนำองค์ประกอบใน หลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัด การศึกษาให้กับผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ โดยสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา และการดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ (พูนสุข อุดม, 2556 : 162)

การบริหารหลักสูตร หมายถึง การนำกระบวนการบริหารมาใช้ในขั้นตอนการ วางแผนหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของ หลักสูตรนั้น ๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อการวางแผนงานวิชาการ การจัดระบบข้อมูลเพื่อพัฒนาการเรียน การสอน การควบคุมกำกับดูแลเพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรการเรียนการสอน โดยอาศัยบุคลากรที่มี

ความเกี่ยวข้องร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ในการบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับตัวหลักสูตรนั้นและนำหลักสูตรนั้นไปใช้ (ประสาธ เนืองเฉลิม, 2553 : 59-60)

นิตยา เปลื้องนุช (2555 : 43) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตรโดยอาศัยแนวความคิดที่นำหลักการจัดการด้านคุณภาพและการจัดการเรียนการสอนมาใช้ มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ความเข้าใจในระบบกระบวนการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความเข้าใจว่า โรงเรียนเป็นระบบหนึ่งประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ มากมาย การทำความเข้าใจองค์กรจำเป็นต้องวางระบบและการจัดการโรงเรียน โดยใช้แผนภูมิ แผนผัง เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่ายต่อการจะปรับปรุง หรือออกแบบระบบโรงเรียนเมื่อจำเป็น

2. การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ ระบบโรงเรียนที่จะเน้นคุณภาพ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีระบบการเก็บข้อมูล สถิติต่าง ๆ เพื่อใช้ในการบริหารงาน และเช่นเดียวกันในการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน ต้องฝึกฝนให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจต่าง ๆ ในขณะที่เรียนด้วย

3. การแก้ปัญหาเป็นทีม การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เน้นให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการแก้ปัญหาเป็นทีม และใช้กลยุทธ์วิธีและเครื่องมือต่างๆ เพื่อปฏิบัติต่อปัญหาที่ท้าทายอยู่นั้น รวมทั้งศึกษาวิธีการที่จะแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ในการแก้ปัญหา

4. การระบุและเข้าใจความต้องการ จำเป็นในระบบของโรงเรียนก็คือผู้เรียนที่โรงเรียนจะต้องตอบสนองความพึงพอใจที่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักเรียน และต้องให้นักเรียนได้เข้าใจในความต้องการจำเป็น เพื่อใช้เปรียบเทียบว่าผู้เรียนมีความสามารถเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับสิ่งที่คาดหวังไว้

ดังนั้นผู้บริหารต้องเข้าใจในเรื่องการวางแผนการศึกษาที่มีข้อมูลจากเครื่องชี้หรือ Indicators ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนโดยตรงและโดยอ้อมซึ่งอยู่นอกเหนือระบบโรงเรียน นอกจากนั้นเมื่อแผนได้รับการพิจารณากลับกรองไปสู่ภาคปฏิบัติเป็นโครงการต่าง ๆ ในรอบปีการศึกษา การที่ผู้บริหารทำหน้าที่กำกับ ติดตาม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การบริหารหลักสูตรถือเป็นหัวใจของการบริหารวิชาการ โดยมีกระบวนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุน ในการพัฒนาผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เริ่มตั้งแต่การวางแผน การควบคุมดูแลกำกับติดตาม การจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โครงการวิชาการที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรและการสอน โดยสอดคล้องกับการ

พัฒนาผู้เรียน ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องสนับสนุนบุคลากร นักเรียน หลักสูตร และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและช่วยเหลือโรงเรียนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2.1.4 ขอบเขตของการบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรเป็นการดำเนินการตั้งแต่ การวางแผนหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนการประเมินหลักสูตรซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย โดยนักการศึกษาได้กล่าวถึงขอบเขตการบริหารจัดการหลักสูตร ดังนี้ (มารุต พัฒนาผล, 2561 : 15-16) การบริหารหลักสูตรหมายถึง การวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ประกอบด้วย

กิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ดังนี้

1. การขออนุมัติใช้หลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรเสนอคณะกรรมการควบคุมคุณภาพหลักสูตร เพื่อขอความเห็นชอบที่จะนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย การขออนุมัติใช้หลักสูตรเป็นกระบวนการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพหลักสูตรประเภทหนึ่ง เพราะคณะกรรมการจะร่วมกันพิจารณาว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเป็นประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างไรแท้จริงหรือไม่ ถ้าคณะกรรมการพบว่ามีความจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขก่อนการนำไปใช้ คณะกรรมการจะแจ้งให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อน แล้วจึงอนุมัติให้ใช้หลักสูตร

2. การประชาสัมพันธ์หลักสูตรสู่กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง การสื่อสารสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตรจากผู้รับผิดชอบหลักสูตรไปสู่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้รับข้อมูลประกอบการตัดสินใจเข้าศึกษาในหลักสูตร เช่น วัตถุประสงค์ โครงสร้าง เวลาเรียน ครูผู้สอน เป็นต้น

3. การวางแผนการใช้หลักสูตร หมายถึง การเตรียมความพร้อมก่อนการใช้หลักสูตรทุกด้านอย่างเป็นระบบชัดเจน เพื่อให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้

4. การติดตาม กำกับดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตร หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและควบคุมคุณภาพทางวิชาการของการใช้หลักสูตร ซึ่งมีองค์ประกอบหลักประกอบด้วย ดังนี้

4.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ

4.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

4.3 ด้านการสนับสนุนงานวิชาการ

4.4 กิจกรรมการดูแลคุณภาพการใช้หลักสูตรมีหลายรูปแบบ

รุ่งชัชดาพร เวชชะชาติ (2559 : 187-190) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร คือ การวางแผนงานวิชาการ การจัดระบบข้อมูลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ควบคุมกำกับดูแลเพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรและการเรียนการสอน ตัวชี้วัดสภาพการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เป็นข้อกำหนดของผลการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินติดตามในการนำตัวชี้วัดสภาพ ความสำเร็จไปใช้ในการดำเนินงาน มีข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา ดังนี้

1. ควรทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และแนวทางดำเนินการ แล้วทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวชี้วัดที่จะสนองวัตถุประสงค์ดังกล่าว

2. ควรทำความเข้าใจในสภาพรวมของดัชนีชี้วัด เพื่อให้สามารถเห็นภาพความสำเร็จของการดำเนินงานอย่างชัดเจน

ดังนั้น เพื่อให้ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จที่จัดทำขึ้นนี้ ครอบคลุมภารกิจในทุก ๆ ขั้นตอนการดำเนินงานและง่ายต่อการนำไปใช้ จึงได้เสนอแนะตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จในแต่ละภารกิจ/งาน ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1. สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากร โดยวิธีการมีข้อมูลที่แสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีเอกสารและหลักฐานเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสนใจ

2. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีวิธีการ มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสถานศึกษา ของบุคลากรในสถานศึกษา มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษา มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและหน่วยงานที่เป็นแหล่งเรียนรู้

3. การแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความต้องการ จำเป็นโดยการมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและงาน วิชาการตามหลักสูตรของสถานศึกษา มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอื่น ๆ ได้แก่ คณะกรรมการประเมิน หลักสูตรคณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้

4. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้กับผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายที่ได้รับทราบและขอความร่วมมือ โดยมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา ให้บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนรับทราบ บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 2 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย เอกสาร/หลักฐานการทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดทำสาระการเรียนรู้/รายวิชาและ กิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน มีการจัด กิจกรรมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิด และสรุปเป็นองค์ความรู้และแนวคิดของตนเอง มีการสอนซ่อม เสริมและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพที่ปรากฏเป็น หลักฐานและตรวจสอบได้ มีระบบการประเมินผลตามสภาพจริงและมีวิธีการที่หลากหลาย

2. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย มีการจัดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนและกิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม มีแผน/โครงการ/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สนับสนุน/ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม หลักการของศาสนา การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการจัดระดมทรัพยากร เพื่อใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีสื่อการเรียนรู้/แหล่ง เรียนรู้เพียงพอตามความเหมาะสมของสถานศึกษา และชุมชนมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการ ส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ภารกิจที่ 3 การดำเนินการบริหารหลักสูตร

1. มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ
2. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้การประเมินภายนอกมีความสมบูรณ์ที่สุด
3. มีการรายงานผลการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 4 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

1. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา
2. มีแผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับในสถานศึกษา
3. มีเอกสารหลักฐานการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
4. มีเอกสารรายงานการนิเทศ

สรุปได้ว่า จากแนวคิดเกี่ยวกับขอบเขตการบริหารหลักสูตร จากการศึกษาแนวคิด การบริหารหลักสูตรของนักวิชาการจากหลายๆท่าน ซึ่งได้ให้นิยามการบริหารหลักสูตรที่มีความ คล้ายกัน คือ การขออนุมัติใช้หลักสูตร การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา การประชาสัมพันธ์

หลักสูตรสู่กลุ่มเป้าหมาย การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการบริหารหลักสูตร และการนิเทศกำกับ ติดตามและประเมินผล ซึ่งในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปขอบเขตของการบริหารหลักสูตรได้ ดังนี้ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร 2) ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร และ 4) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

2.1.4.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการแรกที่สำคัญของสถานศึกษาที่จะดำเนินการเตรียมความพร้อม โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการเตรียมความพร้อมในทุกๆด้าน เพื่อให้การดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นไปด้วยความราบรื่นและส่งผลกระทบต่องานบริหารน้อยที่สุด ซึ่งต้องมีการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา จัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงาน องค์กรในชุมชนและขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการร่วมกันวางแผนเตรียมความพร้อมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยนักวิชาการได้ให้ความหมาย ดังนี้

พูนสุข อุดม (2556 : 123) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร เป็นการบริหารที่ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่จะต้องเตรียมความพร้อม เพื่อให้การทดลองใช้หลักสูตรเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และพยายามให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคน้อยที่สุด โดยจะต้องเตรียมความพร้อมในทุกด้าน ได้แก่

1. การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร หมายถึง ครูผู้สอน ผู้เรียน เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนการสอน ผู้รับผิดชอบหลักสูตรหรือผู้ที่ตัดสินใจเมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรดังกล่าว รวมทั้งการมอบหมายและจัดครูผู้สอนเข้าสอนแต่ละรายวิชาอย่างเหมาะสม
2. ความพร้อมด้านสถานที่ หมายถึง ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งเรียนรู้ วัสดุ/อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้และนวัตกรรมประกอบในการจัดการเรียนการสอน เครื่องมือการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ รวมถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการเรียนการสอน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน การสนับสนุน ประสานงาน และบริการครูผู้สอนเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการเสริมความรู้และประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน
3. ความพร้อมด้านเอกสาร หมายถึง เอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น คู่มือในการใช้หลักสูตร คู่มือการวัดประเมินผล ประมวลรายวิชา โครงการสอนหรือ

กำหนดการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ ฯลฯ ซึ่งสถานศึกษาต้องบริการ อำนวยความสะดวก และสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้หลักสูตร ได้มีความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน คือ เป็นการนำหลักสูตรไปใช้นั่นเอง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 44-47) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมบริหารจัดการหลักสูตร เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยมีการเตรียมการล่วงหน้าก่อนเปิดหลักสูตร เพื่อการวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ และนวัตกรรมทางการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำมาช่วยในการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร มีดังนี้

1. การตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบว่าเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสถานศึกษานั้น ๆ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาแต่ละแห่งมีสภาพท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องปรับปรุงบ้างตามความเหมาะสม

2. การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรก่อนนำไปใช้เป็นสิ่งจำเป็น เพราะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จะมีผลกระทบต่อการบริหารหลักสูตร ผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา จะต้องได้รับผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่แตกต่างกัน ก็เพราะการจัดหลักสูตรมีความเกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่างไม่เพียงเฉพาะการจัดการเรียนการสอน แต่ยังสัมพันธ์กับสื่อการสอน ห้องสมุด สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ รวมทั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยเฉพาะผู้มีหน้าที่บริหารหลักสูตร ได้แก่ ฝ่ายวิชาการจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมพร้อมกับสิ่งเหล่านี้ และต้องปรับปรุงแก้ไขวิธีบริหารงาน เพื่อให้หลักสูตรให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งการประชาสัมพันธ์ทำได้หลายรูปแบบ ทั้งการใช้สื่อมวลชน การออกเอกสาร การประชุมสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่ เพื่อให้เกิดการยอมรับในหลักสูตร และเพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์ของหลักสูตรกับการเรียนการสอน

3. การเตรียมความพร้อมของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็น เปรียบเสมือนกับการจัดของต่าง ๆ ก่อนออกเดินทาง เพื่อไม่ให้เกิดความขัดข้องระหว่างหลักสูตรกำลังดำเนินการ ซึ่งการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตรมีหลายเรื่อง ดังนี้

3.1 การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

3.1.1 การเตรียมความพร้อมเขตของครูผู้สอน ซึ่งครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อหลักสูตร “การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้กับผู้เรียน สิ่งที่ต้องทำในการเตรียมความพร้อมสำหรับครูผู้สอน คือ การสำรวจจำนวนครูผู้สอน การมีความพร้อมในการสอน โดยเฉพาะความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของ

หลักสูตร การจัดเตรียมเนื้อหาหลักสูตร ทักษะในการสอน และการประเมินผลการเรียนรวมทั้งการให้ความเข้าใจกับผู้สอนให้มีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดอิสลาม เมื่อให้บุคคลดำรงตำแหน่งงานใด ๆ ก็ตามจะต้องเลือกบุคคลที่มีความรู้ มีความเข้มแข็งและความไว้วางใจ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย”ความสำคัญขององค์ประกอบดังกล่าวนี้มีระบุไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ﴾

ความว่า “แท้จริงคนดีที่ท่านควรจะจ้างเขาไว้คือ ผู้ที่แข็งแรง ผู้ที่ซื่อสัตย์”

(ซูเราะห์อัลเกาะศ็อล 28 : 26)

การคัดเลือกบุคลากรเข้าทำงานต้องมีความสามารถทางความรู้สาขาอย่างเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ ความสามารถของบุคคล ศักยภาพและบุคลิกภาพ มีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ และความตระหนักถึงความมีอยู่ของพระองค์ ซึ่งจะส่งผลทำให้บุคคลนั้นทำงานอย่างอุทิศตน

3.1.2 การเตรียมผู้นิเทศการสอนและนักแนะแนวทางการศึกษา บุคคลเหล่านี้มีส่วนส่งเสริมให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะบุคลากรเหล่านี้จะมีความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรเป็นอย่างดี ซึ่งสามารถช่วยครูปพัฒนาคุณภาพการสอนได้ดี

3.1.3 การเตรียมผู้บริหาร โดยทั่วไปผู้บริหารจะมีหลายระดับ หากเป็นผู้บริหารสถานศึกษาก็มี ผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะวิชา และหัวหน้าแผนกวิชา ตลอดจนหัวหน้าอื่น ๆ ผู้บริหารมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรไม่น้อยกว่าครูผู้สอนและผู้นิเทศการสอน เพราะเป็นผู้กำกับหลักสูตรให้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารต้องสำรวจสภาพและปัญหาของสถานศึกษา เพื่อจะได้พัฒนาและปรับปรุงแก้ไขได้ถูกต้อง การประชุมบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมทั้งแนวคิดและเทคนิคของงานบริหารหลักสูตร

3.2 การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ วัสดุฝึก สื่อการสอน ห้องสมุด อาคารสถานที่ งบประมาณ สถานที่ฝึกงาน รวมทั้งการจัดทำคู่มือเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นต้น

3.2.1 การเตรียมเกี่ยวกับวัสดุ ในการปฏิบัติการสอนด้านทักษะ โดยเฉพาะด้านวิชาชีพ วัสดุฝึกห้องปฏิบัติการและในโรงประลองเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเตรียมจัดซื้อ และต้องจัดการไว้ล่วงหน้าก่อนการสอน มิฉะนั้นอาจเกิดการจัดซื้อและขาดแคลนในเวลาสอน จึงควรวางแผนการไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับการจัดซื้อวัสดุ

3.2.2 การเตรียมเกี่ยวกับสื่อการสอน การจัดหา เช่น เทป แผ่นใส ตลอดจนอุปกรณ์ในการใช้สื่อที่เป็นสิ่งจำเป็น แต่ต้องคำนึงถึงสภาพของสถานศึกษา เช่น ห้องที่จำเป็นต้องใช้สื่อ ความสามารถของครูผู้สอน และช่างเทคนิคที่จะช่วยบริการการใช้สื่อ

3.2.3 การเตรียมอาคารสถานที่ อาคารสถานที่ที่เป็นห้องเรียนบรรยาย ห้องปฏิบัติการ ห้องทดลอง และโรงประลอง ควรจัดหาให้พร้อม ถ้ามีความจำเป็นต้องปรับปรุงอาคารสถานที่เหล่านั้น เช่น ห้องปฏิบัติก็ต้องจัดทำล่วงหน้าก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้

3.2.4 การเตรียมงบประมาณ ในการดำเนินงานหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะงบประมาณจะเป็นตัวบ่งชี้ที่จะทำให้หลักสูตรประสบความสำเร็จหรือไม่ ไม่ว่าจะใช้ในด้านค่าตอบแทน ค่าใช้สอยในการพัฒนาวัสดุ หลักสูตร คู่มือครู คู่มือนักเรียน เอกสาร และอุปกรณ์การสอน

3.2.5 การเตรียมห้องสมุด เป็นส่วนที่จะสนับสนุนการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ครูและนักเรียนมีแหล่งค้นคว้า สามารถศึกษาเพิ่มเติมจากห้องสมุด จึงจำเป็นต้องมีการจัดหาเอกสารต่างๆที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนไว้ในห้องสมุด

3.2.6 การเตรียมสถานที่ฝึกงาน การเรียนในด้านวิชาชีพ จำเป็นต้องมีสถานที่ฝึกงานเพื่อเป็นการฝึกทักษะการปฏิบัติ และการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติจริง การเตรียมสถานที่ฝึกงานไว้พร้อม จะช่วยให้การดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรมีความสะดวกและมีคุณภาพ

4. การจัดทำโครงการสอน หรือเรียกว่าแผนการสอนเป็นการเตรียมของครูผู้สอนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการและการวัดประเมินผล การจัดทำโครงการสอน จะช่วยให้ครูผู้สอนได้ดำเนินการสอนไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

5. การตรวจสอบความพร้อมของผู้เรียน ได้แก่ การรับสมัครผู้เรียนเพื่อเข้าศึกษา ตลอดจนการตรวจสอบหลักฐานก่อนเข้าเรียน และปรับพื้นฐานของผู้เรียน เพื่อเตรียมตัวผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ในหลักสูตรใหม่ได้

6. การตรวจสอบการยอมรับจากสังคม เป็นการตรวจสอบความพร้อมของชุมชน เช่น มีการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครอง เพื่อจะได้มีการสนับสนุนจากชุมชนและจะได้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารหลักสูตร

7. การจัดโครงสร้างของหน่วยงาน การบริหารหลักสูตรอยู่ในการบริหารของฝ่ายวิชาการ และฝ่ายอื่น ๆ ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนการสอน การจัดโครงสร้างของหน่วยงานเพื่อจะได้มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตร

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2561 : 46) กล่าวว่า การเตรียมการความพร้อมบริหารจัดการหลักสูตร คือ การจัดระบบ วางระเบียบ บุคลากร งบประมาณ ให้อยู่ในฐานะที่จะใช้ได้ทันที คือ ต้องประกาศรายชื่อบุคลากรที่จะดูแลงาน เพื่อให้รู้ล่วงหน้า การจัดซื้อ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะดำเนินการ การจัดเตรียมหลักฐานเอกสาร ข้อมูล φόรึม พัฒนาผู้เรียน พัฒนาคุณภาพ ตามขั้นตอน และความจำเป็นที่จะมีอยู่ การเตรียมการบริหารทั้งหลาย สำหรับความเป็นอยู่ของคนในสถานที่อย่างครบถ้วน สิ่งสำคัญคือ การทดสอบความพร้อมของสิ่งทั้งหลายนั้นให้ชัดเจน

ในขณะเดียวกัน Saylor et al, (1989 : 199-201) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมในการบริหารหลักสูตรโดยการเลือกออกแบบหลักสูตรที่มีความเหมาะสม วางแผนการใช้หลักสูตรหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ เพราะผู้เรียนมีความแตกต่างของพื้นฐานและคุณค่าที่จะได้รับ ซึ่งประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้

1. พิจารณาปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่สำคัญและขอบเขต วางแผนหลักสูตรใช้ข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายและความต้องการของสังคม ผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ ความรู้ที่ต้องการในการระบุเป้าหมาย ขอบเขต และวัตถุประสงค์ เมื่อได้รู้สิ่งเหล่านี้แล้ว ต้องวางแผนสิ่งที่จำเป็นของหลักสูตร เน้นในข้อมูลเฉพาะที่ข้องเกี่ยวกับขอบเขตและผู้เรียน

2. ขอบเขตของเป้าหมาย การออกแบบจำเป็นต้องมีเป้าหมาย ซึ่งเริ่มจากเป้าหมายในรูปแบบกว้างสู่เป้าหมายในรูปแบบย่อยที่จะบรรลุในหมู่ผู้เรียนเฉพาะ ซึ่งการมีข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับทักษะของผู้เรียนมากเท่าไร จะทำให้มีเป้าหมายย่อยที่เจาะจงมากเท่านั้น

3. โอกาสของการเรียนรู้ โอกาสของการเรียนรู้จะเป็นการหาความรู้ในช่วงระยะสั้น อย่างเช่น ในส่วนของงานศิลป์ งานฝีมือ อุตสาหกรรมศิลป์ เพลง และภาษาต่างประเทศ หรือหลักสูตรย่อยๆที่เกี่ยวข้อง คือ สังคมศึกษา และศิลปะภาษา

4. การเลือกหลักสูตรที่เหมาะสม การออกแบบหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น รวมถึงความรู้เกี่ยวกับทางเลือกการออกแบบหลักสูตร ถ้าไม่มีขั้นตอนดังกล่าวและความรู้ดังกล่าวจะไม่เพียงพอ เช่น กรณีการลดโอกาสการเรียนรู้ที่เรียกว่า วิชา และการออกแบบวิชาแบบดั้งเดิมที่มีตำราเรียน การบ้าน การสอบ และหน่วยกิต

5. การเตรียมข้อกำหนดการออกแบบเบื้องต้น (Preparing tentative design specifications) ความคาดหวังของหาใช้งานและการตัดสินใจเบื้องต้นได้โดยจากคำถามเหล่านี้

- 1) ใครที่จะเป็นผู้เรียน
- 2) เป้าหมายย่อยหรือวัตถุประสงค์คืออะไร
- 3) จะเตรียมการประเภทประสบการณ์ของการเรียนรู้อะไร

- 4) อะไรจะเป็นสถานที่สำหรับประสบการณ์การเรียนรู้
- 5) ผู้เข้าร่วมจะเล่นบทบาทอะไร: ผู้เรียน ครู หรืออื่นๆ
- 6) อะไรจะเป็นขนาดเวลาและพื้นที่
- 7) อะไรจะเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน

6. ระบุข้อกำหนดการใช้งาน (Identifying implementation requirements) การกำหนดการใช้งานจะรวมถึงการจัดการทีมครู และผู้นำที่เหมาะสม โดยเฉพาะในสังคมศึกษา และ ศิลปะภาษา ในการเตรียมรายละเอียดของแผน การตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการกายภาพสำหรับผู้คน กลุ่มใหญ่ ในบางรูปแบบของการกำหนดการใช้งานสามารถเป็นความต้องการอย่างมาก ตัวอย่างเช่น รูปแบบในการพัฒนารายบุคคลอาจจะเป็นการรวมถึงคำแนะนำเกี่ยวกับ เพศศึกษา ยาเสพติด หรือ อื่น ๆ สำหรับการกำหนดการใช้งานเช่นนี้ อาจจำเป็นต้องสื่อสารกับบิดา มารดา ล่วงหน้า และการ อนุมัติกลุ่มชุมชนและหน่วยที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร สถานศึกษาต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ผู้รับผิดชอบหลักสูตรหรือผู้ที่ตัดสินใจเมื่อเกิดปัญหาใดๆที่เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ดังกล่าว การเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่ การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการส่งความรู้และประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน การเตรียมความพร้อมงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน เพื่อได้มีความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด และการประชาสัมพันธ์หลักสูตร เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ความสัมพันธ์ของหลักสูตรกับการเรียนการสอน และเพื่อใช้หลักสูตรให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2.1.4.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่ต้องร่วมกันจัดทำแผน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้หลักสูตร การกำหนดแผนการเรียน การสอน การกำหนดสื่อการเรียนการสอน การประเมิน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับ กระบวนการเรียนการสอนจริง ซึ่งในการวางแผนนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือปรึกษาหารือกัน จึงจะทำให้แผนนั้นเกิดความสำเร็จได้ซึ่งสอดคล้องกับอัลกุรอาน ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับ หลักการทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการปรึกษาหารือกันก่อนดำเนินงานจริง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ ซึ่งการปรึกษาหารือเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญของผู้ศรัทธา ดังที่อัลลอฮฺทรงตรัสว่า

﴿وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ﴾

ความว่า “และบรรดาผู้ตอบรับต่อพระเจ้าของพวกเขาและดำรงละหมาด และกิจการของพวกเขามีการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขาและเขาบริจาคล สิ่งที่เรา ได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา”

(ซูเราะห์อ้อซซุรอ 42 : 38)

ในการวางแผนนั้นต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจที่หลากหลาย ทั้งด้าน หลักสูตรอิสลามศึกษา เนื้อหาของหลักสูตร การบริหาร ขั้นตอนกระบวนการวางแผน สามารถ วิเคราะห์สภาพทั่วไปของโรงเรียน วิเคราะห์ผู้เรียน สามารถจัดทำแผนได้สอดคล้องกับความพร้อม และความต้องการของสถานศึกษา ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญสามารถนำแผนนั้นไปปรับใช้ได้ โดยตรง ดังนั้นในสถานศึกษาถ้าผู้บริหาร ครู ไม่มีความรู้ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักัดบ ต้อง ศึกษาอบรม ปรึกษาผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องของหลักสูตร เพื่อให้การวางแผนงาน ประสบผลสำเร็จ และในการวางแผนงานทุกอย่างนั้นที่สำคัญจะต้องมอบหมายต่ออัลลอฮ์ (นิละอะ แวะ อูเซ็ง, 2551 : 87) ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมาย ดังนี้

Hilda Taba (1962 : 194-197) กล่าวว่า การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร หมายถึง ผลลัพธ์จากความคาดหวังจากการศึกษาหรือทำกิจกรรมต่างๆ หรือเรียกว่า เป้าหมายของการศึกษา หรือ วัตถุประสงค์ของการศึกษา เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เหล่านี้สามารถวิเคราะห์ได้จาก วัฒนธรรมเฉพาะ และ สังคม โดยจากการตอบคำถามเหล่านี้ คือ อะไรคือปัญหา, อะไรคือความจำเป็น, อะไรคือความต้องการ และ อะไรคือความต้องการของรายบุคคลในการใช้ชีวิต วัตถุประสงค์ของการศึกษามีหลายรูปแบบ แต่ที่สำคัญคือ แนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับการคัดเลือกเนื้อหาและ ประสบการณ์การเรียนรู้และการจัดกฎเกณฑ์ในการสอนและการสอน เพราะไม่มีขอบเขตสำหรับ ความรู้และการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2554 : 31-33) ดังนี้

1. ต้องสร้างความเข้าใจให้ตรงกันทั้งสถานศึกษา โดยทำความเข้าใจหลักสูตร คือ การสร้างความเข้าใจให้เห็นแนวคิดพื้นฐาน และปรัชญาความเชื่อของหลักสูตร รวมไปถึงการทำความเข้าใจในบทบาท ภาระหน้าที่และขั้นตอนต่าง ๆ ที่สำคัญการทำความเข้าใจให้ตรงกันนั้นโรงเรียนต้องมีแผนการที่ชัดเจน

2. มีการวางแผนที่ชัดเจน ในเรื่องของคนและทรัพยากร โดยจัดวางคนตามกรอบ และโครงสร้างของหลักสูตร การใช้หลักสูตรได้จะต้องจัดวางตำแหน่งงานที่ชัดเจน ในทางปฏิบัติมักจะ

เป็นตำแหน่งรองจากผู้บริหารหรือผู้ช่วยมีหน้าที่ที่จะตัดสินใจและดูแลแทนในกรณีที่ผู้บริหารไม่อยู่ ซึ่งในขณะเดียวกัน คือ การวางตำแหน่งบุคลากรอาจเป็นคณะกรรมการหรือบุคคลที่สามารถประสานงานให้หลักสูตรดำเนินการไปได้ โดยทั่วไปจะเป็นกรรมการบริหารหลักสูตร อยู่ภายใต้กรอบของฝ่ายวิชาการโดยตรง โดยที่มีผู้บริหารเป็นประธาน และมีกรรมการ จนกระทั่งจัดตั้งบุคลากรลงสอนเป็นรายวิชา ส่วนเรื่องทรัพยากรนั้น รวมถึงวัสดุ อุปกรณ์ที่จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เอกสาร ซึ่งการวางแผนเอกสารจำเป็นต้องมีผู้ดูแลตั้งแต่หลักสูตร หนังสือ แบบฝึกหัด รวมถึงคู่มือ แบบฟอร์มต่าง ๆ ที่จะต้องเตรียมการให้มีพร้อมใช้งานได้

3. การวางแผนด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เริ่มตั้งแต่กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ กิจกรรมพัฒนาลักษณะนิสัย กิจกรรมนอกหลักสูตร ฯลฯ ซึ่งในการวางแผนกิจกรรมนี้เป็นการวางแผนที่จะต้องใช้เวลาหลาย ๆ อย่าง ซึ่งรวมถึง บุคลากร วัสดุ/อุปกรณ์ งบประมาณ

4. การวางแผนการให้บริการและการประชาสัมพันธ์ งานส่วนใหญ่ของการให้บริการนักเรียนจะเกี่ยวข้องกับงานบริหาร เช่น การจัดอาคารสถานที่ ห้องอาหาร เป็นต้น ดังนั้น การวางแผนใช้หลักสูตรจึงเกี่ยวข้องกับการวางแผนด้านการบริหารจัดการด้วย ซึ่งการบริหารงานนั้นจะต้องมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายแต่การตัดสินใจขึ้นอยู่กับการจัดโครงสร้างการบริหารของสถานศึกษานั้น ๆ เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยการวางพื้นฐานประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนไว้ล่วงหน้า เพื่อให้หลักสูตรในภาพรวมมีความต่อเนื่องสอดคล้องสัมพันธ์กันตลอดหลักสูตร ซึ่งทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความมั่นใจว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 324-326) กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตรนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตรให้ครอบคลุม 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด จัดหาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี สร้างบรรยากาศส่งเสริมและเอื้อต่อการเรียนรู้ ให้ครูผู้สอนสอนซ่อมเสริม การทำวิจัยและใช้วิธีวิจัยในการสอน

2. การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยให้ครูผู้สอน กรรมการศึกษาและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดให้มีการแนะแนวทั้งการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและปัญหาอื่นๆ และจัดหาทรัพยากรสนับสนุนในการจัดกิจกรรม

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมตามความสนใจ ความต้องการ กิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและ

ส่วนรวม โดยการบำเพ็ญประโยชน์หรือให้บริการ ส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ฯลฯ สนับสนุนให้ ชุมชมตามความสนใจ ทั้งด้านวิชาการและบริการสังคม เช่น กีฬา ดนตรี อนุรักษ์

พูนสุข อุดม (2556 : 124) กล่าวว่า การวางแผนการดำเนินการใช้หลักสูตร เป็นการ ดำเนินการเพื่อการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับชั้นเรียน สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว พยายามให้ ผู้เรียนหลักสูตรเดิมได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ไม่เกิดปัญหากับการดำเนินงานของหลักสูตรใหม่และ หลักสูตรเดิม โดยมีงานสำคัญที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์หลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะส่วนที่ ทำการเปลี่ยนแปลงว่า คืออะไร สำคัญอย่างไร ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนและผู้อื่นอย่างไร ซึ่งประเด็นที่จะสามารถนำมาประชาสัมพันธ์ให้น่าสนใจก็คือ ผลลัพธ์ (outcome) ที่จะเกิดขึ้นในตัว ผู้เรียน

2. การพัฒนาคุณภาพครูผู้สอน โดยการจัดประชุมสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การเรียนรู้จากของจริง เนื่องจากครูผู้สอนเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง ต้องมีการใช้ ความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างเข้าใจต่อการดำเนินงานตามแนวคิดของหลักสูตร และสิ่งสำคัญที่ขาด ไม่ได้ คือ การให้ขวัญกำลังใจแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ต้องจัดให้เอื้อต่อการดำเนินงานตามแนวคิด ของหลักสูตร ทั้งในระดับสถานศึกษาและชุมชน โดยจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและระหว่างหน่วยงานด้วย

จรุณี แก้วเอียน (2555 : 206) กล่าวว่า การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร สถานศึกษา ดังนี้

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย มีเอกสาร/หลักฐานการทำให้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดทำสาระการเรียนรู้/รายวิชาและ กิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน รวมถึง การจัดการกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิด และสรุปเป็นองค์ความรู้และแนวคิดของตนเอง มีการสอน ช่อมเสริมและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติและตามศักยภาพที่ปรากฏเป็น หลักฐานและตรวจสอบได้ มีระบบการประเมินผลตามสภาพจริงและมีวิธีการที่หลากหลาย

2. การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย การจัดการกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน และการจัดกิจกรรมอื่นๆตามความเหมาะสม มีแผนงาน/โครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อ สนับสนุนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามหลักการของศาสนา การส่งเสริมและสนับสนุนในการจัด กิจกรรม การเรียนรู้ มีการจัดระดมทรัพยากรเพื่อใช้การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา มีสื่อการ

เรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอต่อความเหมาะสมของสถานศึกษาและชุมชน มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนทำการวิจัยในชั้นเรียน มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สรุปได้ว่า ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรต้องมีกระบวนการวางแผนเตรียมความพร้อมล่วงหน้าในการ เตรียมบุคลากร การจัดครูเข้าสอน การจัดทำตารางสอน หลักสูตรและสื่อ การเรียนการสอน การวางแผนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การวางแผนการนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร เพื่อให้การบริหารหลักสูตรมีประสิทธิภาพ การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรถือว่าเป็นภารกิจสำคัญเป็นอย่างมากที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา

2.1.4.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร

การดำเนินการบริหารหลักสูตรเป็นขั้นตอนสำคัญที่นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ซึ่งความสำเร็จหรือล้มเหลวของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะอยู่ในขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้นี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องทำความเข้าใจ ในขั้นตอน วิธีการต่าง ๆ ให้ดี และจะต้องติดตามผลการดำเนินงานใช้หลักสูตรอย่างใกล้ชิด เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559 : 259 ; บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553 : 261)

การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร เป็นการนำการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังไปสู่ความจริง กล่าวให้ง่าย คือ กิจกรรมหลักสูตรคือ กิจกรรมการเปลี่ยนแปลงนั่นเอง เป็นกระบวนการแปลงหลักสูตรลงสู่ชั้นเรียนจริง ๆ โดยการดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนนับได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร เป็นภารกิจหลักของครูผู้สอน ซึ่งคือผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง เป็นการตรวจสอบว่าแนวความคิดของคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้หรือไม่อย่างไร ครูผู้สอนทุกคนต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการสอนหรือการจัดการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต้องพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ ครูผู้สอนต้องปฏิบัติให้ได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างครอบคลุมแนวความคิดของหลักสูตร ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ การพิจารณาการเลือกกิจกรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ต้องคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายที่รวดเร็วและประหยัด ต้องเลือกกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของรายวิชาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง ซึ่งระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้มีการสนับสนุน และส่งเสริมการใช้หลักสูตร เพื่อจะได้รับว่าการบริหารประสบปัญหาไร้บ้าง เพื่อหาวิธีการ

แก้ปัญหาได้ทันเวลา สามารถใช้การนิเทศและการติดตามผลการใช้หลักสูตรนั้นจะเป็นการให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่ครู เพื่อให้ดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง (พูนสุข อุดม, 2556 : 124-125 ; สุนทร โคตรบรรเทา, 2553 : 102)

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2554 : 33) กล่าวว่า การดำเนินงานการใช้หลักสูตรเกี่ยวข้องกับเรื่องของเวลา คือ การดำเนินงานตามเวลาที่วางไว้ทุกขั้นตอน กระบวนการของหลักสูตรจะเริ่มต้นตั้งแต่ กระบวนการรับนักเรียน การจัดนักเรียนเข้า การปฐมนิเทศ ตลอดจนถึงการเข้าชั้นเรียน การดำเนินการนี้ทำตั้งแต่เข้าชั้นเรียน ด้านวัสดุอุปกรณ์ ครูผู้สอนไปจนถึงนอกชั้นเรียน เช่น การรับประทานอาหาร และการดูแลเวลาที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียน รวมถึงการติดตามนักเรียนเมื่อออกนอกโรงเรียนไป สิ่งที่ต้องพิจารณา คือ ชั่วโมงแรก วันแรก สัปดาห์แรก เทอมแรก ถ้าสิ่งที่เป็นครั้งแรก ดำเนินไปได้แล้วเรื่องอื่น ๆ ก็จะทำต่อไปตามขั้นตอนได้ตามระบบ

ชาญชัย อาจินสมัจจาร (2557 : 50-51) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำไปปฏิบัติในรายวิชาสำหรับศึกษาประมวลวิชาที่กำหนดอย่างเป็นทางการ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือแก่คณะครูเพื่อประกันว่า หลักสูตรที่เพิ่งได้รับการพัฒนา และกลยุทธ์การสอนที่ทรงพลังงานมากที่สุดถูกนำเสนอในระดับของชั้นเรียนจริง ๆ ซึ่งมีองค์ประกอบ เพื่อประกันว่าการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนในหลักสูตรและการสอนประสบความสำเร็จดังตั้งใจ

1. ความเข้าใจกรอบโมทัศน์ของเนื้อหา/สาขาวิชาที่กำลังนำออกใช้
2. ความช่วยเหลือเพื่อเข้าใจทฤษฎี สังเกตแบบอย่างการสาธิต มีโอกาสได้ปฏิบัติ และได้รับการสอนและผลสะท้อนกลับไปยังกลยุทธ์การสอนที่ทรงพลังที่สุด เพื่อนำเนื้อหาในระดับชั้นเรียน
3. บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบสำหรับการนำหลักสูตรไปใช้และเพื่อกำหนดแนวทางที่มีประสิทธิผลที่สุดในการให้ความช่วยเหลือและติดตามผลระดับของการนำออกใช้ กรอบหลักสูตร อธิบายกระบวนการและวิธีการที่จะทำตามเพื่อช่วยเหลือคณะครูทั้งหลายในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการนำหลักสูตรที่พัฒนาแล้วแต่ละขอบข่ายของเนื้อหาออกใช้โดยประสบความสำเร็จ ดังนี้
  - 1) ศึกษาและระบุวิธีสอน อุปกรณ์และทรัพยากรการสอน
  - 2) อธิบายวิธีการเพื่อการซื้ออุปกรณ์และทรัพยากรการสอน
  - 3) ระบุ/พัฒนาตัวอย่างที่สาธิตพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอน และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อนำเสนอเนื้อหา
  - 4) ศึกษาสถานะปัจจุบันของการสอนในขอบข่ายของเนื้อหา

- 5) เปรียบเทียบระบบการนำเสนอปัจจุบัน ระบุความแตกต่าง และพัฒนาแผนเพื่อเอาใจใส่กับความแตกต่าง
- 6) จัดระเบียบครูเป็นทีมศึกษาที่ร่วมมือกันเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และความพยายามในการนำออกใช้
- 7) ให้การพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องที่สัมพันธ์กับกลยุทธ์และอุปกรณ์การสอนที่เพิ่งไปถึงยังทฤษฎี การสาธิต วิธีปฏิบัติและผลสะท้อนกลับ
- 8) ติดตามผลและการประเมินระดับของการนำไปใช้อย่างสม่ำเสมอ
- 9) สื่อสารกับคนทั้งภายในและภายนอกเกี่ยวข้องกับให้นำหลักสูตรไปใช้
- 10) ให้คณะครู พ่อแม่ นักเรียน และสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมในการตัดสินใจนำหลักสูตรออกใช้

ในขณะเดียวกัน Hilda Taba (1962 : 401-402) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ คือ การเรียนรู้ผ่านจากประสบการณ์ และประสบการณ์เหล่านั้นที่ได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการแก้ปัญหาที่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง นั่นทำให้ได้รู้ถึงความต้องการและความสนใจของพวกเขา ในการแสวงหาความรู้ผู้เรียนจำเป็นต้องข้องเกี่ยวกับกิจกรรมที่สำคัญต่อเขา ซึ่งทำให้สามารถแสวงหาเป้าหมายและให้ความพึงพอใจต่อพวกเขาได้ คุณลักษณะสำคัญของหลักสูตรมีความเป็นไปได้ว่าที่จริงแล้วควรส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ทฤษฎีการแก้ปัญหา (Problem-solving methods) และการตั้งบททดสอบด้วยตนเอง หลักสูตรเป็นศูนย์กลางของความสนใจของผู้เรียนรวมถึงเนื้อหาสาระการบูรณาการจากวิชาต่าง ๆ และอุดมคติของการเรียนการสอน คือ การเตรียมตัวฝึกสอนครูให้ดีเพื่อช่วยผู้เรียนในการวางแผนการเรียนเมื่อเกิดความคิด และการพัฒนาในด้านความสนใจ ประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆได้มีการปฏิบัติในหลายๆด้าน แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นภาคทฤษฎีมากกว่าเชิงปฏิบัติ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหัวข้อหลักและเป็นสิ่งที่ใช้เป็นตัวเลือกในการเรียน ดังนั้น หลักสูตรประสบการณ์ได้นำเสนอในรูปแบบของการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์โดยตรง และความสนใจของตนเอง กิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการช่วยมากกว่าการจัดการโดยตรงในการพัฒนาการเรียนรู้ ยกเว้นนอกเหนือจากชั้นอนุบาล

สรุปได้ว่า การดำเนินการบริหารหลักสูตรมีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เพื่อให้การดำเนินการบริหารหลักสูตรประสบผลสำเร็จ ซึ่งมีกระบวนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พร้อมทั้งจัดให้มีการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อผู้ปกครองและชุมชนได้รับทราบ เพื่อให้การดำเนินการบริหารหลักสูตรบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

2.1.4.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล เป็นกระบวนการในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียนร่วมมือกันจัดขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงงานต่างๆ เพื่อการสนับสนุนส่งเสริม กระตุ้นให้ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการการศึกษาร่วมมือร่วมใจกันพิจารณาวางแผนและดำเนินการร่วมกัน เพื่อช่วยแก้ไขปรับปรุงส่วนที่บกพร่องให้มีการพัฒนาและเกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ได้ผลที่ดีขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์อันสูงสุดในการเรียนของผู้เรียน การนิเทศอีกนัยหนึ่งก็คือ การบริหารโรงเรียนโดยให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมนั่นเอง การบริหารโรงเรียนจะบรรลุผลตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของคณะครูภายในโรงเรียนเป็นส่วนสำคัญ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 48)

ดังนั้นการนิเทศ หรือ มูรอกอซะห์ (Murabaah) มีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกลึกซึ้งที่เกิดขึ้นในจิตสำนึกของบุคคลอันเนื่องมาจากมีความเชื่อว่า อัลลอฮฺทรงเห็นและทรงเฝ้ามองอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการทำงานต่างๆ ที่บุคคลกระทำจะอยู่ภายใต้การเฝ้าดูของอัลลอฮฺ ด้วยเหตุนี้ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกที่จะทำในสิ่งที่ดีที่อยู่ในกรอบของหลักซารีอะฮฺของพระองค์อัลลอฮฺ ซึ่งการดำเนินงานในสถานศึกษาหรือองค์กรต่าง ๆ ก็ต้องมีการนิเทศการดำเนินงาน คือ บุคคลต้องตรวจสอบการทำงานของตนเอง มีการตรวจสอบความถูกต้องของงานที่ได้รับมอบหมาย เพราะบุคคลจะคิดสำนึกอยู่ตลอดเวลาว่า การทำงานใดๆนั้นอัลลอฮฺทรงเฝ้าดูอยู่ตลอดเวลา จึงต้องทำหน้าที่ให้ดีที่สุด แต่ปัจจุบันการทำงานของครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของงานที่ได้รับมอบหมาย จึงไม่สามารถนิเทศการทำงานของตนเองได้ ส่งผลทำให้ต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้อง เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ดังนั้นในสถานศึกษาผู้บริหารจะต้องทำการนิเทศตรวจสอบการดำเนินงานของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรได้รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเองในการดำเนินงานอย่างแท้จริง และสามารถหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่บกพร่อง เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของผู้บริหารจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ ดูแลสถานศึกษาด้วยใจที่ยึดมั่นศรัทธาโดยคิดอยู่เสมอว่าอัลลอฮฺทรงมองดูการดำเนินงานของตนเองอยู่ตลอดเวลา (นิเลาะ แวอุเซ็ง, 2551 : 60-62 ; พิษยา ทอดทึง, 2559 : 71) ดังที่อัลลอฮฺทรงตรัสว่า

﴿ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ทรงสอดส่องดูแลพวกเจ้าเสมอ”

(ซูเราะห์อันนิซาอ 4 : 1)

การกระทำกิจการงานใด ๆ ของมนุษย์ให้รำลึกถึงอัลลอฮ์อยู่เสมอ ซึ่งในการดำเนินงานของโรงเรียน ถ้าผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องนี้ก้อยู่ตลอดเวลาที่กำลังทำหน้าที่ที่อัลลอฮ์มอบหมายให้ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลทำให้ไม่ล้าปฏิบัติในสิ่งที่ขัดกับหลักการศาสนา จึงให้ผู้นั้นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพของตนเอง ที่สำคัญมุสลิมทุกคนจะต้องยึดหลักมุฮายาซาบะฮ์เป็นการควบคุมตนเองที่จะทำให้บุคคลพิจารณาใคร่ครวญต่องานที่ได้รับมอบหมาย เนื่องจากจะต้องถูกสอบสวนในโลกอาคีเราะฮ์ ความตระหนักในเรื่องนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้บริหารการศึกษามุสลิมมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ดีและปฏิบัติอย่างดีเลิศ ผู้บริหารการศึกษามุสลิมควรที่จะพิจารณาตนเองและตรวจสอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอ ดังที่อัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ว่า

﴿ وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا ﴾

ความว่า “และพวกเจ้าจงหวั่นเกรงวันหนึ่ง ซึ่งไม่มีชีวิตใดจะชดเชยสิ่งใดแทนอีกชีวิตหนึ่งได้”

(ซูเราะห์อัลปะเกาะเราะฮ์ 2 : 123)

ทุกกิจการงานหน้าที่ทุกอย่างของมนุษย์ต้องถูกสอบสวนจากอัลลอฮ์ ในโลกอาคีเราะฮ์ ผู้บริหารไม่สามารถจะหนีพ้นจากความรับผิดชอบส่วนบุคคลที่เขาได้รับมอบหมาย ในเรื่องการควบคุมดูแลบริหารกิจการต่างๆของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารต้องควบคุม นิเทศ ตรวจสอบ ดูแลงานอยู่เสมอ โดยที่ไม่สามารถที่จะถ่ายโอนความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้ ในสถานศึกษาผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจในการบริหารกิจการ ควรนำไปปฏิบัติในการดำเนินงานและควรย้ำเตือนบุคลากรทางการบริหารและบรรดาครูผู้สอนเสมอให้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของหลักมุฮายาซาบะฮ์ เพื่อให้บุคลากรทุกคนตระหนักในงานหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ตลอดเวลา การปฏิบัติงานทุกอย่างถึงจะบรรลุผลตามเป้าหมายสูงสุด ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายการนิเทศ ดังนี้

การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร เป็นภารกิจที่มีความจำเป็น เพราะจะทำให้ทราบปัญหาของ การใช้หลักสูตร ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาด้านบุคคล ด้านสถานที่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้าน

เอกสาร ด้านงบประมาณ ฯลฯ เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาได้ทันการ โดยสถานศึกษาควรจัดทำแผนการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และดำเนินการให้ได้ตามแผน เพราะการเก็บข้อมูลบางอย่างขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของระยะเวลาและกิจกรรมที่ทำตามลำดับขั้นตอนและต่อเนื่อง ดังนั้น การวางแผนเพื่อการประเมินหลักสูตรต้องชัดเจนและควรกำหนดวิธีการประเมินผลอย่างไรจึงจะได้ผล การประเมินหลักสูตรควรประเมินในสาระสำคัญของตัวบ่งชี้ (indicator) ที่อธิบายถึงประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตรว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ และการพิจารณาให้เป็นภาพรวมทั้งหมดของการใช้หลักสูตรเกี่ยวกับการหาตัวบ่งชี้สำคัญ ๆ จะต้องระมัดระวังเรื่องตัวแปรทางวัฒนธรรม ทางสังคมและทางเศรษฐกิจด้วย ถึงแม้ปัจจุบันจะมีระบบกลุ่มสถานศึกษาช่วยเหลือก็ตาม อีกทั้งการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาใช้ในการควบคุมคุณภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการติดตาม เช่น การตรวจเยี่ยมและการสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การสอนแบบชี้แนะ (Coaching) การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ การบันทึกรายงานหลังการสอน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น และการดำเนินการนิเทศของครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องอยู่บนพื้นฐานความรู้สึที่เป็นกัลยาณมิตร และยอมรับการเปลี่ยนแปลงสถานภาพระหว่างการเป็นผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อให้เกิดระบบการนิเทศ ติดตาม ที่เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งประกอบด้วย ดังนี้

1. การร่วมกันกำหนดความต้องการในการรับการนิเทศ หรือกำกับ ติดตามเพื่อเฝ้าระวังมิให้คุณภาพการจัดทำและการใช้หลักสูตรเกิดปัญหา อุปสรรคและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน
2. การสร้างความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรในเชิงบวกแก่ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาว่า มิได้เป็นกระบวนการจับผิด แต่เป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือ เพื่อให้การใช้หลักสูตรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. การกำหนดข้อตกลงเพื่อการขับเคลื่อน การนิเทศติดตามร่วมกัน และมีแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม
4. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้มีการนิเทศ ติดตาม ทั้งในระดับชั้นเรียน และระดับสถานศึกษา อย่างเป็นระบบครบวงจรและต่อเนื่อง (พูนสุข อุดม, 2556 : 125 ; กระทรวงศึกษาธิการ, 2554 : 40)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554 : 113-114) กล่าวว่า การนิเทศกำกับดูแลจะต้องดำเนินการควบคู่กันไปกับการใช้หลักสูตร ซึ่งผู้บริหารจะต้องสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อถือกับครูผู้สอนจัดโอกาสให้ผู้สอนได้เข้ามาเป็นกรรมการบริหารหลักสูตรเพื่อดำเนินการศึกษาค้นคว้าความต้องการทักษะ

ความรู้ที่ผู้สอนต้องการพัฒนาการจัดประชุมปฏิบัติการการฝึกอบรม การวางแผนปฏิบัติการสำหรับปรับปรุงการจัดการศึกษาภายหลังการฝึกอบรมโดยร่วมมือกับคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ดังนี้

1. การวางแผนหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยโปรแกรมการศึกษาของแต่ละสาขาวิชาซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการวางแผนการสอนรายปี รายภาค รายเดือน รายสัปดาห์ การระบุขอบข่ายการใช้ทรัพยากร การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการประเมินผลการเรียนการสอน

2. การส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตร กระตุ้นให้ผู้สอนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดกระบวนการเรียนการสอน ไม่ว่าจะผ่านทางด้านกายภาพและบรรยากาศที่กระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคม การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงควรดำเนินการตามขั้นตอนของการสร้างความตระหนัก การสำรวจความต้องการเพื่อสร้างข้อผูกพัน การวางแผน การฝึกอบรมและการนำผลจากการวางแผนไปปฏิบัติ เพื่อให้ได้ตามแนวคิดและหลักการที่เปลี่ยนแปลง

3. ระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและผู้บริหารจะต้องทำการสำรวจ สังเกต เพื่อให้ทราบว่าผู้สอนแต่ละคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรในระดับใด ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นฐานข้อมูลสำหรับการออกแบบโครงการฝึกอบรมผู้สอนระหว่างการใช้หลักสูตร การจัดหาทรัพยากรสนับสนุน รวมทั้งกระตุ้นการรับรู้เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง จนกระทั่งการรับรู้เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของผู้สอนอยู่ในระดับใกล้เคียงกันการใช้หลักสูตรก็จะเป็นไปตามคาดหวังของหลักสูตร

4. ร่วมกับผู้สอนเพื่อแก้ปัญหา บทบาทของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรกับการนิเทศกำกับดูแลการใช้หลักสูตรจุดเน้นควรเป็นผู้แยกแยะ คัดแยกปัญหามากกว่าการแก้ปัญหา เพราะการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรควรจะเน้นการแก้ปัญหาโดยคณะกรรมการและพยายามสร้างความเข้าใจให้กับผู้สอนว่าปัญหาการใช้หลักสูตรคือโอกาสที่จะมองบางสิ่งบางอย่างในแนวทางอื่นที่ดีกว่าและเป็นประโยชน์กับผู้เรียน เช่น ครูผู้สอนมักกล่าวว่าไม่มีเวลาศึกษาเพื่อที่จะทำความเข้าใจหลักสูตรใหม่ ประเด็นของการที่ครูผู้สอนไม่มีเวลาอาจมาจากสาเหตุของการไม่รู้จักการลำดับความสำคัญของการปฏิบัติงานหรืออาจมีภาระงานอื่นที่มอบหมายให้รับผิดชอบมาก

5. การประเมินผล การกระตุ้นให้ครูผู้สอนเห็นความสำคัญของการประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนและปรับปรุงการเรียนการสอน เช่น การบันทึกการสอนมีคุณภาพหรือไม่ การจัดทำข้อสอบที่ได้มาตรฐาน ความอิสระคล่องตัวในการดำเนินงาน การจัดการทรัพยากร การจัดซื้อจัดหา ผลผลิตของหลักสูตรคือผู้เรียนรวมทั้งผลกระทบด้านอื่น ๆ ถ้าคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและผู้บริหารสามารถสังเกตเห็นที่ภาพรวมทั้งหมดของระบบ การบริหารหลักสูตรที่

สถานศึกษาก็จะเป็นส่วนกระตุ้นและสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้สอนเกี่ยวกับการประเมินตนเองในการใช้หลักสูตร

ในขณะที่เดียวกันการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล หมายถึง เป็นกระบวนการของการศึกษา มุ่งจะส่งเสริมให้การสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานของการศึกษา โดยเฉพาะผู้นิเทศต้องการความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่าง ๆ ในการนิเทศ การสนับสนุน ต้องการขวัญและกำลังใจ ต้องการความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องกับ การศึกษา ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศต้องการการดูแลเอาใจใส่ ขวัญและกำลังใจ และการสนับสนุน จากผู้นิเทศและผู้บริหารเช่นกัน ซึ่งประกอบด้วย

1. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา
2. มีแผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับในสถานศึกษา
3. มีเอกสารหลักฐานการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
4. มีเอกสารรายงานการนิเทศ

ดังนั้นสถานศึกษาที่มีการดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลต้อง แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา มีการวางแผนงานโครงการนิเทศและมีการจัดทำ เอกสารประกอบการนิเทศ เครื่องมือการนิเทศเพื่อให้มีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน รวมทั้งมีการ สรุปผลการนิเทศ และรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (จรรุณี แก้วเอี่ยม, 2555 : 206-207 ; รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2557 : 25)

สรุปได้ว่า การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล เป็นกระบวนการในการ ปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนร่วมมือการจัดขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อปรับปรุงงานต่าง ๆ เพื่อการสนับสนุนส่งเสริม กระตุ้นครูและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมมือร่วมใจกันพิจารณาวางแผนและแก้ไข ปรับปรุงส่วนที่บกพร่องให้มีการพัฒนา อันจะส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์อันสูงสุดในการเรียนของผู้เรียน ดังนั้นผู้บริหารและครูมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและปฏิบัติงานให้เต็มศักยภาพ ควรตระหนักในเรื่อง การปฏิบัติงานในโรงเรียนให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตร เพื่อให้การดำเนินงานใช้หลักสูตรมี ประสิทธิภาพสูงสุด

2.2 หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมีกตบตามแบบฉบับของโรงเรียนอิกเราะฮ์สามัญศึกษา

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาจะต้องจัดบูรณาการกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตั้งแต่วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะ สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตัวชี้วัดในบางสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนา

ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้รวมถึงการวัดและประเมินผลที่อาจใช้ร่วมกันในการตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน การนำหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปใช้ในสถานศึกษาที่มีเนื้อหาสาระและรายละเอียด ดังนี้ (หลักสูตรอิสลามศึกษา มัธยมศึกษา, 2554 : 9-308)

2.4.1 วิสัยทัศน์

หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยม ได้ยึดวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาก่อนการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ตะอาลา มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด รู้จักเสียสละตามแบบอย่างของบรรดาซอฮาบะฮ์ มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ คุณธรรม มีจิตสาธารณะ แบ่งปันและห่วงใยบุคคลอื่น มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกที่ดี เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคม ก่อให้เกิดสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

2.4.2 หลักการ

หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยม ได้ยึดหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยม กำหนดหลักการเพิ่มเติม คือ 1) เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต 2) เป็นหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกฝนผ่านกระบวนการตรึงยี่ห้อ ที่ร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายการเรียนรู้ในระบบมัธยม โรงเรียน ครอบครัวและชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำมาปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตเสียสละ แบ่งปันและเผยแผ่ผู้อื่น 3) เป็นหลักสูตรที่มุสลิมทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และ 4) เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

2.4.3 จุดหมาย

จุดหมายของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยม ได้ยึดจุดหมายของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มี ศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ซึ่งหลักสูตรอิสลามศึกษา มัธยม กำหนดจุดหมาย เพิ่มเติม คือ 1) มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ตะอาลา และปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรมอิสลาม 2) มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการอ่าน จดจำอัลกุรอาน 3) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีเหตุผลในการวินิจฉัย พิเคราะห์ปัญหา และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยยึดหลักการอิสลาม และ 4) มีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิมที่ดี มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์ สุจริต อุดมคติ เสียสละเพื่อส่วนรวม ห่วงใยและแบ่งปันผู้อื่น เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น สามารถ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสันติสุข

2.4.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และหลักสูตรอิสลามศึกษา มัธยม กำหนดสมรรถนะเพิ่มเติม คือ ความสามารถในการอ่านอัลกุรอาน เป็นความสามารถของผู้เรียนในการอ่านและจดจำอัลกุรอาน เป็น พื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ศาสนาอิสลาม เพื่อการพัฒนาตนเองด้านความศรัทธา การปฏิบัติศาสนกิจ การมีคุณธรรม จริยธรรมอิสลาม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและสันติสุข

หลักสูตรอิสลามศึกษา มัธยม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นใน สังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยม มุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพิ่มเติม คือ บริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ตะอาลา และจริงจังต่อมนุษย์ รักการอ่านอัลกุรอาน รักการ ละหมาด มีมารยาทแบบอิสลาม รักชุมชนสุขของท่านนบี และวิถีชีวิตของซอฮาบะฮ์ มีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง และสังคม เสียสละและแบ่งปันบุคคลอื่น

2.4.5 มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียน ด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล โดยคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา ให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดตามสาระการเรียนรู้ ซึ่งหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกต์บ กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระ ดังนี้ 1) อัลกุรอาน 2) อัลหะดีษ 3) อัลอะกีดะฮ์ 4) อัลฟิเกฮ์ 5) อัตตารีค 6) อัลอัคลาเกอ 7) ภาษาอาหรับ และ 8) อัลกุรอานเสริม

2.4.6 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรอิสลามศึกษา มกต์บ กำหนดกิจกรรมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพิ่มเติมจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิสลามศึกษาทั้ง 8 สาระ สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างมีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม 3 ลักษณะ คือ 1) กิจกรรมแนะแนวและพัฒนาจริยธรรมอิสลาม 2) กิจกรรมชมรม / ชุมนุมทางศาสนาอิสลาม และ 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

2.4.7 โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษามกต์บประกอบด้วยระดับการศึกษาและชั้นปีที่ทำการเปิดสอน ได้แก่ ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮ์) เป็นการศึกษาในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตะวัสสิฎเฆาะฮ์) เป็นการศึกษาในระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง และระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย (ฆานะวียะฮ์) เป็นการศึกษาในระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย

2.4.8 โครงสร้างเวลา

โครงสร้างเวลาเรียนการจัดเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกต์บ ได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1. ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น มีเวลา 360 ชั่วโมงต่อปี จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนประมาณสัปดาห์ละ 9 ชั่วโมง
2. ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง มีเวลาเรียน 480 ชั่วโมงต่อปี โดยจัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนประมาณสัปดาห์ละ 12 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต

3. ระดับอิสลามศึกษาตอนปลาย มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 480 ชั่วโมงต่อปี โดยจัดเวลาเรียนเป็นรายภาค มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 12 ชั่วโมง คำนวณน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชาเท่ากับ 1 หน่วยกิต

2.4.9 การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ เพื่อหล่อหลอม ชัดเกล้า ตรึงบิยะห์ เพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตรงตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตร เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ศึกษาแนวทางการสอนของท่านนบีฮัมมัด ลักษณะของผู้เรียน โดยจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนวิธีการพื้นฐานของหลักสูตร และพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งให้การตรึงบิยะห์เพื่อปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

2.4.10 สื่อการเรียนรู้

การจัดการสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นมาปรับปรุงใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว เพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ดังนี้ 1) จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน 2) เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคล 3) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้ 4) ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ และ 5) มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อเป็นระยะๆ และสม่ำเสมอ

2.4.11 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1. เป้าหมายในการวัดผลประเมินผล คือ เพื่อให้รู้ถึงสภาพและผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง และเพื่อนำผลสัมฤทธิ์ที่ได้มาเป็นแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาศักยภาพทางการเรียนรู้ของนักเรียน

2. ระบบการวัดผลประเมินผล

2.1 ระบบการวัดผลมี 3 ระดับ คือ ทดสอบประจำหน่วย 40 คะแนน สอบกลางภาค 20 คะแนน และสอบปลายภาค 40 คะแนน

2.2 ระบบคะแนน: ระบบคะแนนในแต่ละภาคเรียน

3. การทดสอบประจำหน่วย: การประเมินหน่วยการเรียนรู้ที่จบ ว่าบรรลุผลตามตัวชี้วัดหรือไม่ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุง ซ่อมเสริม แก้ไข ข้อบกพร่องของผู้เรียน พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และตัดสินผลการเรียน

4. การประเมินผลการเรียนกลางภาค เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าทางการเรียน ดำเนินการภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5. การประเมินผลการเรียนปลายภาค เป็นการประเมินเพื่อสรุป และตัดสินผลการเรียน ดำเนินการภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2.4.12 การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียนในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำเอกสารรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2.4.13 การให้ความสำคัญต่อนักเรียนที่เรียนอ่อนและแนวทางแก้ไข

1. ครูจะต้องค้นหาและตักต้อนนักเรียนอ่อนเป็นเป้าหมายในการสอน
2. ครูจะต้องรู้ว่า นักเรียนที่เรียนอ่อนนั้น เรียนอ่อนในเรื่องใด
3. ถ้านักเรียนไม่เข้าใจบทเรียน ให้ครูสอนซ้ำ
4. ครูจะต้องปรับภาษาที่ใช้สอน ให้ง่ายยิ่งขึ้น
5. ครูควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลายมากขึ้น เพราะนักเรียนแต่ละคนมีวิธีการเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่เหมือนกัน เช่น การเล่าเรื่อง และการใช้รูปภาพประกอบบทเรียน เป็นต้น
6. ครูควรเสียสละเวลาเพื่อการสอนเสริมก่อนหรือหลังเลิกเรียน
7. ครูเน้นการแก้ไวนักเรียนที่เรียนอ่อน ให้มากขึ้นในช่วงทบทวน ฯลฯ

สรุปได้ว่า หลักสูตรอิสลามศึกษา มักระดับ เป็นหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างเต็มรูปแบบ เรียน 8 สาระวิชา โดยมีการประเมินการเรียนทั้งระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษา และยังมีกิจกรรมการด้นปียะห์ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละช่วงชั้นบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรและสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักอิสลาม

2.3 ความเป็นมาโรงเรียนดารุลบารอกะฮฺ

ความเป็นมาโรงเรียนดารุลบารอกะฮฺ (รายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนดารุลบารอกะฮฺ ระดับการศึกษาปฐมวัยและขั้นพื้นฐาน, 2561 : 1-2) โรงเรียนดารุลบารอกะฮฺ ตั้งอยู่ที่ 45 ถนนเพชรเกษม หมู่ที่ 1 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โรงเรียนดารุลบารอกะฮฺเป็นสถานศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของมูลนิธิบ้านเด็กกำพร้าปัญญาเลิศ เป็นโรงเรียนเพื่อการกุศลที่ก่อตั้งขึ้นบนหลักการเพื่อการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยมีนายวศิน สาเม๊าะเป็นผู้ก่อตั้ง สืบเนื่องจากนายวศิน สาเม๊าะ และนางมัรยัม สาเม๊าะ สองสามีภรรยา ซึ่งเดิมคือ ข้าราชการครู และครูสอนศาสนาที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ และจากการที่ได้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาที่ต้องคลุกคลีกับเด็กนักเรียนและผู้ปกครองของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ได้พบเจอกับสภาพต่าง ๆ ของเด็กนักเรียนที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะต่อเยาวชนที่เข้าข่ายเด็กด้อยโอกาสตามชนบทห่างไกล จึงมีแนวคิดที่จะก่อตั้งองค์กรหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนช่วยเหลือด้านการจัดการสงเคราะห์โดยเฉพาะด้านการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาสเหล่านั้น กระทั่งได้ปฏิบัติหน้าที่จนเกษียณอายุราชการจึงผันตัวเองสู่เวทีประชาสังคมอย่างเต็มตัวโดยการก่อตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีชื่อว่าศูนย์เด็กกำพร้าและยากจนอนาถาหญิง จนถึงปัจจุบันได้พัฒนาเป็นโรงเรียนดารุลบารอกะฮฺและมูลนิธิบ้านเด็กกำพร้าปัญญาเลิศ ซึ่งมีความเป็นมาดังต่อไปนี้

ปีพุทธศักราช 2520 เกิดการรวมตัวของกลุ่มสตรีมุสลิม ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีภาควิชาศาสนาและภาควิชาสามัญจากในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งได้กลับมายังภูมิลำเนาและได้มีโอกาสประกอบอาชีพครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและครูในโรงเรียนสามัญ ซึ่งได้รวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มเพื่อการช่วยเหลือสังคมในนาม “เครือข่ายมุสลิมะห์จังหวัดชายแดนภาคใต้” มีสำนักงานตั้งอยู่ที่บ้านพักอาจารย์มัรยัม สาเม๊าะ บริเวณโรงเรียนสตรีพัฒนาศึกษา ตำบลตันหยงลุโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ในปัจจุบัน (หะยีนิเซาะ อาเก้บอุไร- บำเพ็ญ) ได้เริ่มดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมขององค์กรด้านการบริการการศึกษาโดยการเป็นครูอาสาสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนต่าง ๆ ของรัฐโดยไม่ขอค่าแรง ได้ประสบปัญหาความไม่ต่อเนื่องของนักเรียนในการเรียนทั้งในรายวิชาคุณธรรมจริยธรรมและรายวิชาสามัญ เนื่องจากความยากจนของผู้ปกครองนักเรียน

ปีพุทธศักราช 2524 เครือข่ายมุสลิมะห์จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงได้จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านในชนบทในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 32 กลุ่ม เพื่ออบรมคุณภาพชีวิตของแม่บ้านใน

ยุคอุตสาหกรรม ให้มีการงานและอาชีพที่มั่นคง ตลอดจนสามารถส่งเสียลูก ๆ เรียนต่อจนสำเร็จ การศึกษาได้ในระดับหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันเครือข่ายมุสลิมะห์จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ประสบปัญหา สภาพของเยาวชนที่ห่างไกลหลักการศาสนา จึงเกิดความท้อแท้และกังวลต่ออนาคตของเยาวชน เหล่านั้น มีแนวคิดที่จะเปิดการจัดอบรมการดูแลเด็กและทารกที่ถูกต้องด้วยการบูรณาการวิถีชีวิต อิสลาม

ปีพุทธศักราช 2527 ได้จัดตั้งศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียนราวภูตล่อฮัฟฟา ญ. บ้านพัก อาจารย์มรยัม สาเมาะ มีครูพี่เลี้ยงคนแรกชื่อ นางสาวเจ๊ะบีเตาะ เจะนิ โดยมีเด็กเล็กก่อนวัยเรียนเข้าร่วมเป็นนักเรียนรุ่นแรก จำนวน 9 คน ใช้หลักสูตรบูรณาการวิถีชีวิตอิสลาม จนมีนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้บ้านพักมีพื้นที่ไม่เพียงพอ จึงทำการย้ายศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียนราวภูตล่อฮัฟฟาไปตั้ง บริเวณโรงเรียนจงรักสัตย์วิทยา ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ในปีพุทธศักราช 2528 รวมระยะเวลา 8 ปี โดยการสนับสนุนจากบาบอ (เจ้าของและผู้ก่อตั้งปอเนาะ) อัจญีแหวหามะ แวดือเร๊ะ ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนจงรักสัตย์วิทยา และ ครูสอนศาสนา อุस्ताสฮัจญีอับดุลเราะห์มาน วันดามิด ผู้จัดการและครูใหญ่โรงเรียนจงรักสัตย์วิทยา

ปีพุทธศักราช 2433 เครือข่ายมุสลิมะห์จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการนำของนาย วคิน สาเมาะ และนางมรยัม สาเมาะ ได้ทำการระดมกองทุนจากในส่วนของสมาชิกแต่ละท่านและ เปิดรับบริจาคจากผู้ปกครองศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียนราวภูตล่อฮัฟฟาตลอดจนจากบุคคลภายนอกอื่น ๆ ที่มีความสนใจจะร่วมบริจาค ได้รับยอดเงินบริจาคเป็นงบประมาณจำนวนหนึ่ง สามารถทำการ จัดซื้อที่ดินจำนวน 8 ไร่ ในราคา 450,000 บาท จัดเป็นสถานที่อะกะฟ (สาธารณประโยชน์ทาง ศาสนา) เป็นสถานที่อุปการะเลี้ยงดูเด็กกำพร้ายากจนและอนาถาหญิงแบบอยู่ประจำ ที่มีชื่อว่า ศูนย์ เด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิง ญ.บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 1 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ที่มีอายุตั้งแต่ 10 -17 ปี ซึ่งเด็ก ๆ เหล่านี้ได้รับการเรียนหนังสือในโรงเรียนละแวก ใกล้เคียงในพื้นที่ ในการบริหารจัดการในเบื้องต้น ศูนย์เด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิง ในบางช่วงประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาขาดแคลนอาหาร ปัญหาขาดแคลนงบประมาณจัดซื้อ อุปกรณ์การเรียน ปัญหาขาดแคลนงบประมาณซ่อมแซมอาคารหอพักกรณีเกิดการเสียหายหรือชำรุด ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นบางส่วน เกิดจากภาวะการขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากสมาชิก เครือข่ายฯ ถึงกระนั้นศูนย์เด็กกำพร้าและเด็กยากจนอนาถาหญิงก็ยังได้รับการช่วยเหลือต่าง ๆ ทั้ง จากภาครัฐและเอกชนอย่างสม่ำเสมอ

ปีพุทธศักราช 2535 เครือข่ายมุสลิมะห์จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับสนับสนุน งบประมาณจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานีร่วมกับอุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานีและ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ร่วมกันจัดตั้งศูนย์ฝึกวิชาชีพผู้ด้อยโอกาสในชนบท ในพื้นที่ทำการศูนย์เด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิง เป็นศูนย์ฝึกอาชีพให้แก่เด็กกำพร้าและยากจนที่อยู่ประจำศูนย์เด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิงและกลุ่มแม่บ้านผู้ด้อยโอกาส รวมถึงผู้ว่างงานในพื้นที่ ได้เข้าร่วมฝึกอาชีพต่าง ๆ ตามความถนัดของตนเองจนเกิดเป็นอาชีพหลักที่สามารถจุนเจือเลี้ยงครอบครัวได้เป็นอย่างดี

ปีพุทธศักราช 2536 เครือข่ายมุสลิมะห์จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการนำของนายวศิน สาเมื้อะ และนางมัยยัม สาเมื้อะ ได้เห็นถึงความสำคัญของผู้ที่ไม่ใช่ศาสนาอิสลามแต่มีความสนใจในการนำหลักการอิสลามไปปรับใช้ในชีวิตร จึงจัดตั้งศูนย์มูอาลาฟัต (มุสลิมใหม่) ในบริเวณพื้นที่ศูนย์เด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิง เพื่อเปิดรับการอบรมผู้ที่สนใจหลักการศาสนาอิสลามขั้นพื้นฐานฟรี ตลอดจนเปิดบริการการจัดการอบรมฟรีดูอื่น (ศาสนาขั้นพื้นฐาน) แบบอยู่ประจำแก่มุสลิมใหม่ด้วยหลักสูตรศาสนาขั้นพื้นฐานฟรีตลอดทั้งหลักสูตร ในระยะเวลา 41 วัน ซึ่งมีการประชุมพบปะสร้างสรรค์ระหว่างมุสลิมใหม่ในพื้นที่ทุก ๆ วันจันทร์ โดยจะใช้งบประมาณจากการร่วมลงขันจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน

ปีพุทธศักราช 2537 เพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียนราวภูอตุลอัตฟาและศูนย์เด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิง เครือข่ายมุสลิมะห์จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการนำของนายวศิน สาเมื้อะ และนางมัยยัม สาเมื้อะ ได้มีมติให้ย้ายศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียนราวภูอตุลอัตฟาจากโรงเรียนจงรักสัตย์วิทยา มาที่ศูนย์เด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิง บ้านสุโหงปาแน ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ตลอดจนในปีเดียวกันได้รับการสนับสนุนงบประมาณจำนวน 100,000 บาท จากองค์กรยูนิเซฟประจำประเทศไทย เพื่อเป็นทุนตั้งต้นในการจัดตั้งร้านค้าเพื่อเด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาให้เกิดเป็นกำไรเป็นงบประมาณส่งเสริมในการดำเนินการขับเคลื่อนทุก ๆ กิจกรรมในการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์เด็กด้อยโอกาสต่อไป จึงได้ดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์อัล-อัยตาม โดยมีอาจารย์อำหัมมัดสมบูร์น บัวหลวง ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษาต่อเนื่องมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีเป็นผู้ดูแลจัดการเบื้องต้น

ปีพุทธศักราช 2540 เครือข่ายมุสลิมะห์ชายแดนภาคใต้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเพื่อเพิ่มพูนทางสังคม SIF เพิ่มเติมอีกจำนวน 530,000 บาท เพื่อการพัฒนาศูนย์เด็กกำพร้ายากจน และเด็กยากจนอนาถาหญิง และสหกรณ์อัล-อัยตาม ด้านอาชีพการตัดเย็บเสื้อผ้าพื้นเมือง การเลี้ยงเปิดบาริและการเลี้ยงปลากินพืช และจากความมุ่งมั่นในการช่วยเหลือสังคมด้านการสงเคราะห์ เด็กกำพร้าและเด็กยากจนอนาถาจนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมโดยรวมแล้ว ปี

พุทธศักราช 2545 เครือข่ายมุสลิมะห์ชายแดนภาคใต้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มจากกองทุน เพื่อเพิ่มพูนทางสังคม SIF เป็นครั้งที่ 2 จำนวน 1,200,000 บาท เพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มจิตอาสา ผู้ดูแลเด็กกำพร้าและเด็กยากจนอนาถา ภายในศูนย์มีการอบรมศึกษาคุณงาน ณ. ประเทศอินโดนีเซีย และก่อสร้างอาคารเรียน ขนาด 8 คูณ 8 เมตร จำนวน 6 ห้องเรียน

ปีพุทธศักราช 2548 เครือข่ายมุสลิมะห์จังหวัดชายภาคแดนใต้โดยการนำของนาย วศิน สาเมื้อ และนางมัรยัม สาเมื้อ ได้เห็นถึงความสำคัญของความต่อเนื่องและการต่อยอดแนวทางการจัดการศึกษาหลักสูตรบูรณาการวิถีชีวิตอิสลามของศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียนราวฤดูตุลฮัตตาล ต่อกลุ่มเด็กเล็กก่อนวัยเรียนที่จบหลักสูตรบูรณาการวิถีชีวิตอิสลามไปแล้ว จึงได้จัดตั้งโรงเรียนดาร์ลุ บารอกะฮฺ เปิดดำเนินการสอนในระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเป็นที่รองรับและต่อยอดความรู้ของกลุ่มเด็กเล็กก่อนวัยเรียนที่จบหลักสูตรบูรณาการวิถีชีวิตอิสลามมาแล้ว เด็กกำพร้า และเด็กยากจนอนาถาประจำศูนย์เด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิงตลอดจนผู้ที่สนใจ มีสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามวิถีอิสลาม โดยมีอาจารย์วศิน สาเมื้อ เป็นผู้รับใบอนุญาต และนางฮาลูมา มะเตีมาะ เป็นผู้จัดการและผู้อำนวยการ จัดตั้งในบริเวณศูนย์เด็กกำพร้า ยากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิง บ้านเลขที่ 45 บ้านสุโหงปาแน หมู่ที่ 1 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และในปีเดียวกันเครือข่ายมุสลิมะห์จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการนำของนายวศิน สาเมื้อ และนางมัรยัม สาเมื้อ ได้ดำเนินการยกระดับศูนย์เด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิงด้วยการจดทะเบียนศูนย์เด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิงเป็นสถาบันปอเนาะเด็กกำพร้าหญิงปัตตานี โดยมีอาจารย์วศิน สาเมื้อ เป็นโต๊ะครูและอาจารย์มัรยัม สาเมื้อ เป็นผู้ช่วยโต๊ะครู ดำเนินการจัดการสอนศาสนาแบบระบบปอเนาะ แบ่งเวลาดำเนินการจัดการสอนศาสนา นอกเหนือจากเวลาเรียนปกติตามที่หลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้บังคับ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจของสังคมทั่วไป เพราะเป็นสถาบันปอเนาะแรกที่เปิดรับเฉพาะเด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาหญิง

ปีพุทธศักราช 2549 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยี่ยมสถาบันศึกษาปอเนาะเด็กกำพร้าหญิงปัตตานี ได้ทรงพระราชทานงบประมาณเพื่อบำบัดน้ำเสีย ปรับภูมิทัศน์ จำนวนเงิน 1,620,000 บาท ในความดูแลของมูลนิธิชัยพัฒนา ในขณะเดียวกันสถาบันปอเนาะเด็กกำพร้าหญิงปัตตานีได้ทูลเกล้าขอพระราชทานอาคารเรียนขนาด 6 คูณ 10 เมตร สูง 2 ชั้น จำนวน 12 ห้องเรียน และได้ดำเนินการโอนสถาบันศึกษาปอเนาะเด็กกำพร้าหญิงปัตตานีให้แก่โรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮฺ

ปีพุทธศักราช 2550 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระราชทานทุนสร้างอาคารเรียน จำนวน 3,000,000 บาท ได้ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในปีพุทธศักราช 2551 และได้ทรงเปิดอาคารเรียนพระราชทาน ดารุลบารอกะฮ์อย่างเป็นทางการในวันที่ 22 เดือนกันยายน ปีพุทธศักราช 2552

ปีพุทธศักราช 2551 เครือข่ายมุสลิมะห์จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยการนำของนายวศิน สาเมื้อ และนางมรัยัม สาเมื้อ ได้ขออนุญาตจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการช่วยเหลือเด็กกำพร้าและเด็กยากจนอนาถา ชื่อมูลนิธิบ้านเด็กกำพร้าปัญญาเลิศ ทะเบียนเลขที่ 61/2551 ลงวันที่ 15 กันยายน ปีพุทธศักราช 2551 ตลอดจนถึงได้ดำเนินการโอนโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮ์เป็นของมูลนิธิบ้านเด็กกำพร้าปัญญาเลิศ พร้อมขออนุญาตขยายชั้นเรียนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีดังกล่าวเช่นเดียวกันอีกด้วย

ปัจจุบันโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮ์ มีนักเรียนทั้งหมด 1260 คน เปิดสอนสายสามัญ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ในขณะที่สายศาสนาเปิดสอนในระดับอิสลามศึกษาตอนต้น ตอนกลาง และตอนปลายด้วยหลักสูตรเฉพาะที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง ปีพุทธศักราช 2560 และหลักสูตรแกนกลางอิสลามศึกษา ปีพุทธศักราช 2546 ปรับปรุง ฉบับปีพุทธศักราช 2555 ตามลำดับ ตลอดจนถึงได้มีการนำระบบมัธยมศึกษาและหลักสูตรท่องจำอัลกุรอานมาบูรณาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาศาสนา ร่วมกับหลักสูตรแกนกลางตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดดังกล่าวอีกด้วย ในขณะที่การดำเนินการจัดการสงเคราะห์เด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถา นักเรียนทั้งโรงเรียนได้ถูกจำแนกไว้ใน 3 ประเภท คือ 1) นักเรียนทั่วไปในระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา 2) นักเรียนเด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนในระดับอนุบาลและประถมศึกษา และ 3) นักเรียนเด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งในระดับนี้จะไม่เปิดรับนอกเหนือจากเด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนเป็นการเฉพาะ รวมเด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาทั้งโรงเรียน ประจำปีพุทธศักราช 2562 จำนวน 280 คน อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 3 – 19 ปี ส่วนใหญ่มาจากพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนักเรียนเด็กกำพร้ายากจนและเด็กยากจนอนาถาในระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษาจะมีทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง เป็นการเรียนในระบบโรงเรียน (ไปเข้าเรียนกลับ) ส่วนระดับมัธยมที่เป็นนักเรียนเด็กกำพร้ายากจนและยากจนหญิงเป็นการเฉพาะ เป็นการเรียนแบบระบบหอประจำ โดยระบบหอพักมีการบริการด้านการศึกษาเพิ่มเติมจากการศึกษาภาคบังคับ ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ การเรียนรู้ทักษะวิชาชีพและทักษะชีวิต การบริการหอพัก การบริการอาหารหลัก 3 มื้อ และอาหารเสริม ตลอดจนถึงสวัสดิการด้านการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องฟรีตลอดหลักสูตร

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมและการจัดทำ สารของหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนหลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การนิเทศ กำกับ ติดตาม และ ประเมินผล และการส่งเสริม พัฒนาระบบการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา ดังนี้

พิชยา ทอดทึง (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา และเพื่อประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหาร ผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และผลการเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ และครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา จำแนกตามตัวแปร เพศ ตำแหน่ง งาน อายุ โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน”มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา

1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบเข้มในด้านหลักสูตร จัดหาบุคลากร ครูที่จบอิสลามศึกษาโดยตรง ให้องค์กรภาครัฐเอกชน และชุมชนให้การสนับสนุนงบประมาณ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา

2. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบเข้ม ต้องร่วมกันวางแผนบริหารหลักสูตรอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตรทั้งสาระวิชาและเวลาเรียน

3. ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ครูควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรสอนแบบบูรณาการเนื้อหารายวิชา และใช้เทคนิคที่หลากหลาย ใช้สื่อที่น่าสนใจ และหน่วยงานภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณจัดทำหนังสืออิสลามศึกษา สื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ภายในสถานศึกษา ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ด้านอิสลามศึกษา ร่วมกันวางแผนการนิเทศ กำหนดเครื่องมือ ดำเนินการนิเทศ

สรุปและรายงานผลการนิเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ และให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลอิสลามศึกษา เข้ามานิเทศติดตาม การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ซุลกอρνัยน์ เบ็ญยา (2557) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบ จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการปฏิบัติของครูในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดเนื้อหาวิชา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมหรือการสนับสนุนการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก อีกทั้งด้านการจัดทำแผนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาการในการจัดการเรียนการสอนของครูตามหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาที่อยู่ในระดับมากมี 3 ด้านโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับคือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดทำแผนการสอน

3. ผลเปรียบเทียบปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของครูที่มีสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอนที่แตกต่างกัน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญคือ ควรพัฒนาการจัดทำแผนการสอนโดยให้มีการอบรมครูสอนอิสลามศึกษาในหลักสูตรการจัดทำแผนการสอนให้มีความเข้มข้น พร้อมมีระบบการติดตามครูอย่างต่อเนื่องจนครูสามารถปฏิบัติเอง และโรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณสำหรับสนับสนุนด้านสื่อการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ให้มากขึ้น โดยให้มีสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย มีความหลากหลายสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ และควรจัดระบบครูที่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ด้านการวัดและประเมินผลคอยแนะนำ หรือด้วยการส่งครูไปอบรม และศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

อิสมาแอล หลีเส็น (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ด้าน

หลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล และการนำไปใช้อยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนและด้าน สื่อการเรียนการสอนมีปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง

2. เมื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน อิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล แยกตาม ตามตัวแปร อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ ช่วงระดับการเรียน การสอนโดยภาพรวม ว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

3. แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอว่า ด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ให้มีการแจ้งจุดประสงค์และบอกเนื้อหาที่จะเรียนรู้ให้นักเรียนล่วงหน้า เพราะสิ่งนี้ถือว่าการวางแผนการเรียนการสอนตามหลักสูตร ก่อนที่จะมีการเรียน และนักเรียนจะได้เตรียมตัวและรู้ถึงขอบเขตของการเรียนและให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุดตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ให้มีการจัดตารางสอนแบ่งวิชาให้ครูแต่ละคนอย่างเหมาะสม ตามวิชาที่ตนถนัดให้มีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนในห้องมีกฎระเบียบข้อตกลงร่วมกัน การใช้สื่อ การจัดการเรียนการสอนยังน้อยอยู่ ต้องเพิ่มให้มากขึ้น ให้มีการนำเสนอสื่อที่ทันสมัย เช่น สื่อมัลติมีเดีย ส่วนด้านการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผล ต้องเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในปัจจุบันการประเมินของครูยังขาดความหลากหลาย ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอให้มีการประเมินผลที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ต้องมีการพัฒนาการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา

มาหามะรือสะลี บินเซ็ง (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการ การใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ในจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้านพบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอนมีปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรตามตัวแปรตำแหน่งและวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ส่วนผลการเปรียบเทียบระดับความต้องการการใช้ตามตัวแปรตำแหน่งต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

3. ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล

อารีผีน เทพลักษณ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางการบริหารอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐใน 4 ด้านคือ ด้านการวางแผน ควรมีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น มีการเตรียมข้อมูล การสำรวจความต้องการ การประชาสัมพันธ์ การสร้างความเข้าใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง การสรรหาครูผู้สอน การจัดทำหลักสูตรและการประชุมผู้ปกครองเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ด้านการดำเนินการ ควรศึกษาโครงสร้างหลักสูตรทั้งสองหลักสูตร ส่งเสริมการผลิตสื่อ การอบรมและนิเทศครู การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ด้านการนิเทศ ควรวางแผนการนิเทศ ดำเนินการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและการจัดทำเอกสารรายงานผล ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ควรปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นและนำผลการนิเทศไปปรับปรุงการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐใน 6 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการสอน ครูควรเตรียมเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดในหลักสูตรและรู้จักนักเรียนรายบุคคล ด้านการดำเนินการสอนและเทคนิคการสอน ครูควรใช้แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสอนควรเริ่มต้นด้วยการให้นักเรียนขอคู่มือ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้อาจารย์ควรใช้สื่อทุกประเภท ด้านการวัดและประเมินผล ครูควรประเมินผลก่อนและหลังเรียนเป็นสำคัญ ด้านการติดตามและแก้ปัญหาพฤติกรรมนักเรียน ครูควรติดตามพฤติกรรมนักเรียนที่มีปัญหาและควรอบรมจริยธรรมหลังละหมาด ด้านการประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ครูควรจัดกิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมและติดต่อผู้ปกครองและชุมชนเสมอ

มูฮัมมัด มอลอ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม อยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านการนิเทศและการติดตามผล มีการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่พบมากที่สุด คือ งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากต้นสังกัดไม่เพียงพอ ความไม่ลงตัวในการจัดเวลาเรียน/ตารางสอน ขาดการดำเนินการนิเทศตามแผนที่กำหนดหรือปฏิทินนิเทศ

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้ม ของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จัดหางบประมาณจากส่วนอื่นมาทดแทน และเสนอต้นสังกัดให้เพิ่มงบประมาณ ลดจำนวนเวลาเรียนในแต่ละคาบ พุดคายนอกเวลาและในที่ประชุมแทนการนิเทศตามระบบ

มูฮัมมัดนาเซ สามะ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษา ด้านการวางแผนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการดำเนินการสอน และด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาตามความเห็นของครูสอนอิสลามศึกษาในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. สภาพการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มีตำแหน่งการปฏิบัติหน้าที่ และวุฒิการศึกษาสามัญ และศาสนาแตกต่างกัน มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน ยกเว้นครูที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา ตามความเห็นของครูอิสลามศึกษาที่มีเพศ และวุฒิ การศึกษาสามัญ และศาสนาแตกต่างกัน มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน ยกเว้นครูที่มีตำแหน่งการปฏิบัติหน้าที่ต่างกันมี ทัศนคติแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05

3. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดคือด้านสื่อการเรียนการสอน งบประมาณมีไม่เพียงพอในการที่จะผลิตสื่อให้มีความหลากหลาย และทันสมัย จากปัญหาดังกล่าวได้รับข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขคือ ควรจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่องให้เพียงพอต่อความต้องการและให้มีการอบรมการผลิตสื่อและวิธีการใช้สื่ออย่างถูกวิธี

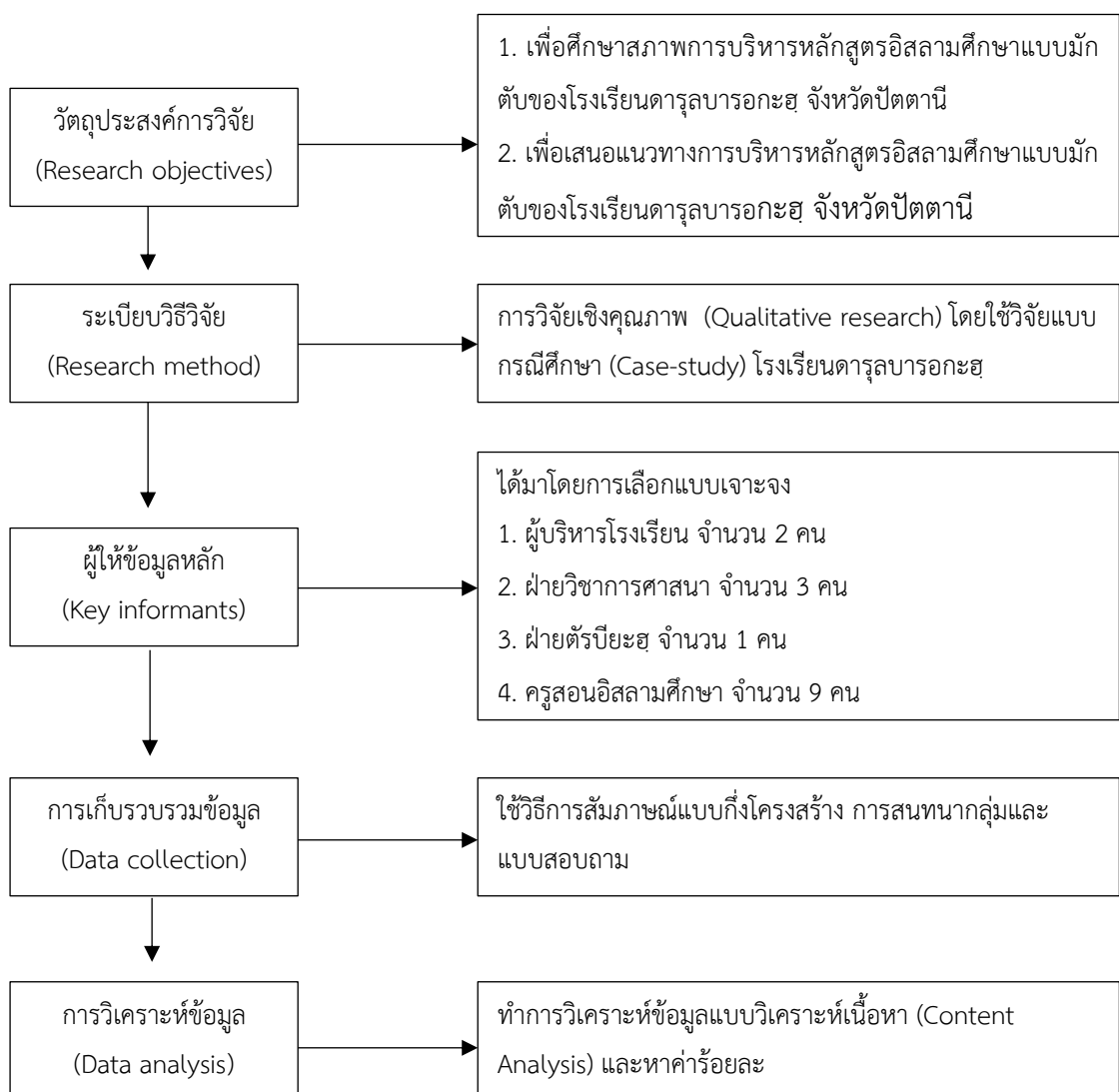
อับดุลชอเม โตะอะอาลิม (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของ
วิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า

ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษา
ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตาม
ความเห็นของวิทยากรอิสลามศึกษาทั้งภาพรวมและด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการ
สอนตามหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการ
เปรียบเทียบ พบว่า ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมและรายด้านตามความเห็น
ของวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์ในตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางศาสนา วุฒิ
การศึกษาทางสามัญ ไม่แตกต่างกันยกเว้นวิทยากรอิสลามศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาทางสามัญต่างก็มี
ความเห็นแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมศึกษาของโรงเรียนดarulบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำวิธีดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลัก การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังภาพประกอบที่ 1 ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กระบวนการวิจัย

3.1 วิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและแบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักตามที่กำหนดเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นการเลือกที่มีเหตุผลโดยเฉพาะ โดยคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ที่สำคัญ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญภายใต้กรอบการวิจัยครั้งนี้ ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักต้องอาศัยบุคคลที่อยู่ในลักษณะเดียวกันหรือวงการเดียวกัน คือเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเต็มใจและสามารถที่จะร่วมในกระบวนการวิจัยครั้งนี้ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุด และสามารถให้ข้อมูลในการปฏิบัติงานการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี โดยในที่นี่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน
2. ฝ่ายวิชาการศาสนา จำนวน 3 คน
3. ฝ่ายตัมบียะห์ จำนวน 1 คน
4. ครูสอนอิสลามศึกษา จำนวน 9 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยในครั้งนี้

ทั้งหมด 15 คน

จากกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน เป็นบุคคลที่มีวุฒิการศึกษาสามัญปริญญาโท เป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้จัดการโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี
2. ฝ่ายวิชาการศาสนา เป็นบุคคลที่มีวุฒิการศึกษาสามัญไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี เป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งฝ่ายวิชาการศาสนาในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี มีประสบการณ์การสอนอิสลามศึกษามากกว่า 7 ปี และมีประสบการณ์ มีความรู้ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบ สามารถให้ข้อมูลด้านอิสลามศึกษาได้เป็นอย่างดี
3. ฝ่ายตัมบียะห์ เป็นบุคคลที่มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับปริญญาตรีทางด้านอิสลามศึกษา เป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งฝ่ายตัมบียะห์ในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี มีประสบการณ์

การสอนอิสลามศึกษามากกว่า 7 ปี และมีประสบการณ์ มีความรู้ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบ มกัตบ สามารถให้ข้อมูลด้านอิสลามศึกษาได้เป็นอย่างดี

4. ครูสอนอิสลามศึกษา เป็นบุคคลที่มีวุฒิการศึกษาสามัญปริญญาตรีทางด้าน อิสลามศึกษา เป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งครูอิสลามศึกษาแบบมกัตบในโรงเรียนดarulbarokahsy จังหวัด ปัตตานี มีประสบการณ์การสอนอิสลามศึกษา 3 ปีขึ้นไป

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากกาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นตัวผู้วิจัยเองเป็นเครื่องมือ สำคัญในการวิจัย (สุภางค์ จันทวานิช, 2552) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือประกอบการเก็บ รวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสัมภาษณ์ แนวคำถามการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามเพื่อการยืนยัน แนวทางที่เป็นข้อเสนอที่ได้จากงานวิจัยนี้ ดังนี้

3.3.1 แบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured interview protocol) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดแต่เน้นการเจาะลึกของการสัมภาษณ์ (In – depth interviews) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบมกัตบของโรงเรียนดarulbarokahsy จังหวัดปัตตานี จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 3 ชุด คือแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหาร แบบสัมภาษณ์สำหรับฝ่ายวิชาการศาสนาและฝ่ายทรัพย์สิน และแบบสัมภาษณ์สำหรับครูสอนอิสลามศึกษา

ในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือมี ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.3.1.1 ศึกษาแบบการสร้างแบบสัมภาษณ์จากงานวิจัยของลูกมาน หนูยา หมาด (2556) และพิชยา ทอดทึง (2559) ตลอดจนการนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้ได้อย่าง ถูกต้อง

3.3.1.2 กำหนดขอบข่ายและสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

3.3.1.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

3.3.1.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

3.3.1.5 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังข้อตัวอย่าง รายละเอียดปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

ข้อที่	สภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับ
	ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร
1	ท่านมีการประชาสัมพันธ์ชุมชนได้รับทราบเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับหรือไม่ อย่างไร?
2	ท่านมีการอบรมชี้แจงเพื่อวางแผนการจัดการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับหรือไม่ อย่างไร?
	ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
3	ท่านมีการประชุมครูและวางแผนการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับ และอบรมครูเพื่อจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ หรือไม่ อย่างไร?
4	โรงเรียนท่านมีการจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆให้สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับหรือไม่ อย่างไร?
	ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร
5	ท่านได้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายหรือไม่ อย่างไร?
6	ท่านมีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียน มีการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาอิสลามหรือไม่ อย่างไร?
	ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล
7	โรงเรียนของท่านมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?
8	โรงเรียนของท่านมีการส่งครูเข้าอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนให้มีความรู้ และประสบการณ์ในวิชาอิสลามศึกษาแบบมกดับหรือไม่ อย่างไร?

3.3.2 การสนทนากลุ่ม

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการจัดสนทนากลุ่มเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องเฉพาะกลุ่มฝ่ายวิชาการศาสนา ฝ่ายตัมบะฮ์ และครูสอนอิสลามศึกษา โดยผู้วิจัยเลือกผู้ช่วยวิจัยที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับกระบวนการจัดสนทนากลุ่มในประเด็นที่ปรึกษา ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการผู้จัดบันทึก และผู้ช่วยเหลือ นอกจากนี้เพื่อให้ข้อมูลครบสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องบันทึกเสียงตลอดการสนทนากลุ่ม

ในการสร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.3.2.1 ดำเนินการสร้างเครื่องมือรูปแบบการสนทนากลุ่มจากงานวิจัยของไมซา เราะ ขุนรักษ์ (2557) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตลอดจนข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน แล้วนำมากำหนดข้อคำถาม ซึ่งประกอบด้วยคำถามหลัก (Main question) คำถามรอง (Follow up question) และคำถามเจาะลึกรายละเอียด (Probe question) โดยข้อคำถามจะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งประกอบด้วย ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายทรัพยากรบุคคล และครูอิสลามศึกษา รายละเอียดปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการตั้งคำถามในการสนทนากลุ่ม

Topic	Main question	Follow up question	Probe question	ผู้เกี่ยวข้อง
การบริหาร	สภาพการบริหาร	- มีใครเป็นผู้รับผิดชอบ	- มีการจัดทำ	- ฝ่ายวิชาการ
หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมก	หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมก	ในการดำเนินงาน	แผนการดำเนินงาน	ศาสนา
ระดับ	แบบมก	- มีวิธีการดำเนินงาน	อย่างไร	- ฝ่ายทรัพยากรบุคคล
	เป็นอย่างไร	อย่างไร		- ครูอิสลามศึกษา

3.3.3 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเพื่อการยืนยันแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกของโรงเรียนดรุณารออะฮ์ จังหวัดปัตตานี

ในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.3.3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกของโรงเรียนดรุณารออะฮ์ จังหวัดปัตตานี มาสร้างข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกของโรงเรียนดรุณารออะฮ์ จังหวัดปัตตานี

3.3.3.2 กำหนดขอบข่ายและสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

3.3.3.3 ร่างแบบสอบถามแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้คำแนะนำในการแก้ไข ปรับปรุง และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3.3.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

3.3.3.5 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป ดึงข้อตัวอย่าง รายละเอียดปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ตัวอย่างข้อคำถามแบบสอบถาม

ข้อที่	แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกคตบ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นไปไม่ได้	
	ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร					
1	จัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรครูเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกคตบ การนำหลักสูตรไปใช้ หลักการวัดผล และการประเมินผล					
	ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร					
2	จัดตารางเวลาเรียนตามโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาได้ครบถ้วน					
	ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร					
3	โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน					
	ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล					
4	แต่งตั้งฝ่ายนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาและการนิเทศเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด					

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (structured-interview questions) ดังนี้

ผู้วิจัยทำการนัดวัน เวลาที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลและขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ณ โรงเรียนดรุณารอเกาะฮู จังหวัดปัตตานี โดยเมื่อเข้าสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการเก็บรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- 1) นัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์
- 2) การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 1.30 – 2 ชั่วโมง โดยมีการจดบันทึกและบันทึกเทปเสียงไว้ เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลการสัมภาษณ์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้อง

3.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่ม ดังนี้

ผู้วิจัยทำการนัดวัน เวลาที่จะทำการสนทนากลุ่มและขอหนังสือจากขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ณ โรงเรียนดรุณารอเกาะฮู จังหวัดปัตตานี เพื่อจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มโดยมีผู้ช่วยในการสนทนากลุ่ม 2 คน พร้อมอำนวยความสะดวกในการสนทนากลุ่ม และผู้วิจัยจะทำหน้าที่ในการจดบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- 1) นัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่ม
- 2) การสนทนากลุ่มมีการจดบันทึก และบันทึกเทปเสียงไว้ เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลการสนทนากลุ่มให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้อง

3.4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อการยืนยันแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมของโรงเรียนดรุณารอเกาะฮู จังหวัดปัตตานี ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยได้ทำการส่งแบบสอบถามผ่านทาง Email และติดตามเป็นระยะ ๆ เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวไม่สามารถลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ได้
- 2) ติดตามขอคืนแบบสอบถามผ่านทาง Email พร้อมขอความร่วมมือส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยภายใน 7 วัน

3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา คิดเป็นร้อยละ 100 ไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จากผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ ศาสนา ฝ่ายต้อปียะห์ และครูอิสลามศึกษา นำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเน้นเนื้อหาที่อิงแนวคิดจากกรอบแนวคิดการวิจัยทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้อง จากนั้นนำเสนอผลแบบบรรยาย (Descriptive) (สุภางค์ จันทวานิช, 2552 : 131) ในประเด็นสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักตับของโรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮะฮ์ จังหวัดปัตตานี และมีการอ้างอิงคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายโดยใช้นามสมมุติในการอ้างอิงคำพูด
2. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องแล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ

3.6 การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล (Quality of data)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (สุภางค์ จันทวานิช, 2552 ; องอาจ นัยพัฒน์, 2551 ; อรุณี อ่อสวัสดิ์, 2551) มีจุดประสงค์เพื่อที่จะพิจารณาข้อมูลที่ได้มาว่า มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงไร ซึ่งจะตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งได้จากการกระทำในแหล่งสถานที่ต่างกัน เช่น ในโรงเรียน และนอกโรงเรียน กระทำจากแหล่งข้อมูลจากบุคคลที่ต่างกัน เช่น ข้อมูลที่ได้จากผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการศาสนา ฝ่ายต้อปียะห์ และครูอิสลามศึกษา และกระทำในแหล่งที่เป็นเวลาต่างกัน เช่น ข้อมูลที่ได้จากผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการศาสนา ฝ่ายต้อปียะห์ และครูอิสลามศึกษา ที่ไม่ใช่วันเวลาเดียวกัน แล้วยังเหมือนกัน หรือคงเส้นคงวาหรือไม่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์รายบุคคล จากผู้บริหาร ฝ้ายวิชาการศาสนา ฝ้ายตรีปิยะห์ และครูอิสลามศึกษา การสนทนากลุ่ม (Focused group) กับผู้บริหาร ฝ้ายวิชาการศาสนา ฝ้ายตรีปิยะห์ และครูอิสลามศึกษา และแบบสอบถามเพื่อการยืนยันแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาซึ่งได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

ตอนที่ 1 การนำเสนอเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 2 การยืนยันแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี

4.1 ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี ดังนี้

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหาร ฝ้ายวิชาการศาสนา ฝ้ายตรีปิยะห์ และครูอิสลามศึกษา ในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานีเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับ ในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ซึ่งปรากฏผลดังนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรในประเด็นเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ การเตรียมบุคลากร การเตรียมงบประมาณ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ การเตรียมชุมชนและสังคมได้ข้อค้นพบดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 สภาพด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

สภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี หลักสูตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ดังนี้

1.1.1 การประชาสัมพันธ์

โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับชุมชนได้รับทราบถึงจุดเด่นของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ โดยการประชุมผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง และมีการลงประชาสัมพันธ์ในเพจของโรงเรียน เพื่อให้เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน ถึงจุดเด่นของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ทำให้ผู้ปกครองเกิดความไว้วางใจโรงเรียน และทางส่วนกลางมัคดัตบได้มีการจัดอบรมเกี่ยวกับการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบที่โรงเรียน เพื่อให้ครูที่สนใจในหลักสูตรจากโรงเรียนต่างๆได้เข้ามาอบรมศึกษา เรียนรู้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ไม่ได้เจาะจงเฉพาะชุมชนในหมู่บ้านแต่ยังเปิดเครือข่ายให้โรงเรียนต่างๆเข้ามาอบรมที่โรงเรียน และมีการประชาสัมพันธ์ในเพจของโรงเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองและคนที่สนใจเข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน” (ฝ่ายวิชาการศาสนา: สัมภาษณ์ 25 พ.ค. 2563)

“ทางโรงเรียนได้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครองได้รับทราบ โดยการประชุมผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เข้าใจหลักสูตรอย่างชัดเจน ถึงจุดเด่นของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

1.1.2 การเตรียมบุคลากร

ด้านการเตรียมบุคลากร โรงเรียนได้มีการอบรมชี้แจง มีการอบรมสำหรับครูที่เข้ามาใหม่ 5 วัน มีการประชุมสำหรับครุรายเก่าสามเดือนละ 1 ครั้ง และการทำกิจกรรมอุ้ฟสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ทุกเช้าของวันจันทร์และวันพุธ ซึ่งเป็นการวางแผนย่อยเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรในโรงเรียน ในส่วนของการวางแผนใหญ่จะมีการจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีครูผู้สอนอิสลามศึกษาร่วมกับฝ่ายวิชาการศาสนาและฝ่ายตัมปียะห์ ก่อนจะเริ่มใช้หลักสูตรทางโรงเรียนได้มีการวางแผนศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียน มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเชิงบูรณา

การโดยหลอมรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เพราะโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮ์เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำเป็นต้องยึดหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เป็นหลัก โดยมีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัธยม 6 สาระวิชา คือ วิชาฟิสิกส์ วิชาอัตรารีค วิชาอัลลัคลาก วิชาอัลหะดิษ วิชาเตาฮีด และวิชาอัลกุรอาน สำหรับวิชาอัลกุรอานจะเป็นวิชาที่มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความชำนาญการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลกุรอานของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยม เพราะวิชาอัลกุรอานของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมจะมีรูปแบบและวิธีการสอนที่ชัดเจนภายในตัว ส่วนวิชาภาษาอาหรับและวิชาภาษามลายู จะยึดตามหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“ก่อนจะเริ่มใช้หลักสูตร โรงเรียนจะมีการอบรมชี้แจง การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัธยม สำหรับวิชาอัลกุรอานจะเป็นวิชาที่มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความชำนาญการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลกุรอานของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยม” (ฝ่ายตัมบียะห์: สัมภาษณ์ 25 พ.ค. 2563)

“ด้านการเตรียมบุคลากร โรงเรียนได้มีการอบรมชี้แจง มีการอบรมสำหรับครูที่เข้ามาใหม่ 5 วัน มีการประชุมสำหรับครูรายเก่าสามเดือนละ 1 ครั้ง และ การทำกิจกรรมจูงอัปสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ทุกเช้าของวันจันทร์และวันพุธ” (ฝ่ายวิชาการศาสนา: สัมภาษณ์ 28 พ.ค. 2563)

“ด้านการเตรียมบุคลากร โรงเรียนได้มีการอบรมชี้แจงอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัธยม 6 สาระวิชา คือ วิชาฟิสิกส์ วิชาอัตรารีค วิชาอัลลัคลาก วิชาอัลหะดิษ วิชาเตาฮีด และวิชาอัลกุรอาน ส่วนวิชาภาษาอาหรับและวิชาภาษามลายู จะยึดตามหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

การเตรียมบุคลากร ด้านคู่มือ/เอกสาร/หนังสือเรียน มีการศึกษาคู่มือ แบบเรียน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คู่มือตัมบียะห์ 1 นาที เป็นคู่มือที่ครูผู้สอนทุกคนในโรงเรียนจำเป็นต้องมี เพราะก่อนการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนทุกคนไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอนวิชาศาสนาหรือสอนวิชา

สามัญต้องอ่านหะดิษให้นักเรียนฟังก่อน 1 นาที คู่มือตรีปิยะห์เด็กและวิธีพัฒนาการศึกษา เป็นคู่มือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับระบบมกัตบ หลักสูตร วิธีการสอน การตรีปิยะห์ และการติดตามช่วยเหลือ และหนังสือเรียนอิสลามศึกษาแบบมกัตบ ทั้งสามข้อที่ได้กล่าวมาข้างต้นทางโรงเรียนจะเป็นคนจัดสรรให้ครูผู้สอนและผู้เรียน ส่วนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อสอบ ทางโรงเรียนจะเอาข้อสอบทางส่วนกลางมกัตบมาเป็นแนวในการจัดทำข้อสอบของโรงเรียนโดยใช้ทฤษฎีของบลูม และจะมีการจัดทำแผนการสอนครบทุกสาระวิชา ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“ศึกษาคู่มือตรีปิยะห์เด็กและวิธีพัฒนาการศึกษา คู่มือตรีปิยะห์ 1 นาที หนังสือเรียน และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลามศึกษาแบบมกัตบ”
(ฝ่ายตรีปิยะห์: สัมภาษณ์ 21 พ.ค. 2563)

“มีการศึกษาค้นคว้าจากคู่มือและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในการเตรียมการสอน การจัดทำแผนการสอน และการจัดการเรียนการสอน” (ครูอิสลามศึกษา: สัมภาษณ์ 28 พ.ค. 2563)

“มีการศึกษาคู่มือตรีปิยะห์ 1 นาที คู่มือตรีปิยะห์เด็กและวิธีพัฒนาการศึกษา และหนังสือเรียนอิสลามศึกษาแบบมกัตบ ทั้งสามข้อที่ได้กล่าวมาข้างต้นทางโรงเรียนจะเป็นคนจัดสรรให้กับครูผู้สอนและผู้เรียน และจะมีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

การเตรียมบุคลากร ด้านทำการสอนอิสลามศึกษาตรงตามวิชาเอกและคุณวุฒิ ครูที่ทำการสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่จะเรียนจบสาขาวิชาอิสลามศึกษาโดยตรง จากวิทยาการอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ เช่น ประเทศอียิปต์ ประเทศชูดาน ประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น มีครูผู้สอนบางคนจบวุฒิต่างศาสนาอิสลามศึกษาชั้นสิบชะนาวิย ซึ่งมีความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่รับผิดชอบและมีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อยสามปีขึ้นไป กรณีที่ครูผู้สอนจบโดยไม่มีใบวิชาชีพครู โรงเรียนมีการส่งเสริมและเปิดโอกาสครูทุกคนที่สนใจที่จะเรียนวิชาชีพครู ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“ครูผู้สอนอิสลามศึกษาจบในประเทศและต่างประเทศ แต่จะมีครูผู้สอนบาง จวบวุฒิต่างศาสนาอิสลามศึกษาชั้นลิบชะนาวี๋ย ซึ่งมีประสบการณ์ในการสอน อย่างน้อยสามปีขึ้นไป” (ฝ่ายวิชาการศาสนา: สัมภาษณ์ 25 พ.ค. 2563)

“ครูที่ทำการสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่จะเรียนจบสาขาวิชาอิสลามศึกษา โดยตรง จาก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ เช่น ประเทศอียิปต์ ประเทศชูดาน ประเทศมาเลเซีย และประเทศ อินโดนีเซีย เป็นต้น ครูผู้สอนบางคนจบวุฒิต่างศาสนาอิสลามศึกษาชั้นลิบชะ นาวี๋ย มีความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่รับผิดชอบเป็น อย่างดี” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

1.1.3 การเตรียมงบประมาณและการเตรียมวัสดุอุปกรณ์

ในการเตรียมงบประมาณและการเตรียมวัสดุอุปกรณ์/สื่อ โรงเรียนได้มีการจัดตั้ง ฝ่ายทรัพย์สินสำหรับมักัดบโดยตรง แต่งตั้งหัวหน้าฝ่ายทรัพย์สิน เป็นผู้จัดการเกี่ยวกับหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบมักัดบในโรงเรียน และได้จัดสรรงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนอิสลาม ศึกษาให้กับฝ่ายทรัพย์สินในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์/สื่ออย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในการจัดการเรียนการสอน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาโรงเรียนได้จัดสรรงบประมาณและ วัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสม” (ครูอิสลามศึกษา: สัมภาษณ์ 18 พ.ค. 2563)

“การจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์มีความเหมาะสมและ เพียงพอ” (ฝ่ายทรัพย์สิน: สัมภาษณ์ 21 พ.ค. 2563)

“โรงเรียนได้มีการจัดตั้งฝ่ายทรัพย์สินสำหรับมักัดบโดยตรง มีการจัดสรร งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และสื่ออย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนการสอน” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

1.1.4 อาคารสถานที่

โรงเรียนได้มีการจัดอาคารสถานที่ ห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม มีการจัดห้องเรียน โดยเน้นครูผู้สอนสามารถเข้าถึงนักเรียนอย่างทั่วถึงและสามารถควบคุมชั้นเรียนได้ มีการแยกระหว่างนักเรียนผู้ชายและนักเรียนผู้หญิงตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป แต่ละห้องจะมีจำนวนนักเรียน 35 คน และมีสถานที่ประกอบศาสนกิจอย่างเหมาะสมสำหรับครูและนักเรียน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“มีการจัดห้องเรียน จำนวนนักเรียนอย่างเหมาะสม แต่ละห้องจะมีนักเรียน 35 คน และมีสถานที่ประกอบศาสนกิจที่เหมาะสมสำหรับครูและนักเรียน”
(ฝ่ายตัมบียะห์: สัมภาษณ์ 21 พ.ค. 2563)

“จำนวนครูมีความเหมาะสม จัดห้องให้ครูผู้สอนสามารถเข้าถึงนักเรียนได้ และมีการแยกห้องระหว่างนักเรียนผู้ชายและนักเรียนผู้หญิงตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป แต่ละห้องจะมีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 35 คน”
(ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

1.1.5 การเตรียมชุมชนและสังคม

การเตรียมชุมชนและสังคม โรงเรียนได้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการศาสนา ฝ่ายตัมบียะห์ ครูอิสลามศึกษา และผู้ปกครอง ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการที่จะนำหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตัมมาใช้ในโรงเรียน เพราะหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตัมเป็นหลักสูตรเพราะเป็นหลักสูตรที่ตอบโจทย์ความต้องการของโรงเรียนและคนในพื้นที่ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

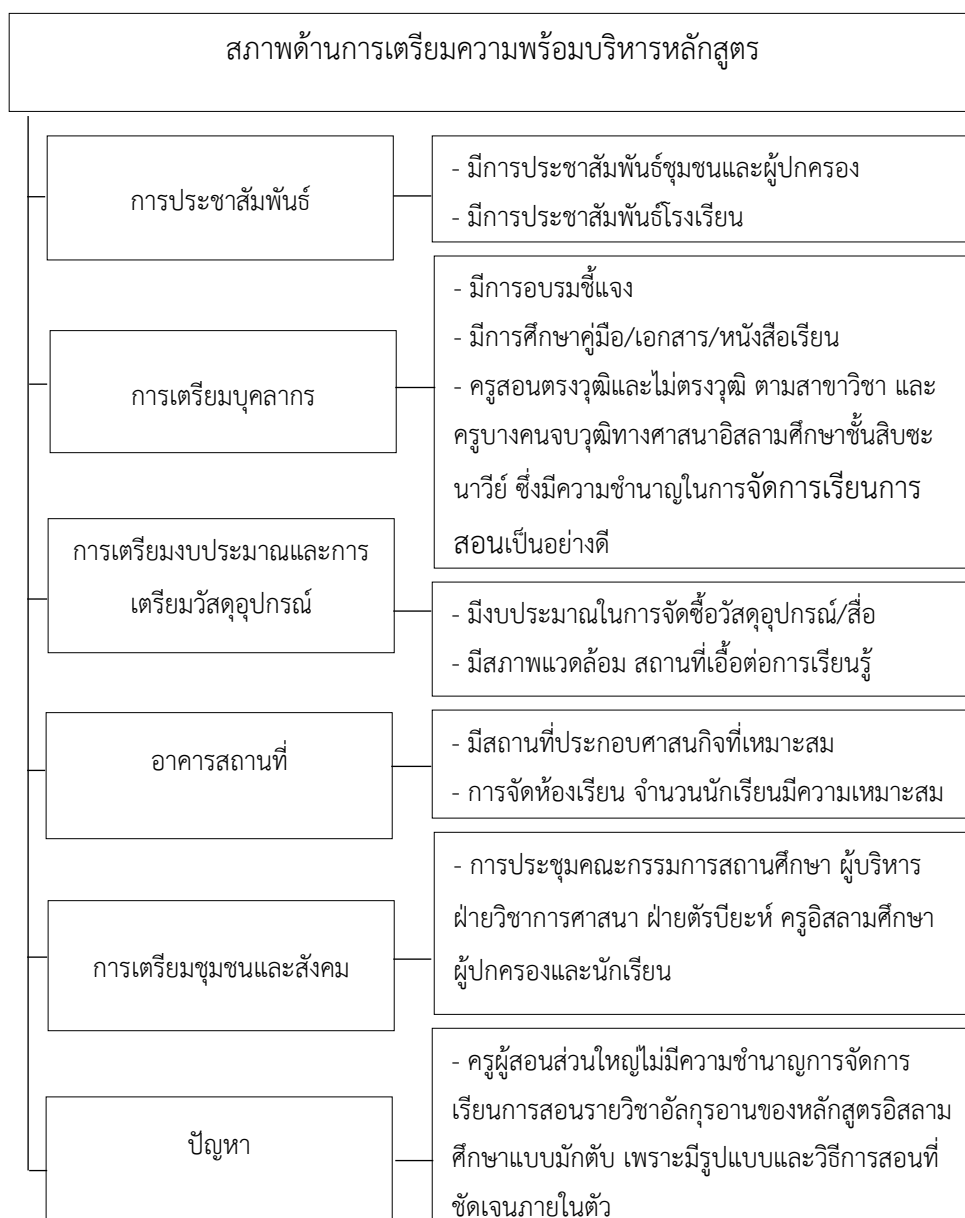
“ก่อนนำหลักสูตรมาใช้โรงเรียนได้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการศาสนา ฝ่ายตัมบียะห์ ครูอิสลามศึกษา และผู้ปกครอง ซึ่งให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี” (ฝ่ายตัมบียะห์: สัมภาษณ์ 25 พ.ค. 2563)

“มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการศาสนา ฝ่ายตัมบียะห์ ครูอิสลามศึกษา และผู้ปกครอง ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการที่จะนำหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตัมมาใช้ เพราะเป็น

หลักสูตรที่ตอบโจทย์ความต้องการของโรงเรียนและคนในพื้นที่” (ผู้บริหาร:
สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

โดยสรุปแล้ว สภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบของโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบว่า โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนได้รับทราบถึงจุดเด่นของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบ โดยการประชุมผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง และมีการลงประชาสัมพันธ์ในเพจของโรงเรียน เพื่อให้เข้าใจหลักสูตรอย่างถูกต้อง มีการเตรียมบุคลากรโดยการอบรมชี้แจง อบรมสำหรับครูผู้สอนที่เข้ามาใหม่ 5 วัน มีการประชุมสำหรับครูรายเก่าสามเดือนละ 1 ครั้ง และการทำกิจกรรมจ๊วอัฟสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ทุกเช้าของวันจันทร์และวันพุธ ครูที่ทำการสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่จะเรียนจบสาขาวิชาอิสลามศึกษาโดยตรงจากวิทยาการอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ เช่น ประเทศอียิปต์ ประเทศชูดาน ประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น มีครูผู้สอนบางคนจบวุฒิต่างศาสนาอิสลามศึกษาชั้นสิบชะนาเวีย ซึ่งมีความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่รับผิดชอบและมีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อยสามปีขึ้นไป กรณีที่ครูผู้สอนจบโดยไม่มีใบวิชาชีพครู โรงเรียนมีการส่งเสริมและเปิดโอกาสครูทุกคนที่สนใจที่จะเรียนวิชาชีพครูก่อนจะเริ่มใช้หลักสูตรทางโรงเรียนได้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ ศาสนา ครูผู้สอน และผู้ปกครอง ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการที่จะนำหลักสูตรมาใช้ในโรงเรียนและได้มีการวางแผนศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียน มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเชิงบูรณาการโดยหลอมรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เพราะโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮฺเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำเป็นต้องยึดหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เป็นหลัก โดยมีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคตบ 6 สาระวิชา คือ วิชาฟิควะฮ์ วิชาฮัฎตารีค วิชาอัลอัคลาควิชาอัลหะดีษ วิชาเตาฮีด และวิชาอัลกุรอาน สำหรับวิชาอัลกุรอานจะเป็นวิชาที่มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความชำนาญการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลกุรอานของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบ เพราะวิชาอัลกุรอานของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบจะมีรูปแบบและวิธีการสอนที่ชัดเจนภายในตัว ส่วนวิชาภาษาอาหรับและวิชาภาษามลายู จะยึดตามหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 และมีการศึกษาคู่มือ ได้แก่ คู่มือตรีปิยะห์ 1 นาที คู่มือตรีปิยะห์เด็กและวิธีพัฒนาการศึกษา และหนังสือเรียนอิสลามศึกษาแบบมัคตบ ทั้งสามข้อที่ได้กล่าวมาข้างต้นทาง

โรงเรียนได้จัดเตรียมให้กับครูผู้สอนและนักเรียน มีจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และสื่ออย่างเหมาะสม มีการจัดห้องเรียนโดยเน้นครูผู้สอนสามารถเข้าถึงผู้เรียนอย่างทั่วถึงและสามารถควบคุมชั้นเรียนได้ มีการแยกนักเรียนระหว่างนักเรียนผู้ชายและนักเรียนผู้หญิงตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป ซึ่งแต่ละห้องจะมีจำนวนนักเรียน 35 คน และมีสถานที่ประกอบศาสนกิจอย่างเหมาะสมสำหรับครูและนักเรียน สรุปเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 2 สรุปสภาพด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

2. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบ์ในโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ในประเด็นเกี่ยวกับ การประชุมวางแผนและการอบรม สาระการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อม/กิจกรรม สอดคล้องกับหลักสูตร ได้ข้อค้นพบดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 สภาพด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบ์ในโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพด้านด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรดังนี้

2.1.1 การประชุมวางแผนและการจัดอบรม

การวางแผนหลักสูตรทางโรงเรียน มีการวิเคราะห์ผู้เรียน สภาพแวดล้อม บริบทพื้นที่และมีการประชุม วางแผนก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้เพื่อให้สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง จึงได้มีการประชุมวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบและต่อเนื่อง มีการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับครูผู้สอน ในด้านหลักสูตร ด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ครูเข้าใจหลักสูตร และสามารถวางแผนการจัดการเรียนการสอนได้ โดยจัดรูปแบบการประชุม และการจัดอบรม คือ การประชุม PLC ในกลุ่มสาระวิชา มีการจัดการประชุมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน แผนการเรียนรู้และปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น การอบรมครูผู้สอนสามเดือนละ 1 ครั้ง จัดโดยส่วนกลางมัคตบ์ การอบรมครูผู้สอนเทอมละ 1 ครั้ง เป็นการอบรมเพิ่มสิ่งใหม่ๆเพราะว่ามัคตบ์ถึงแม้จะมีหลักสูตร จะมีแบบเรียน จะมีการตรึงบียะห์ แต่มีกระบวนการวิธีการใหม่ๆเข้ามาเสริมอยู่เสมอ การประชุมรายเดือนเป็นการประชุมของโรงเรียนตามปกติ ขึ้นอยู่กับวาระต่างๆว่ามีหรือไม่ และการอบรมทั่วไป เป็นการอบรมบุคลากรทั้งโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนจะจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาในส่วนที่ขาดตกบกพร่องและแก้ไขให้มีประสิทธิภาพต่อไป ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร มีการดำเนินการอย่างมีระบบ โดยมีการประชุมและการจัดอบรมอย่างต่อเนื่อง (ฝ่ายตรึงบียะห์: สัมภาษณ์ 21 พ.ค. 2563)

“โรงเรียนมีการประชุมการวางแผนการใช้หลักสูตร และมีการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับครูผู้สอน ในด้านหลักสูตร ด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้อ และการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ครูเข้าใจหลักสูตร และสามารถวางแผนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

2.1.2 สารการเรียนรู้

สารการเรียนรู้มีความชัดเจน ถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละชั้นปีสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของอิสลามศึกษา 2546 เพราะโรงเรียนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ต้องยึดหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เป็นหลัก มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเชิงบูรณาการโดยหลอมรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ส่วนเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับที่ไม่สอดคล้องกับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ทางโรงเรียนจะทำการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน ทำให้เนื้อหาสาระเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“สารการเรียนรู้ชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของอิสลามศึกษา 2546 เพราะโรงเรียนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ต้องยึดหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน” (ฝ่ายวิชาการศาสนา: สัมภาษณ์ 25 พ.ค. 2563)

“สารการเรียนรู้มีความชัดเจน มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบบูรณาการระหว่างเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ส่วนเนื้อหาที่ไม่สอดคล้อง จะทำการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน ทำให้เนื้อหาเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

2.1.3 การจัดสภาพแวดล้อม/กิจกรรมสอดคล้องกับหลักสูตร

โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษา คือ จะมีป้ายเด็กตีประจำห้อง ป้ายชาวสวรรค์ มีการจัดบอร์ดความรู้หน้าชั้นเรียน มีป้ายเกี่ยวกับการตักเตือนที่ติดไว้ ณ มุมต่างๆในโรงเรียน และครูผู้สอนจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน เช่น การแต่งกายของครูผู้สอน มารยาทในการทักทายและอื่น ๆ โรงเรียนจะมีการพูดคุยอยู่เสมอ ในกิจกรรมจุกอ์พที่จัดขึ้นสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ทุกเช้าของวันจันทร์และวันพุธ ว่าเป็นแบบอย่างที่ดี มีการขัดเกลาจิตใจครูผู้สอนอยู่เสมอ ส่วนด้านการแต่งกายครูผู้ชายจะแต่งกายด้วยชุดโต๊ปแขนยาวสีขาว และครูผู้หญิงจะแต่งกายด้วยชุดอาบายะห์สีดำ และมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตร คือ การสร้างตักเตือนให้เกิดขึ้นในโรงเรียน จำนวน 9 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูมคุณธรรมเช้า-เย็น กิจกรรมตักเตือน 1 นาที กิจกรรมแข่งขันจัดบอร์ดความรู้คุณธรรม กิจกรรมออกตะวะห์เชิญชวนผู้คนที่มีความดี คาบกิจกรรมศาสนาและอุสเราะห์ กิจกรรมอ่านความดีให้ผู้ปกครองและเพื่อนฟัง กิจกรรมตะหลิม (ฟังคุณค่าของอำมาล) กิจกรรมฟังบายาน (ฟังบรรยายธรรม) และกิจกรรมกียามุลลัยล์ (ละหมาดและวิเวกยามค่ำคืน) ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

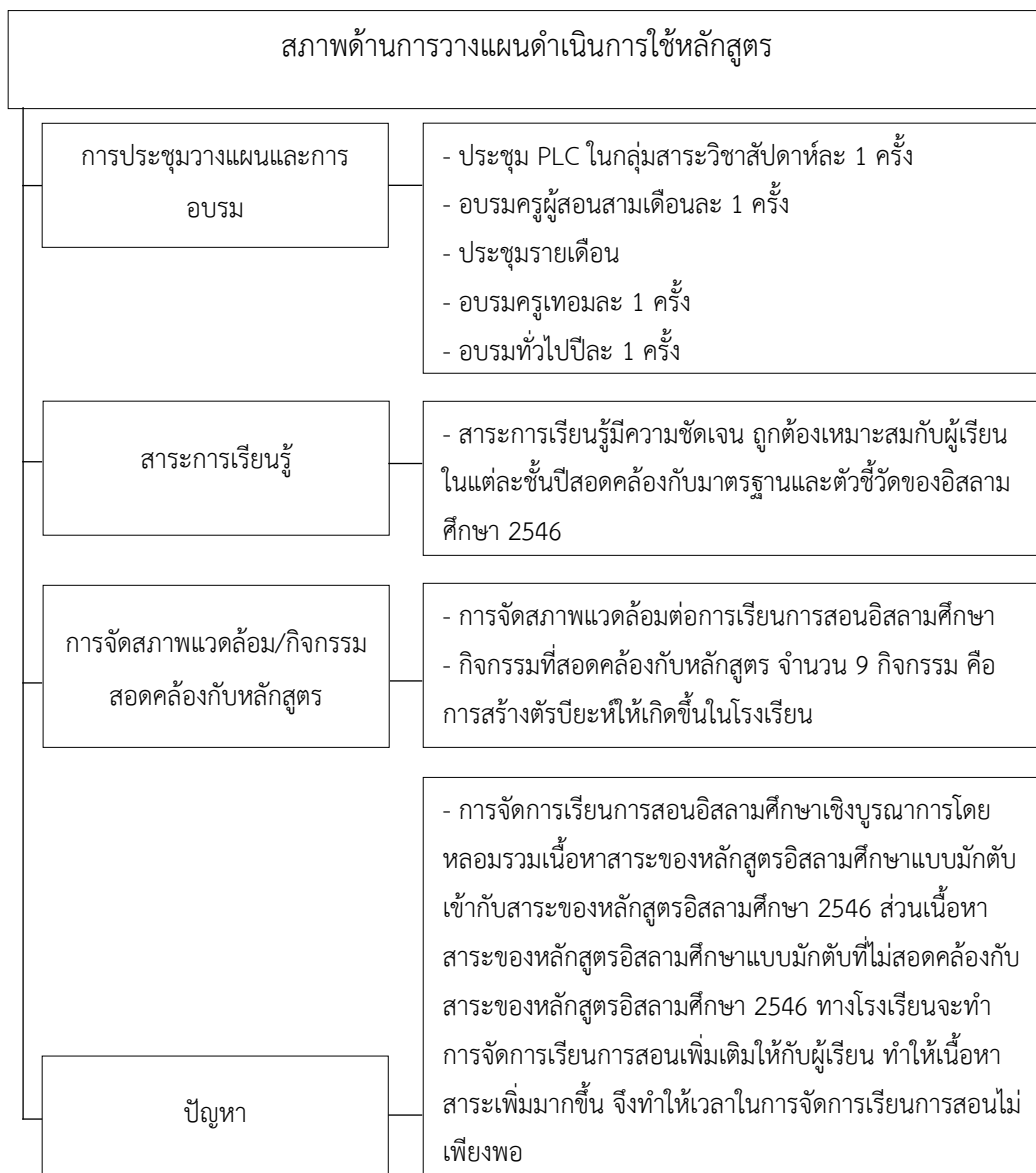
“มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมีกต๊อบ จำนวน 9 กิจกรรม เพื่อสร้างตักเตือนให้เกิดขึ้นในโรงเรียน” (ครูอิสลามศึกษา: สัมภาษณ์ 18 พ.ค. 2563)

“โรงเรียนได้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมีกต๊อบและมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตร คือ การสร้างตักเตือนให้เกิดขึ้นในโรงเรียน จำนวน 9 กิจกรรมด้วยกัน” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

โดยสรุปแล้ว สภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมีกต๊อบของโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร พบว่า การวางแผนหลักสูตรทางโรงเรียน มีการวิเคราะห์ผู้เรียน สภาพแวดล้อม บริบทพื้นที่และมีการประชุม วางแผนก่อนจัดทำหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง จึงได้มีการประชุมวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบและต่อเนื่อง มีการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับครูผู้สอน ในด้านหลักสูตร ด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้อ เพื่อให้ครูเข้าใจหลักสูตร และสามารถวางแผนการจัดการเรียนการสอนได้ มีการจัดรูปแบบการประชุมและการจัดอบรม คือ การประชุม PLC ในกลุ่มสาระวิชาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

การประชุมรายเดือน การอบรมครูผู้สอนสามเดือนละ 1 ครั้ง การอบรมครูผู้สอนเทอมละ 1 ครั้ง และการอบรมทั่วไปประจำปีละ 1 ครั้ง เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาในส่วนที่ขาดตกบกพร่องและแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ สาระการเรียนรู้มีความชัดเจน ถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละชั้นปีสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของอิสลามศึกษา 2546 เพราะโรงเรียนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ต้องยึดหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เป็นหลัก มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเชิงบูรณาการโดยหลอมรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักัดับเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ส่วนเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักัดับที่ไม่สอดคล้องกับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ทางโรงเรียนจะทำการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน ทำให้เนื้อหาสาระเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และโรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษา คือ จะมีป้ายเด็กดีประจำห้อง ป้ายชาวสวรรค์ มีการจัดบอร์ดความรู้หน้าชั้นเรียน มีป้ายเกี่ยวกับการตักเตือนที่ติดไว้ ณ มุมต่างๆในโรงเรียน และครูผู้สอนจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน เช่น การแต่งกายของครูผู้สอน มารยาทในการทักทายและอื่นๆ และมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตร คือ การสร้างตักเตือนให้เกิดขึ้นในโรงเรียน จำนวน 9 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูม คุณธรรมเช้า-เย็น กิจกรรมตักเตือน 1 นาที กิจกรรมแข่งขันจัดบอร์ดความรู้คุณธรรม กิจกรรมออกตะวัหฺ์เชิญชวนผู้คนสู่ความดี คาบกิจกรรมศาสนาและอุสเราะหฺ์ กิจกรรมอ่านความดีให้ผู้ปกครองและเพื่อนฟัง กิจกรรมตะหลิม (ฟังคุณค่าของอามัล) กิจกรรมฟังบายน (ฟังบรรยายธรรม) และกิจกรรมกียามุลลัยล (ละหมาดและวิเวกยามค่ำคืน) สรุปเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 3 สรุปสภาพด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

3. ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมีกดับในโรงเรียนดาร์ลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ในประเด็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและการประเมินผล การจัดชั้นเรียนและบรรยากาศในห้องเรียน การส่งเสริมครูและนักเรียนปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนา และปัญหาภาพรวมด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ได้ข้อค้นพบดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 สภาพด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบในโรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตรดังนี้

3.1.1 การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคตบ 6 สาระวิชา คือ วิชาฟิกฮฺ วิชาฮัตตารีค วิชาอัลอัคลาเก วิชาอัลหะดิษ วิชาเตาฮีด และวิชาอัลกुरอาน ส่วนวิชาภาษาอาหรับและวิชาภาษามลายู จะยึดตามหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 การนำหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบมาใช้ จุดประสงค์ เนื้อหา มีความสอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เพราะโรงเรียนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจำเป็นต้องยึดหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“ในการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบ จะประกอบด้วย 6 สาระวิชา คือ วิชาฟิกฮฺ วิชาฮัตตารีค วิชาอัลอัคลาเก วิชาอัลหะดิษ วิชาเตาฮีด และวิชาอัลกुरอาน” (ฝ่ายวิชาการศาสนา: สัมภาษณ์ 25 พ.ค. 2563)

“โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคตบ 6 สาระวิชาด้วยกัน จะมีวิชาฟิกฮฺ วิชาฮัตตารีค วิชาอัลอัคลาเก วิชาอัลหะดิษ วิชาเตาฮีด วิชาอัลกुरอาน ส่วนวิชาภาษาอาหรับและวิชาภาษามลายู จะยึดตามหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 โดยมีจุดประสงค์ เนื้อหา ที่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

3.1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้รูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายและและวิธีการสอนหลักสำหรับการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคตบประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการทวนคำหลัก เป็นการนำคำหลักที่สำคัญของคาบที่แล้วมาพูดเพื่อกระตุ้นความทรงจำของนักเรียน ขั้นตอนการอธิบายข้อบทเรียน ก่อนที่จะเริ่มในแต่ละบท ครูผู้สอนต้องพูดให้บทเรียนดูน่าสนใจ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียน ขั้นตอนการใช้คำหลัก เป็นคำสำคัญสำหรับบทเรียนที่จะสอน ขั้นตอนการโยงเรื่อง เป็นการอธิบายบทเรียนนั้นโดยใช้คำหลัก และขั้นตอนการ

ทดสอบ (ประเมินผล) เป็นการถามความเข้าใจของนักเรียน โดยถามเป็นรายห้อง รายกลุ่ม สุ่มถาม รายบุคคล นำเสนอ และปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ร่วมกัน ฝึกฝนให้รู้จักการใช้เทคนิคและวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีอิสระและมีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้รูปแบบ เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายและรูปแบบการสอน 5 ขั้นตอนหลักของ หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับ” (ครูอิสลามศึกษา: สัมภาษณ์ 18 พ.ค. 2563)

“การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ร่วมกัน ฝึกฝนให้ รู้จักการใช้เทคนิคและวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง” (ฝ่ายวิชาการศาสนา: สัมภาษณ์ 25 พ.ค. 2563)

“ส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย แต่ในวิธีการสอนที่หลากหลายจะมีวิธีหลักของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

3.1.3 การใช้สื่อการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนมีการใช้สื่อที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กสนใจ และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม มีการใช้โทรทัศน์ แท็บเล็ต วิดีโอเกี่ยวกับเนื้อหาต่าง ๆ ใช้บทเพลงอนาซีด บอร์ดความรู้ บัตรคำ รูปภาพ และมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เน้นกิจกรรมส่งเสริมด้านอิสลามศึกษา และให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ให้อาบน้ำละหมาด ละหมาด ดูสิ่ง ที่อัลลอฮ์สร้างรอบ ๆ ตัว รวมทั้งมีการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“ให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ให้อาบน้ำละหมาด ละหมาด ดูสิ่ง ที่อัลลอฮ์สร้างรอบๆตัว ก็สามารถสอนนักเรียนได้โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องสี่เหลี่ยม” (ครูอิสลามศึกษา: สัมภาษณ์ 18 พ.ค. 2563)

“เน้นกิจกรรมส่งเสริมด้านอิสลามศึกษา รวมทั้งมีการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง” (ฝ่ายวิชาการศาสนา: สัมภาษณ์ 25 พ.ค. 2563)

“การจัดการเรียนการสอนมีการใช้สื่อที่หลากหลายที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน มีการใช้โทรทัศน์ แท็บเล็ต วิดีโอเกี่ยวกับเนื้อหาต่างๆ ใช้บทเพลงอนาฮีด บอร์ดความรู้ บัตรคำ รูปภาพ และมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

3.1.4 การจัดการกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดการกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ การสร้างต้อบียะห์ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน จำนวน 9 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูมคุณธรรมเช้า-เย็น กิจกรรมต้อบียะห์ 1 นาที คาบกิจกรรมศาสนาและอุสเราะห์ กิจกรรมแข่งขันจัดบอร์ดความรู้คุณธรรม กิจกรรมออกตะวะห์เชิญชวนผู้คนที่มีความดี กิจกรรมอ่านความดีให้ผู้ปกครองและเพื่อนฟัง กิจกรรมตะหลิม (ฟังคุณค่าของอำมาล) กิจกรรมฟังบายาน(ฟังบรรยายธรรม) และ กิจกรรมกียามุลลัยล์ (ละหมาดและวิเวกยามค่ำคืน) กิจกรรมที่กล่าวมาจะมีเนื้อหาและกระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้อบียะห์เพื่อการแก้ปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี โรงเรียนปลูกฝังนักเรียน ให้ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอยู่เสมอ แต่เมื่อนักเรียนกลับไปอยู่บ้าน ผู้ปกครองบางคนไม่เน้นย้ำเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ทำให้นักเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา เพราะขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม ซึ่งการสร้างต้อบียะห์ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้น ไม่ใช่แค่การต้อบียะห์แค่ผู้เรียน แต่เป็นการต้อบียะห์ไปถึงผู้ปกครองของผู้เรียน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“โรงเรียนมีการจัดการกิจกรรมเสริมหลักสูตรรวมทั้งหมด 9 กิจกรรม แต่ผู้ปกครองบางคนไม่เน้นย้ำเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ทำให้นักเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา เพราะขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม” (ฝ่ายวิชาการศาสนา: สัมภาษณ์ 25 พ.ค. 2563)

“โรงเรียนมีการสร้างตึบริยะห์ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนจำนวน 9 กิจกรรม กิจกรรมทั้งหมดมีเนื้อหาและกระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตอบโจทย์ เพื่อการแก้ปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

3.1.5 การวัดและการประเมินผล

การวัดและการประเมินผลมีความสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนและครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ซึ่งมีการออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม มีการสอบความรู้ การท่องจำ การปฏิบัติ การสอบกลางภาคและการสอบปลายภาค ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“มีการวัดและการประเมินผลตามความสามารถของผู้เรียนที่มีความครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย” (ครูอิสลามศึกษา: สัมภาษณ์ 18 พ.ค. 2563)

“มีการวัดและการประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย โดยมีวิธีการประเมินที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและ กิจกรรม มีการสอบความรู้ การท่องจำ การปฏิบัติ การสอบกลางภาคและการสอบปลายภาค” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

3.1.6 การจัดชั้นเรียนและบรรยากาศในห้องเรียน

การจัดชั้นเรียนและบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่เน้นหลักการอิสลาม เช่น หะดีษ ดูอาห์ ฯลฯ มีการจัดมุมต่างๆในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม ครบ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของอิสลามศึกษาศึกษา และมีการรักษาความสะอาดอยู่เสมอ เพราะโรงเรียนถือว่าความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธา ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“การจัดชั้นเรียนและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ที่มีความเหมาะสมสำหรับผู้เรียน” (ครูอิสลามศึกษา: สัมภาษณ์ 18 พ.ค. 2563)

“การจัดห้องเรียนจะเน้นหลักการอิสลาม เช่น หะดีษ ดูอาห์ มีการรักษาความสะอาดในชั้นเรียน และการจัดตั้งมุมต่างๆในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม” (ฝ่ายวิชาการศาสนา 25 พ.ค. 2563)

“การจัดชั้นเรียนและบรรยากาศในห้องเรียน เน้นหลักการอิสลามและมีการจัดมุมต่างๆในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม ครบ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของอิสลามศึกษา และมีการรักษาความสะอาด เพราะโรงเรียนถือว่าความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธา” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

3.1.7 การส่งเสริมครูและนักเรียนปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนา

การส่งเสริมครูและนักเรียนปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนา คือ จะมีคลินิกอัล-กุรอานสำหรับครู เป็นการสอนอัล-กุรอานเพิ่มเติมสำหรับครูผู้สอนที่อ่านอัล-กุรอานไม่คล่องแคล่ว มีสถานที่ละหมาดที่เหมาะสมสำหรับครูและนักเรียน โรงเรียนส่งเสริมให้ครูและนักเรียนละหมาดญะมาอะฮ์ทุกฟัรฎู มีการแจกคู่มือวีริ คู่มือการละหมาดให้กับครูและนักเรียนทุกคน เพื่อจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่มีกฎระเบียบการละหมาดที่ชัดเจน และหลังจากการประชุมครูผู้สอนจะมีการซักถามเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจอยู่เสมอ เช่น ซักถามเกี่ยวกับการละหมาด และการกระทำความดีต่าง ๆ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“มีการส่งเสริมครูผู้สอนและนักเรียนปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาที่หลากหลาย” (ครูอิสลามศึกษา: สัมภาษณ์ 18 พ.ค. 2563)

“ทางโรงเรียนมีคู่มือวีริ คู่มือการละหมาด ให้ครูและนักเรียนทุกคน เพื่อจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่มีกฎระเบียบการละหมาดที่ชัดเจน” (ฝ่ายทรัพยากร: สัมภาษณ์ 21 พ.ค. 2563)

“โรงเรียนได้มีการส่งเสริมครูและนักเรียนปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนา จะมีคลินิกอัล-กุรอานสำหรับครู สถานที่ละหมาด การละหมาดญะมาอะฮ์ คู่มือวีริ คู่มือการละหมาดและและหลังการประชุมครูผู้สอนจะมีการซักถามเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจอยู่เสมอ” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

โดยสรุปแล้ว สภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบของโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร พบว่า โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคตบ 6 สาขาวิชา คือ วิชาฟิสิกส์ วิชาอรรถศาสตร์ วิชาอัลลอคลาก วิชาอัลหะดีษ วิชาเตฮะดีด และวิชาอัลกุรอาน ส่วนวิชาภาษาอาหรับและวิชาภาษามลายู จะยึดตามหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 การนำหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบมาใช้ มีจุดประสงค์ เนื้อหา ที่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 โดยมีการใช้รูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายและวิธีการสอนหลักของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการทวนคำหลัก ขั้นตอนการอธิบายข้อบทเรียน ขั้นตอนการใช้คำหลัก ขั้นตอนการโยงเรื่อง และขั้นตอนการทดสอบ (ประเมินผล) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ร่วมกัน ผึกฝนให้รู้จักการใช้เทคนิคและวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีอิสระและมีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การจัดการเรียนการสอนมีการใช้สื่อที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กสนใจ และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม มีการใช้โทรทัศน์ แท็บเล็ต วิดีโอเกี่ยวกับเนื้อหาต่างๆ ใช้บทเพลงอนาซีด บอร์ดความรู้ บัตรคำ รูปภาพ และมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เน้นกิจกรรมส่งเสริมด้านอิสลามศึกษา และให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ให้อาบน้ำละหมาด ละหมาด ดูสิ่งที้อัลลอฮ์สร้างรอบๆตัว รวมทั้งมีการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง มีการวัดและการประเมินผลสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนและครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ซึ่งมีการออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม มีการสอบความรู้ การท่องจำ การปฏิบัติ การสอบกลางภาคและการสอบปลายภาค มีการส่งเสริมครูและนักเรียนให้ปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนา คือ มีคลินิกอัล-กุรอานสำหรับครู มีสถานที่ละหมาด การละหมาดญะมาอะฮฺ มีคู่มือวีริ คู่มือการละหมาด และหลังการประชุมครูผู้สอนจะมีการซักถามเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจอยู่เสมอ และโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ การสร้างตัมบะฮ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน จำนวน 9 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูม คุนธรรมเข้า-เย็น กิจกรรมตัมบะฮ์ 1 นาที คาบกิจกรรมศาสนาและอุสเราะฮ์ กิจกรรมแข่งขันจัดบอร์ดความรู้คุณธรรม กิจกรรมออกตะวะห์เชิญชวนผู้คนสู่ความดี กิจกรรมอ่านความดีให้ผู้ปกครองและเพื่อนฟัง กิจกรรมตะห์ลีม (ฟังคุณค่าของอามัล) กิจกรรมฟังบายา(ฟังบรรยายธรรม) และกิจกรรมกียามุลลัยล์ (ละหมาดและวิเวกยามค่ำคืน) กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นจะมีเนื้อหาและกระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตอบโจทย์เพื่อการแก้ปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี โรงเรียนปลูกฝังนักเรียน ให้ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอยู่เสมอ แต่เมื่อนักเรียนกลับไปอยู่บ้าน ผู้ปกครองบางคนไม่เน้นย้ำเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ทำให้นักเรียนไม่

ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา เพราะขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการส่งเสริมด้าน
คุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม ซึ่งการสร้างตริปิยะห์ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้นไม่ใช่
แค่การตริปิยะห์แก่ผู้เรียน แต่เป็นการตริปิยะห์ไปถึงผู้ปกครองของผู้เรียน สรุปลักษณะภาพประกอบได้
ดังนี้

สภาพด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร	
การจัดการเรียนการสอน	- 6 สาขาวิชา คือ วิชาฟิสิกส์ วิชาอัตรศาสตร์ วิชาอัลอัลคาลาก วิชาอัลหะดีษ วิชาเตาฮีด และวิชาอัลกุรอาน วิชาภาษาอาหรับและวิชาภาษามลายู จะยึดตามหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 มีจุดประสงค์ เนื้อหา มีความสอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	- เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้รูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายและมีวิธีการสอนหลักอิสลามศึกษาแบบมักตบประกอบด้วย 5 ขั้นตอน
การใช้สื่อการเรียนการสอน	- มีการใช้โทรทัศน์ แท็บเล็ต วิดีโอเกี่ยวกับเนื้อหาต่างๆ ใช้บทเพลงอนาฮีด บอร์ดความรู้ บัตรคำ รูปภาพ และมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เน้นกิจกรรมส่งเสริมด้านอิสลามศึกษา
การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร	- การสร้างตริปิยะห์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน จำนวน 9 กิจกรรม
การวัดและการประเมินผล	- สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน - มีวิธีวัดและประเมินผลหลากหลาย
การจัดชั้นเรียนและบรรยากาศในห้องเรียน	- เน้นหลักการอิสลาม - มีการจัดมุมต่างๆในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม ครบ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของอิสลามศึกษา
การส่งเสริมครูและนักเรียนปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนา	- คลินิกอัล-กุรอานสำหรับครู - สถานที่ละหมาด - การละหมาดญะมาอะฮ์ - คู่มือวีริและคู่มือการละหมาด - หลังจากการประชุมครูผู้สอนจะมีการซักถามเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจอยู่เสมอ
ปัญหา	- ผู้ปกครองบางคนไม่เน้นย้ำเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ทำให้นักเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา

ภาพประกอบที่ 4 สรุปสภาพด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร

4. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัฏบในโรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลในประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์ รูปแบบ เครื่องมือ และวิธีการนิเทศ การนิเทศภายใน การนิเทศภายนอก การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การส่งครูเข้าอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนให้มีความรู้และการเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูผู้สอน ได้ข้อค้นพบดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 สภาพด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัฏบในโรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี หลักสูตร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลดังนี้

4.1.1 การกำหนดจุดประสงค์ รูปแบบ เครื่องมือ และวิธีการนิเทศ

มีการกำหนดจุดประสงค์ รูปแบบ เครื่องมือ และวิธีการนิเทศ คือ การนิเทศภายใน และการนิเทศภายนอก จะมีการกำหนดจุดประสงค์ รูปแบบ เครื่องมือ และวิธีการนิเทศ ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้การนิเทศบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“การนิเทศภายในและภายนอก ทุกอย่างมีระบุไว้ชัดเจน” (ฝ่ายวิชาการ ศาสนา: สัมภาษณ์ 25 พ.ค. 2563)

“การนิเทศภายในและการนิเทศภายนอก มีการกำหนดจุดประสงค์ รูปแบบ เครื่องมือ วิธีการนิเทศ และเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้การนิเทศบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

4.1.2 การนิเทศภายใน

การนิเทศภายใน กำกับ ควบคุม ติดตามผลการทำงานของครูในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีการนิเทศครูผู้สอนเทอมละ 1 ครั้ง จากฝ่ายวิชาการศาสนาและฝ่ายดาร์ปิยะห์ ฝ่ายนิเทศต้องไม่น้อยกว่าสามคน เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างครูผู้สอน แต่จะมีปัญหาตรงที่ว่าฝ่ายนิเทศโดยฝ่ายวิชาการศาสนาและฝ่ายดาร์ปิยะห์ไม่สามารถลงนิเทศในเวลาเดียวกัน เพราะมีคาบสอนเหมือนครูทั่วไป มีคาบสอนประมาณ 17-18 คาบต่อสัปดาห์ และครูทั่วไปมีคาบสอนประมาณ 23

คาบต่อสัปดาห์ ซึ่งถือว่าไม่ต่างกันมากนัก ในการลงนิเทศจะดูเกี่ยวกับการสอน แผนการสอน และวิธีการสอน 5 ขั้นตอน หลักของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกต์บ คือ ขั้นตอนการทวนคำหลัก ขั้นตอนการอธิบายข้อบทเรียน ขั้นตอนการใช้คำหลัก ขั้นตอนการโยงเรื่อง และขั้นตอนการทดสอบ (ประเมินผล) หลังจากการนิเทศจะเรียกครูผู้สอนมาประเมินอีกครั้งโดยการให้อธิบายการสอน 5 ขั้นตอนหลักของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกต์บ เพื่อให้เกิดความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมกต์บและพัฒนางานในวิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“การนิเทศภายใน โดยฝ่ายวิชาการศาสนาและฝ่ายตัมบียะห์ จะมีปัญหาตรงที่ว่าฝ่ายวิชาการศาสนาและฝ่ายตัมบียะห์ไม่สามารถลงนิเทศในเวลาเดียวกัน เพราะมีคาบสอนเหมือนครุทั่วไป” (ฝ่ายตัมบียะห์: สัมภาษณ์ 21 พ.ค. 2563)

“การนิเทศภายใน โรงเรียนได้มีการแต่งตั้งฝ่ายตัมบียะห์ทำงานควบคู่กับฝ่ายวิชาการศาสนา ในการลงนิเทศต้องไม่น้อยกว่าสามคน เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างครุผู้สอน” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

4.1.3 การนิเทศภายนอก

การนิเทศภายนอก มีการดูแลการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนิเทศใช้เวลาทั้งหมด 4 ชั่วโมง ชั่วโมงแรกสำหรับครุ ชั่วโมงที่สองสำหรับนักเรียน ชั่วโมงที่สามสำหรับผู้ปกครอง และชั่วโมงที่สี่สำหรับผู้บริหาร จะมีการนิเทศครุผู้สอนเดือนละ 1 ครั้ง จากส่วนกลางของมกต์บโดยมูอาวิน จะดูเกี่ยวกับงานตัมบียะห์ และการสอน 5 ขั้นตอนหลักของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกต์บ คือ ขั้นตอนการทวนคำหลัก ขั้นตอนการอธิบายข้อบทเรียน ขั้นตอนการใช้คำหลัก ขั้นตอนการโยงเรื่อง และขั้นตอนการทดสอบ (ประเมินผล) หลังจากการนิเทศจะเรียกครุผู้สอนมาประเมินอีกครั้งโดยการให้อธิบายวิธีการสอน 5 ขั้นตอนหลักของหลักสูตรของอิสลามศึกษาแบบมกต์บ เพื่อให้เกิดความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมกต์บ และมีการประเมินผู้เรียนโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เด็กอ่อน เด็กปานกลาง และเด็กเก่ง ถ้าผู้เรียนไม่ผ่านการประเมิน จะมีการสอนซ้ำจนกว่าผู้เรียนจะเข้าใจ สามารถตอบ อ่าน และเขียนได้ในการลงนิเทศในเดือนถัดไป ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“การนิเทศภายนอก หลังจากการนิเทศจะมีการประเมินครูผู้สอนและผู้เรียน อยู่เสมอ” (ฝ่ายตํารปียะห์: สัมภาษณ์ 21 พ.ค. 2563)

“การนิเทศภายนอก จะมีการนิเทศเดือนละ 1 ครั้ง โดยมูอาวิน จะนิเทศเรื่อง เกี่ยวกับการสอนและการตํารปียะห์ โดยการนิเทศใช้เวลาทั้งหมด 4 ชั่วโมง ชั่วโมงแรกสำหรับครู ชั่วโมงที่สองสำหรับนักเรียน ชั่วโมงที่สามสำหรับผู้ปกครอง และชั่วโมงที่สี่สำหรับผู้บริหาร” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

4.1.4 การทําวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้

การทําวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนได้มีการศึกษาทําวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และแก้ปัญหาของนักเรียนบางคนหรือบางกลุ่ม โดยการทําวิจัยปีละ 1 ครั้ง ประมาณ 3-4 แผ่น ซึ่งโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการทําวิจัยในชั้นเรียนเพราะการทําวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กับการปฏิบัติการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“มีการทําวิจัยชั้นเรียน เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอน” (ครูอิสลามศึกษา: สัมภาษณ์ 18 พ.ค. 2563)

“มีการทําวิจัยในชั้นเรียน ปีละ 1 ครั้ง เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และแก้ปัญหาของนักเรียน โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการทําวิจัย เพราะการทําวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กับการปฏิบัติการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

4.1.5 การส่งครูเข้าอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนให้มีความรู้

การส่งครูเข้าอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนให้มีความรู้ มีการอบรมครูผู้สอนสามเดือนละ 1 ครั้ง จัดโดยส่วนกลางมักตบ เป็นการอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบมักตบจากโรงเรียนต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงเช้าและช่วงบ่าย ช่วงเช้าเป็นการอบรมเกี่ยวกับอิสลามศึกษาแบบมักตบ และช่วงบ่ายเป็นการทบทวนปัญหาต่างๆ และอบรมครูผู้สอนเทอมละ 1 ครั้ง เป็นการอบรมเพิ่มสิ่งใหม่ๆ

เพราะว่ามักดับถึงแม้จะมีหลักสูตร แบบเรียน และการตรึงบียะห์ แต่จะมีกระบวนการวิธีการใหม่ๆเข้ามาเสริมอยู่เสมอ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“เข้าอบรมสามเดือนละ 1 ครั้งและเข้าอบรมเทอมละ 1 ครั้ง จัดโดย ส่วนกลางมักดับ” (ครูอิสลามศึกษา: สัมภาษณ์ 28 พ.ค. 2563)

“การส่งครูเข้าอบรม ครูผู้สอนสามเดือนละ 1 ครั้ง และการอบรมครูผู้สอน เทอมละ 1 ครั้ง เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาในส่วนต่างๆในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลยิ่งขึ้น” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

4.1.6 การเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูผู้สอน

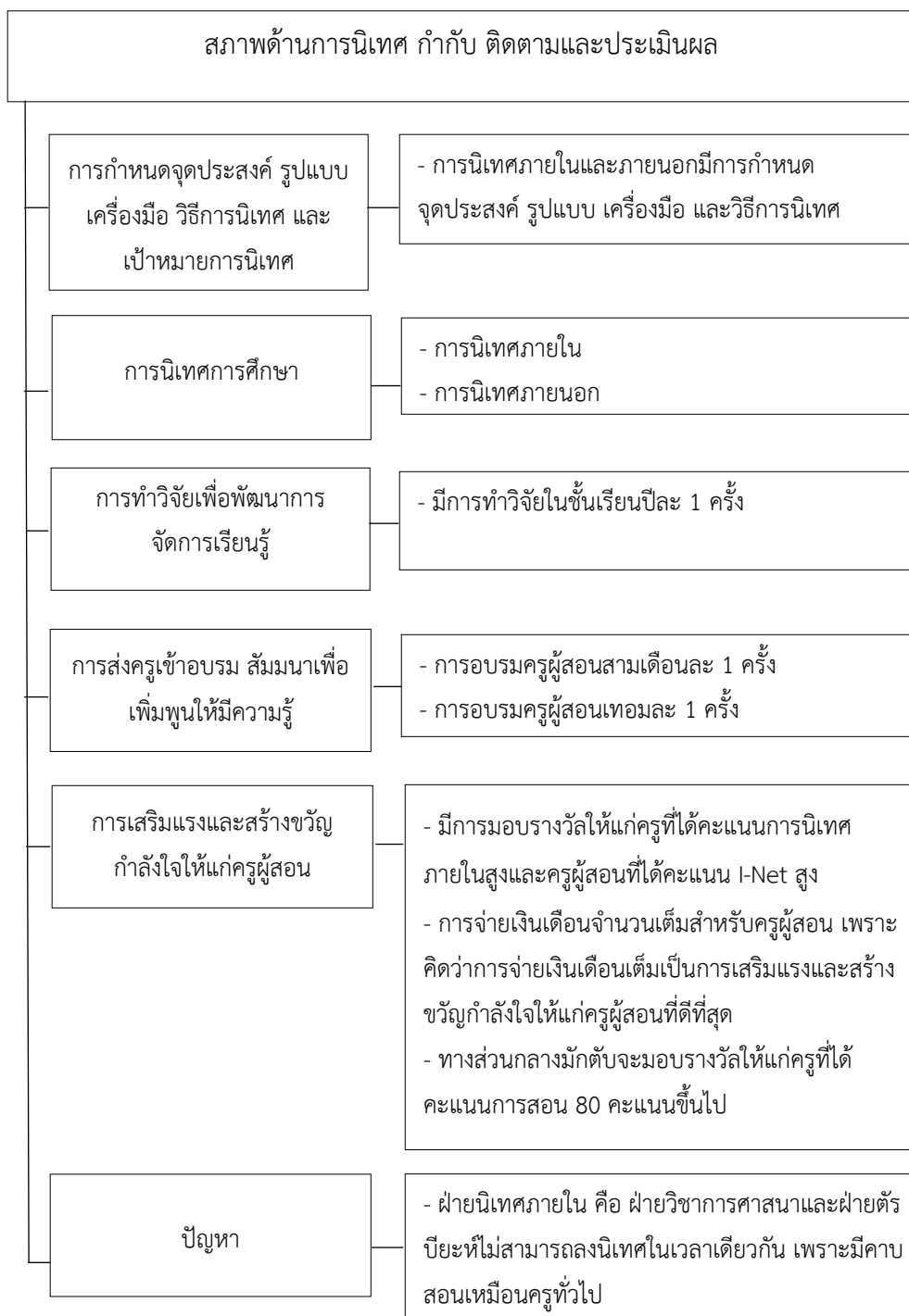
การเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูผู้สอน ทางโรงเรียนได้มีการมอบรางวัลให้แก่ครูผู้สอนที่ได้คะแนนการนิเทศภายในสูง และมีผลการสอบ I-NET สูง และทางส่วนกลางมักดับ จะมีการมอบรางวัลให้แก่ครูผู้สอนที่มีคะแนนการประเมินการสอน 80 คะแนนขึ้นไป ที่สำคัญทางโรงเรียนได้จ่ายเงินเดือนจำนวนเต็มสำหรับครูผู้สอน เพราะคิดว่าการจ่ายเงินเดือนเต็มเป็นการเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูผู้สอนที่ดีที่สุด ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่า

“การสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูผู้สอนสำหรับทางส่วนกลางมักดับจะมีการมอบรางวัลให้แก่ครูผู้สอนที่มีคะแนนการประเมินการสอน 80 คะแนนขึ้นไป” (ฝ่ายวิชาการศาสนา: สัมภาษณ์ 25 พ.ค. 2563)

“การเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูผู้สอน ทางโรงเรียนจะมีการมอบรางวัลให้แก่ครูที่ได้คะแนนการนิเทศภายในสูงและทางส่วนกลางมักดับ จะมีการมอบรางวัลให้แก่ครูที่มีคะแนนการสอน 80 คะแนนขึ้นไป” (ฝ่ายตรึงบียะห์: สัมภาษณ์ 21 พ.ค. 2563)

“โรงเรียนจะมีการมอบรางวัลให้แก่ครูผู้สอนที่ได้คะแนนการนิเทศภายในสูง และที่มีผลการสอบ I-NET สูง และโรงเรียนได้จ่ายเงินเดือนจำนวนเต็มสำหรับครูผู้สอน เพราะคิดว่าการจ่ายเงินเดือนเต็มเป็นการเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูผู้สอนที่ดีที่สุด” (ผู้บริหาร: สัมภาษณ์ 2 มิ.ย. 2563)

โดยสรุปแล้ว สภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบของโรงเรียนดarul บารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล พบว่า โรงเรียนได้มีการ กำหนดจุดประสงค์ รูปแบบ เครื่องมือ และวิธีการนิเทศ มีการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการ ทำงานของครูในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีการนิเทศครูผู้สอนเทอมละ 1 ครั้ง จากฝ่าย วิชาการศาสนา และฝ่ายตํารบียะห์ ในการลงนิเทศฝ่ายนิเทศต้องไม่น้อยกว่าสามคน เพื่อไม่ให้เกิด ความเหลื่อมล้ำระหว่างครูผู้สอน แต่จะมีปัญหาตรงที่ว่าฝ่ายนิเทศโดยฝ่ายวิชาการศาสนาและฝ่ายตํารบียะห์ไม่สามารถลงนิเทศในเวลาเดียวกัน เพราะมีคาบสอนเหมือนครูทั่วไป มีคาบสอนประมาณ 17-18 คาบต่อสัปดาห์ และครูทั่วไปมีคาบสอนประมาณ 23 คาบต่อสัปดาห์ ซึ่งถือว่าไม่ต่างกันมากนัก หลังจากการนิเทศฝ่ายนิเทศจะเรียกครูผู้สอนมาประเมินอีกครั้งโดยการให้ครูผู้สอนอธิบายการจัดการ เรียนการสอน 5 ขั้นตอนหลักของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ เพื่อให้เกิดความชำนาญในการ จัดการเรียนการสอนและพัฒนางานในวิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลให้นักเรียนได้รับ การพัฒนาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น การ นิเทศภายนอก มีการดูแลการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการ นิเทศใช้เวลาทั้งหมด 4 ชั่วโมง ชั่วโมงแรกสำหรับครู ชั่วโมงที่สองสำหรับนักเรียน ชั่วโมงที่สามสำหรับ ผู้ปกครอง และชั่วโมงที่สี่สำหรับผู้บริหาร มีการนิเทศครูผู้สอนเดือนละ 1 ครั้ง จากส่วนกลางของมัค ดัตบโดยมูอาวิน หลังจากการนิเทศมูอาวินจะเรียกครูผู้สอนมาประเมินอีกครั้งโดยการให้อธิบายการ จัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนหลักของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ เพื่อให้เกิดความชำนาญใน จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ และมีการประเมินเด็กนักเรียนโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เด็กอ่อน เด็กปานกลาง และ เด็กเก่ง ถ้าเด็กนักเรียนไม่ผ่านการประเมิน จะมีการสอนซ้ำ จนกว่าเด็กนักเรียนจะเข้าใจ สามารถตอบ อ่าน และเขียนได้ใน การลงนิเทศในเดือนถัดไป มีการศึกษา ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อ และแก้ปัญหาของนักเรียนบางคนหรือบางกลุ่ม โดยการทําวิจัยปีละ 1 ครั้ง ซึ่งโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการทําวิจัยในชั้นเรียนเพราะการทําวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กับการ ปฏิบัติการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการส่งครูเข้าอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนให้มีความรู้ คือ การอบรมครูผู้สอนสามเดือนละ 1 ครั้ง จัดโดยส่วนกลางมัคดัตบ เป็นการอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบจากโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงเช้า และช่วงบ่าย ช่วงเช้าเป็นการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบและช่วง บ่ายเป็นการทบทวนปัญหาต่าง ๆ และการอบรมครูผู้สอนเทอมละ 1 ครั้ง เป็นการอบรมเพิ่มสิ่งใหม่ ๆ ให้กับครูผู้สอน สรุปเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 5 สรุปสภาพด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

4.2 การวิเคราะห์แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบ์ของโรงเรียนดารุลบารออะฮ์ จังหวัดปัตตานี

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบ์ของโรงเรียนดารุลบารออะฮ์ จังหวัดปัตตานี ในประเด็นการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร และการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ปรากฏผลดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการยืนยันแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบ์ของโรงเรียนดารุลบารออะฮ์ จังหวัดปัตตานี

ข้อที่	แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบ์	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นไปไม่ได้
ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร					
1	จัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรครูเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบ์ การนำหลักสูตรไปใช้ หลักการวัดผล และการประเมินผล	100		100	
2	ผู้บริหารและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบมกัตบ์ ร่วมประชุมทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน วางกรอบทิศทางการจัดการศึกษาอิสลามศึกษาให้เข้าใจตรงกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของหลักสูตร	100		100	
3	ครูผู้สอนในหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกัตบ์ควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อจะได้พัฒนาการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	100		100	
4	โรงเรียนกำหนดวุฒิอิสลามศึกษาเป็นเงื่อนไขในการรับบุคคลเข้าทำงาน	100		100	
5	ควรใช้อัลกุรอ่านแบบกัรออาตีแทนอัลกุรอ่านแบบมกัตบ์	66.67	33.33	100	
ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร					
6	จัดตารางเวลาเรียนตามโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาได้ครบถ้วน	73.33	26.67	100	
7	ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดกรอบ โครงสร้างสาระหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน	100		100	

ข้อที่	แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกคตบ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นไปไม่ได้
8	ครูผู้สอนร่วมกันวางแผนพัฒนาหลักสูตรโดยนำผลการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์ วางแผน และพัฒนา	100		100	
9	ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น		100	66.67	33.33
10	จัดทำแบบเรียนอิสลามศึกษาเชิงบูรณาการโดยหลอมรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกคตบเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546	100		100	
ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร					
11	โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	100		100	
12	ควรมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยการจัดประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหาข้อสรุป เพื่อให้การดำเนินงานบริหารหลักสูตรไปในทิศทางเดียวกัน	100		100	
13	ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองร่วมกันส่งเสริม และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนตามหลักอิสลามที่ถูกต้อง	100		100	
14	ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาอิสลามศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษาให้สูงขึ้น	100		100	
15	จัดประชุมผู้ปกครองเพื่อรายงานผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง	100		100	
ด้านกานินเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล					
16	แต่งตั้งฝ่ายนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาและการนิเทศเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด	100		100	
17	กำหนดกรอบในการดำเนินงาน เครื่องมือ และเกณฑ์การนิเทศที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้โดยง่าย	100		100	

ข้อที่	แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกคตบ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้	
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นไปไม่ได้
18	กำหนดให้ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายทรัพยากรเข้ารับ การอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษา แบบมกคตบตลอดจนทักษะการนิเทศเพื่อให้สามารถ นิเทศครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ	100		100	
19	กำหนดจำนวนคาบสอนของฝ่ายนิเทศน้อยกว่าครูทั่วไป	100		100	
20	กำหนดให้ฝ่ายวิชาการและฝ่ายทรัพยากรมีส่วนร่วมกันนิเทศ ในเวลาเดียวกัน	100		100	

จากตารางที่ 4 พบว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกคตบของ โรงเรียนดารุลบารอกะฮ์ จังหวัดปัตตานี ดังนี้

ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ 1) จัดอบรมให้ ความรู้แก่บุคลากรครูเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกคตบ การนำหลักสูตรไปใช้ หลักการวัดผล และการประเมินผล ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 2) ผู้บริหารและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบมกคตบร่วมประชุมทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน วางกรอบทิศทางการจัดการศึกษาอิสลามศึกษาให้เข้าใจตรงกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของหลักสูตร ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 3) ครูผู้สอนในหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบมกคตบควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อจะ ได้พัฒนาการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิด เป็นร้อยละ 100 4) โรงเรียนกำหนดวุฒิอิสลามศึกษาเป็นเงื่อนไขในการรับบุคคลเข้าทำงาน ความ เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 และ 5) ควรใช้อัลกุรอานแบบกี รออาตีแทนอัลกุรอานแบบมกคตบ ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 66.67 ความไม่เหมาะสมคิดเป็นร้อย ละ 33.33 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100

ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ 1) จัดตารางเวลา เรียนตามโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาได้ครบถ้วน ความเหมาะสมคิดเป็น ร้อยละ 73.33 ความไม่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 26.67 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 2) ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดกรอบ โครงสร้างสาระหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการ เรียนการสอนได้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และ

ความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 3) ครูผู้สอนร่วมกันวางแผนพัฒนาหลักสูตรโดยนำผลการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์ วางแผน และพัฒนา ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 4) ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ความไม่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 ความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 66.67 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 33.33 และ 5) จัดทำแบบเรียนอิสลามศึกษาเชิงบูรณาการโดยหลอมรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100

ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ 1) โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 2) ควรมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยการจัดประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหาข้อสรุป เพื่อให้การดำเนินงานบริหารหลักสูตรไปในทิศทางเดียวกัน ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 3) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองร่วมกันส่งเสริม และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียนตามหลักอิสลามที่ถูกต้อง ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 4) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษาให้สูงขึ้น ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 และ 5) จัดประชุมผู้ปกครองเพื่อรายงานผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100

ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ 1) แต่งตั้งฝ่ายนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา และการนิเทศเพื่อให้งานดำเนินเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 2) กำหนดกรอบในการดำเนินงาน เครื่องมือ และเกณฑ์การนิเทศที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้โดยง่าย ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 3) กำหนดให้ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายทรัพยากรเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับตลอดจนทักษะการนิเทศเพื่อให้สามารถนิเทศครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 4) กำหนด

จำนวนคาบสอนของฝ่ายนิเทศน้อยกว่าครูทั่วไป ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 และ 5) กำหนดให้ฝ่ายวิชาการและฝ่ายทรัพยากรร่วมมือกันนิเทศในเวลาเดียวกัน ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องสภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี

ผู้ให้ข้อมูลหลัก การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นการเลือกที่มีเหตุผลเฉพาะ โดยคำนึงถึงบทบาทสำคัญ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญภายใต้กรอบการวิจัยครั้งนี้ ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักต้องอาศัยบุคคลที่อยู่ในลักษณะเดียวกันและวงการเดียวกันคือบุคคลที่เกี่ยวข้องในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนดarulbarokah โดยในที่นี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างดังนี้ 1) ผู้บริหาร จำนวน 2 คน 2) ฝ่ายวิชาการศาสนา จำนวน 3 คน 3) ฝ่ายตัมบิยะห์ จำนวน 1 คน และ 4) ครูอิสลามศึกษา จำนวน 9 คน รวมทั้งหมด 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Semi-structured interview protocol) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดแต่เน้นการเจาะลึกของการสัมภาษณ์ (In-depth interviews) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 ชุด คือ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสัมภาษณ์ฝ่ายวิชาการศาสนาและฝ่ายตัมบิยะห์ และแบบสัมภาษณ์ครูอิสลามศึกษา 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และ 3) แบบสอบถาม เพื่อการยืนยันแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 15 คน ได้รับแบบสอบถามคืน 15 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการศาสนา ฝ่ายตัมบิยะห์ และครูอิสลามศึกษา ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ประมวลผลความคิดเห็นที่ได้สรุปเป็นผลการวิจัย และแบบสอบถาม เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และประมวลผลข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จาก

แบบสอบถามเพื่อการยืนยันแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย เป็นรายด้านนำเสนอในรูปแบบตารางและบรรยายประกอบ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี เป็น 2 ตอน คือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี และผลการยืนยันแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี จากการสัมภาษณ์ สทนากลุ่มและแบบสอบถาม จากกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการอิสลามศึกษา ฝ่ายตัมปียะห์และครูอิสลามศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบในโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี มี 4 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร และ ด้านการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลปรากฏ ดังนี้

1.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบว่า โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนได้รับทราบถึงจุดเด่นของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคตบ โดยการประชุมผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง และมีการลงประชาสัมพันธ์ในเพจของโรงเรียน เพื่อให้เข้าใจหลักสูตรอย่างถูกต้อง มีการเตรียมบุคลากรโดยการอบรมชี้แจง อบรมสำหรับครูผู้สอนที่เข้ามาใหม่ 5 วัน มีการประชุมสำหรับครูรายเก่าสามเดือนละ 1 ครั้ง และการทำกิจกรรมจ๊วฮ์สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ทุกเช้าของวันจันทร์และวันพุธ ครูที่ทำการสอนอิสลามศึกษาส่วนใหญ่จะเรียนจบสาขาวิชาอิสลามศึกษาโดยตรง จากวิทยาการอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และมหาวิทยาลัยต่างประเทศ เช่น ประเทศอียิปต์ ประเทศชูดาน ประเทศมาเลเซีย และประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น มีครูผู้สอนบางคนจบวุฒิตำศาสนาอิสลามศึกษาชั้นสิบชะนาวียี่ ซึ่งมีความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนใน

รายวิชาที่รับผิดชอบและมีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อยสามปีขึ้นไป กรณีที่ครูผู้สอนจบโดยไม่มีใบวิชาชีพครู โรงเรียนมีการส่งเสริมและเปิดโอกาสครูทุกคนที่สนใจที่จะเรียนวิชาชีพครู ก่อนจะเริ่มใช้หลักสูตรทางโรงเรียนได้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ ศาสนา ครูผู้สอน และผู้ปกครอง ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการที่จะนำหลักสูตรมาใช้ในโรงเรียน และได้มีการวางแผนศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียน มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเชิงบูรณาการโดยหลอมรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เพราะโรงเรียนดารุลบารอกะฮ์เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จำเป็นต้องยึดหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เป็นหลัก โดยมีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ 6 สาระวิชา คือ วิชาฟิกฮ์ วิชาฮัตตารีค วิชาอัลอัคลาก วิชาอัลหะดิษ วิชาเตาฮีด และวิชาอัลกุรอาน สำหรับวิชาอัลกุรอานจะเป็นวิชาที่มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความชำนาญการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอัลกุรอานของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ เพราะวิชาอัลกุรอานของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบจะมีรูปแบบและวิธีการสอนที่ชัดเจนภายในตัว ส่วนวิชาภาษาอาหรับและวิชาภาษามลายู จะยึดตามหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 และมีการศึกษาคู่มือ ได้แก่ คู่มือตรีปิยะห์ 1 นาที คู่มือตรีปิยะห์เด็กและวิธีพัฒนาการศึกษา และหนังสือเรียนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ทั้งสามข้อที่ได้กล่าวมาข้างต้นทางโรงเรียนได้จัดเตรียมให้กับครูผู้สอนและนักเรียน มีจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์และสื่ออย่างเหมาะสม มีการจัดห้องเรียนโดยเน้นครูผู้สอนสามารถเข้าถึงผู้เรียนอย่างทั่วถึงและสามารถควบคุมชั้นเรียนได้ มีการแยกนักเรียนระหว่างนักเรียนผู้ชายและนักเรียนผู้หญิงตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขึ้นไป ซึ่งแต่ละห้องจะมีจำนวนนักเรียน 35 คน และมีสถานที่ประกอบศาสนกิจอย่างเหมาะสมสำหรับครูและนักเรียน

1.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร พบว่า การวางแผนหลักสูตรทางโรงเรียน มีการวิเคราะห์ผู้เรียน สภาพแวดล้อม บริบทพื้นที่และมีการประชุม วางแผนก่อนจัดทำหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการนำหลักสูตรไปใช้จริง จึงได้มีการประชุมวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบและต่อเนื่อง มีการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้กับครูผู้สอน ในด้านหลักสูตร ด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ เพื่อให้ครูเข้าใจหลักสูตร และสามารถวางแผนการจัดการเรียนการสอนได้ มีการจัดรูปแบบการประชุมและการจัดอบรม คือ การประชุม PLC ในกลุ่มสาระวิชาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง การประชุมรายเดือน การอบรมครูผู้สอนสามเดือนละ 1 ครั้ง การอบรมครูผู้สอนเทอมละ 1

ครั้ง และการอบรมทั่วไปจะจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง เกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาในส่วนที่ขาดตกบกพร่องและแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ สาระการเรียนรู้มีความชัดเจน ถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละชั้นปีสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของอิสลามศึกษา 2546 เพราะโรงเรียนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ต้องยึดหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 เป็นหลัก มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเชิงบูรณาการโดยหลอมรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ส่วนเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับที่ไม่สอดคล้องกับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ทางโรงเรียนจะทำการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมให้กับผู้เรียน ทำให้เนื้อหาสาระเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และโรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษา คือ จะมีป้ายเด็กดีประจำห้อง ป้ายชาวสวรรค์ มีการจัดบอร์ดความรู้หน้าชั้นเรียน มีป้ายเกี่ยวกับการตักเตือนที่ติดไว้ ณ มุมต่าง ๆ ในโรงเรียน และครูผู้สอนจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน เช่น การแต่งกายของครูผู้สอน มารยาทในการทักทายและอื่นๆ และมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตร คือ การสร้างตักเตือนให้เกิดขึ้นในโรงเรียน จำนวน 9 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูมคุณธรรมเช้า-เย็น กิจกรรมตักเตือน 1 นาที กิจกรรมแข่งขันจัดบอร์ดความรู้คุณธรรม กิจกรรมออกตะวะห์เชิญชวนผู้คนสู่ความดี คาบกิจกรรมศาสนาและอุสเราะห์ กิจกรรมอ่านความดีให้ผู้ปกครองและเพื่อนฟัง กิจกรรมตะหลิม (ฟังคุณค่าของอำมาล) กิจกรรมฟังบายน (ฟังบรรยายธรรม) และกิจกรรมกียามุลลัยล์ (ละหมาดและวิเวกยามค่ำคืน)

1.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร พบว่า โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดับ 6 สาระวิชา คือ วิชาฟิถุฮ์ วิชาฮัตตารีค วิชาอัลอัคลาก วิชาอัลหะดีษ วิชาเตอาฮีด และวิชาอัลกุรอาน ส่วนวิชาภาษาอาหรับและวิชาภาษามลายู จะยึดตามหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 การนำหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับมาใช้ มีจุดประสงค์ เนื้อหา ที่สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 โดยมีการใช้รูปแบบวิธีการสอนที่หลากหลายและวิธีการสอนหลักของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการทวนคำหลัก ขั้นตอนการอธิบายชื่อบทเรียน ขั้นตอนการใช้คำหลัก ขั้นตอนการโยงเรื่อง และขั้นตอนการทดสอบ (ประเมินผล) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ร่วมกัน ฝึกฝนให้รู้จักการใช้เทคนิคและวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีอิสระและมีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การจัดการเรียนการสอนมีการใช้สื่อที่หลากหลาย เพื่อให้เด็ก

สนใจ และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม มีการใช้โทรทัศน์ แท็บเล็ต วิดีโอเกี่ยวกับเนื้อหาต่างๆ ใช้บทเพลงอนาฮีด บอร์ดความรู้ บัตรคำ รูปภาพ และมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เน้นกิจกรรมส่งเสริมด้านอิสลามศึกษา และให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ให้อาบน้ำละหมาด ละหมาด ดูสิ่งที่อัลลอฮ์สร้างรอบๆตัว รวมทั้งมีการนำนักเรียนไปเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง มีการวัดและการประเมินผลสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน และครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ซึ่งมีการออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม มีการสอบความรู้ การท่องจำ การปฏิบัติ การสอบกลางภาคและการสอบปลายภาค มีการส่งเสริมครูและนักเรียนให้ปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนา คือ มีคลินิกอัล-กุรอานสำหรับครู มีสถานที่ละหมาด การละหมาดญะมาอะฮ์ มีคู่มือวีริ์ คู่มือการละหมาด และหลังการประชุมครูผู้สอนจะมีการซักถามเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจอยู่เสมอ และโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ การสร้างตัมบียะห์ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน จำนวน 9 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูมคุณธรรมเช้า-เย็น กิจกรรมตัมบียะห์ 1 นาที คาบกิจกรรมศาสนา และอุสเราะห์ กิจกรรมแข่งขันจัดบอร์ดความรู้คุณธรรม กิจกรรมออกตะวะห์เชิญชวนผู้คนสู่ความดี กิจกรรมอ่านความดีให้ผู้ปกครองและเพื่อนฟัง กิจกรรมตะหลิม (ฟังคุณค่าของอำมาล) กิจกรรมฟังบายา(ฟังบรรยายธรรม) และกิจกรรมกียามุลลัยล์ (ละหมาดและวิเวกยามค่ำคืน) กิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นจะมีเนื้อหาและกระบวนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตอบโจทย์เพื่อการแก้ปัญหาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี โรงเรียนปลูกฝังนักเรียน ให้ปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอยู่เสมอ แต่เมื่อนักเรียนกลับไปอยู่บ้าน ผู้ปกครองบางคนไม่เน้นย้ำเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา ทำให้นักเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา เพราะขาดความร่วมมือจาก ผู้ปกครองในการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักอิสลาม ซึ่งการสร้างตัมบียะห์ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้นไม่ใช่แค่การตัมบียะห์แค่ผู้เรียน แต่เป็นการตัมบียะห์ไปถึงผู้ปกครองของผู้เรียน สรุปเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

1.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล พบว่า โรงเรียนได้มีการกำหนดจุดประสงค์ รูปแบบ เครื่องมือ และวิธีการนิเทศ มีการนิเทศภายใน กำกับ ติดตามผลการทำงานของครูในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีการนิเทศครูผู้สอนเทอมละ 1 ครั้ง จากฝ่ายวิชาการ ศาสนา และฝ่ายตัมบียะห์ ในการลงนิเทศฝ่ายนิเทศต้องไม่น้อยกว่าสามคน เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างครูผู้สอน แต่จะมีปัญหาตรงที่ว่าฝ่ายนิเทศโดยฝ่ายวิชาการศาสนาและฝ่ายตัมบียะห์ไม่สามารถลงนิเทศในเวลาเดียวกัน เพราะมีคาบสอนเหมือนครูทั่วไป มีคาบสอนประมาณ 17-

18 คาบต่อสัปดาห์ และครูทั่วไปมีคาบสอนประมาณ 23 คาบต่อสัปดาห์ ซึ่งถือว่าไม่ต่างกันมากนัก หลังจากการนิเทศฝ่ายนิเทศจะเรียกครูผู้สอนมาประเมินอีกครั้งโดยการให้ครูผู้สอนอธิบายการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนหลักของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ เพื่อให้เกิดความชำนาญในการจัดการเรียนสอนและพัฒนางานในวิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น การนิเทศภายนอก มีการดูแลการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนิเทศใช้เวลาทั้งหมด 4 ชั่วโมง ชั่วโมงแรกสำหรับครู ชั่วโมงที่สองสำหรับนักเรียน ชั่วโมงที่สามสำหรับผู้ปกครอง และชั่วโมงที่สี่สำหรับผู้บริหาร มีการนิเทศครูผู้สอนเดือนละ 1 ครั้ง จากส่วนกลางของมัคดัตบโดยมูอาวิน หลังจากการนิเทศมูอาวินจะเรียกครูผู้สอนมาประเมินอีกครั้งโดยการให้อธิบายการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนหลักของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ เพื่อให้เกิดความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ และมีการประเมินเด็กนักเรียนโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เด็กอ่อน เด็กปานกลาง และ เด็กเก่ง ถ้าเด็กนักเรียนไม่ผ่านการประเมิน จะมีการสอนซ้ำจนกว่าเด็กนักเรียนจะเข้าใจ สามารถตอบ อ่าน และเขียนได้ในการลงนิเทศในเดือนถัดไป มีการศึกษาทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และแก้ปัญหาของนักเรียนบางคนหรือบางกลุ่ม โดยการทำวิจัยปีละ 1 ครั้ง ซึ่งโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการทำวิจัยในชั้นเรียน เพราะการทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กับการปฏิบัติการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการส่งครูเข้าอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนให้มีความรู้ คือ การอบรมครูผู้สอนสามเดือนละ 1 ครั้ง จัดโดยส่วนกลางมัคดัตบ เป็นการอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบจากโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงเช้าและช่วงบ่าย ช่วงเช้าเป็นการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบและช่วงบ่ายเป็นการทบทวนปัญหาต่างๆ และการอบรมครูผู้สอนทอมละ 1 ครั้ง เป็นการอบรมเพิ่มสิ่งใหม่ๆให้กับครูผู้สอน

2. ผลการการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบของโรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการศาสนา ฝ่ายดัตบียะห์ และครูอิสลามศึกษา ในโรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี เกี่ยวกับการยืนยันแนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบในโรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮฺ จังหวัด

ปัตตานี กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 15 คน ได้รับแบบสอบถามคืน 15 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 รายละเอียดปรากฏดังนี้

2.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ 1) จัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรครูเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกตบ การนำหลักสูตรไปใช้ หลักการวัดผล และการประเมินผล ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 2) ผู้บริหารและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบมกตบร่วมประชุมทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน วางกรอบทิศทางการจัดการศึกษาอิสลามศึกษาให้เข้าใจตรงกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของหลักสูตร ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 3) ครูผู้สอนในหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกตบควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อจะได้พัฒนาการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 4) โรงเรียนกำหนดวุฒิอิสลามศึกษาเป็นเงื่อนไขในการรับบุคคลเข้าทำงาน ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 และ 5) ควรใช้อัลกุรอานแบบกีรออาตีแทนอัลกุรอานแบบมกตบ ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 66.67 ความไม่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 33.33 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100

2.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ 1) จัดตารางเวลาเรียนตามโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาได้ครบถ้วน ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 73.33 ความไม่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 26.67 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 2) ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดกรอบ โครงสร้างสาระหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 3) ครูผู้สอนร่วมกันวางแผนพัฒนาหลักสูตรโดยนำผลการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์ วางแผน และพัฒนา ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 4) ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ความไม่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 ความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 66.67 และความเป็นไปได้ไม่ได้คิดเป็นร้อยละ 33.33 และ 5) จัดทำแบบเรียนอิสลามศึกษาเชิงบูรณาการโดยหลอมรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกตบเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546 ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100

2.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ 1) โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 2) ควรมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยการจัดประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหาข้อสรุป เพื่อให้การดำเนินงานบริหารหลักสูตรไปในทิศทางเดียวกัน ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 3) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองร่วมกันส่งเสริม และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนตามหลักอิสลามที่ถูกต้อง ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 4) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษาให้สูงขึ้น ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 และ 5) จัดประชุมผู้ปกครองเพื่อรายงานผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100

2.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ 1) แต่งตั้งฝ่ายนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาและการนิเทศเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 2) กำหนดกรอบในการดำเนินงาน เครื่องมือ และเกณฑ์การนิเทศที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้โดยง่าย ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 3) กำหนดให้ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายทรัพยากรเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมีกดับตลอดจนทักษะการนิเทศเพื่อให้สามารถนิเทศครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 4) กำหนดจำนวนคาบสอนของฝ่ายนิเทศน้อยกว่าครูทั่วไป ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100 และ 5) กำหนดให้ฝ่ายวิชาการและฝ่ายทรัพยากรร่วมมือกันนิเทศในเวลาเดียวกัน ความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100 และความเป็นไปได้คิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับของโรงเรียนคารุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี มีประเด็นมาอภิปรายดังนี้

1.1 ด้านการเตรียมความพร้อมการบริหารหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับชุมชนได้รับทราบถึงจุดเด่นของหลักสูตร การอบรมชี้แจงเพื่อการวางแผนการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับอย่างต่อเนื่อง การศึกษาคู่มือครู ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหนังสือประกอบการเรียน การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษา การจัดทำเอกสารประกอบการสอนตามหน่วยการเรียนรู้ การจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์/สื่อได้อย่างเหมาะสม การจัดอาคารสถานที่และจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมและสถานที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และการได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษา บุคลากรครู ผู้ปกครองและนักเรียนเป็นอย่างดี ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยการประชาสัมพันธ์หลักสูตร การจัดงบประมาณ สื่อการสอน และอาคารสถานที่ การเตรียมความพร้อมครูผู้สอน ซึ่งครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้กับผู้เรียน สิ่งที่ต้องทำในการเตรียมความพร้อมสำหรับครูผู้สอน คือ การสำรวจจำนวนครูผู้สอน การมีความพร้อมในการสอน โดยเฉพาะความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดเตรียมเนื้อหา ทักษะในการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน และการให้ความเข้าใจกับครูผู้สอนให้มีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร สอดคล้องกับพูนสุข อุดม (2556) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ด้านสถานที่ แหล่งเรียนรู้ วัสดุ/อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบในการจัดการเรียนการสอน เครื่องมือการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และบริการครูผู้สอนเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการเสริมความรู้และประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน ความพร้อมด้านเอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร คู่มือในการใช้หลักสูตร คู่มือการวัดประเมินผล ประมวลรายวิชา โครงการสอนหรือกำหนดการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ ฯลฯ ซึ่งสถานศึกษาต้องบริการ อำนวยความสะดวก และสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้หลักสูตร ได้มีความสะดวก

ในการจัดการเรียนการสอน คือ เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ และสอดคล้องกับไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2561) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมบริหารจัดการหลักสูตร คือ การจัดระบบ วางระเบียบ บุคลากร งบประมาณ ให้อยู่ในฐานะที่จะใช้ได้ทันที คือ ต้องประกาศรายชื่อบุคลากรที่จะดูแลงาน เพื่อให้รู้ล่วงหน้า การจัดซื้อ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมที่จะดำเนินการ การจัดเตรียมหลักฐาน เอกสาร ข้อมูล φόรึม พัฒนาผู้เรียน พัฒนาคุณภาพ ตามขั้นตอนและความจำเป็นที่มีอยู่ การเตรียมการบริหารทั้งหลาย สำหรับความเป็นอยู่ของคนในสถานที่ย่างครบถ้วน สิ่งสำคัญคือ การทดสอบความพร้อมของสิ่งทั้งหลายนั้นให้ชัดเจน

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจอธิบายได้ว่า สภาพบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมก ตำบลของโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮู จังหวัดปัตตานี โรงเรียนได้ดำเนินการตามนโยบายที่รับจาก หน่วยงานต้นสังกัด เช่น การจัดการเรียนการสอน จัดให้มีความสอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร อิสลามศึกษา และตระหนักถึงความสำคัญของอิสลามศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็น รูปแบบอิสลามทั้งระบบ โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมก่อนนำหลักสูตรมาใช้จริง มีงบประมาณ เพียงพอในการจัดห้องเรียน สถานที่เรียนอย่างเพียงพอ และสถานที่ประกอบศาสนาก็มีความ ถูกต้อง เหมาะสมตามหลักศาสนา มีงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาให้มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหาร (2563) ให้สัมภาษณ์ว่า ทางโรงเรียนมีงบประมาณในการจัดซื้อ วัสดุ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน มี หนังสือใช้ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งโรงเรียนจัดสรรให้กับครูและนักเรียน และมีอาคารสถานที่ จัดการเรียนการสอนเพียงพอ

1.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร พบว่า มีการพัฒนาครูผู้สอนอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่อง โดยการจัดประชุมสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การเรียนรู้ จากของจริง เนื่องจากครูผู้สอนเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง ต้องมีการใช้ความรู้และทักษะที่จำเป็น อย่างเข้าใจต่อการดำเนินงานตามแนวคิดของหลักสูตร และสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การให้ขวัญ กำลังใจแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2554) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรสถานศึกษาและจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การสร้างความเข้าใจแก่ครูผู้สอน และบุคลากร ทางการศึกษาให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการศึกษาดูงาน การ

ฝึกอบรม ครูผู้สอนจะต้องได้รับการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรกำหนดขั้นตอนการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

1. มอบหมายให้มีคณะทำงานด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งต้องดำเนินงานและมีบทบาทในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

2. ดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามแผน เช่น การประชุมสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาดูงาน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. ส่งเสริม สนับสนุนให้มีมุม หรือศูนย์รวมความรู้ที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา ให้มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง

4. ส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสเข้าอบรม แลกเปลี่ยนความรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจะต้องเป็นที่ปรึกษาของครูผู้สอนในกรณีที่มีปัญหาทางด้านวิชาการหรือบริหารจัดการ และควรจัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหา ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสวงหาวิธีการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจอธิบายได้ว่า หน่วยต้นสังกัดและทางโรงเรียนได้มีการอบรม และพาครูไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีความพร้อม เพื่อเป็นการพัฒนาครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิชยา ทอดทึง (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนรัฐ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูอบรม ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในด้านการจัดทำหลักสูตร ทำแผนการเรียนรู้ และเอกสารประกอบหลักสูตร และโรงเรียนควรมีการวางแผนงานอย่างชัดเจน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการมอบหมายงานอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับฝ่ายวิชาการศาสนา (2563) ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูอบรม ศึกษาดูงาน ในด้านการจัดการเรียนการสอน ทำแผนการเรียนรู้ เพื่อให้ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร พบว่า ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้รูปแบบเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย การใช้สื่อ เทคโนโลยีหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม และมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ การสร้างตึบียะห์ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน มีการวัดและการประเมินผลสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม มีการจัดชั้น

เรียนบรรยากาศของห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และมีการส่งเสริมครูและนักเรียนปฏิบัติ ศาสนกิจตามหลักศาสนา สอดคล้องกับผลการวิจัยของลูกมาน หนูยาหมาด (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน จังหวัดสตูลผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่มีการจัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาครบทุกสาระ วิชา ส่วนใหญ่จะทำแผนการสอนแค่คนละ 1 รายวิชา มีการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติศาสนกิจตาม หลักศาสนาอิสลาม มีการออกแบบวิธีวัดและประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและ กิจกรรมมีการสอบทั้งความรู้และปฏิบัติ และการท่องจำ มีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับ ความสามารถของผู้เรียนและครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย พบว่า ครูมีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร เป็นการนำการ เปลี่ยนแปลงที่คาดหวังไปสู่ความจริง กล่าวใ้ง่าย คือ กิจกรรมหลักสูตรคือ กิจกรรมการ เปลี่ยนแปลงนั่นเอง เป็นกระบวนการแปลงหลักสูตรลงไปสู่ชั้นเรียนจริง ๆ โดยการดำเนินการตาม แผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนนับได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะสนองเจตนารมณ์ของ หลักสูตร เป็นภารกิจหลักของครูผู้สอน ซึ่งคือผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง เป็นการตรวจสอบว่า แนวความคิดของคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้หรือไม่ อย่างไร ครูผู้สอนทุกคนต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการสอนหรือการจัดการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการ นำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต้องพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็น สำคัญ ครูผู้สอนต้องปฏิบัติให้ได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ และการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้อย่างครอบคลุมแนวความคิดของหลักสูตร ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ การพิจารณา การเลือกกิจกรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ต้องคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายที่รวดเร็วและประหยัด ต้อง เลือกกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของรายวิชาและ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง ซึ่งระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควร ให้มีการสนับสนุน และส่งเสริมการใช้หลักสูตร เพื่อจะได้รับว่าการบริหารประสบปัญหาไรบ้าง เพื่อ หาวิธีการแก้ปัญหาได้ทันเวลา สามารถใช้การนิเทศและการติดตามผลการใช้หลักสูตรนั้นจะเป็น การให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่ครู เพื่อให้ดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง (พูนสุข อุดม, 2556 ; สุนทร โคตรบรรเทา, 2553)

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจอธิบายได้ว่า โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา สอนให้นักเรียนปฏิบัติศาสนกิจ ตลอดจนการปฏิบัติตนอยู่ในแนวทางที่ถูกต้องตามหลักอิสลาม เพื่อให้นักเรียนเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งสอดคล้องกับครูอิสลามศึกษา (2563) ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนได้มีการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีสภาพแวดล้อมที่เน้นศาสนาเป็นหลัก มีสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจที่เหมาะสม ถูกต้องตามหลักศาสนา และมีการวัดและการประเมินการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกระดับชั้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นายลูกมาน หนุยาหมาด (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝันจังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียน มีการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาอิสลามส่วนใหญ่มีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียน มีการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี มีอาคารและห้องละหมาด มีการจัดคาบสำหรับปฏิบัติศาสนกิจทั้งในเวลาละหมาดซุฮรีและละหมาดวันศุกร์ มีการจัดโครงการและกิจกรรมทางศาสนา

1.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยภาพรวม มีการนิเทศ กำกับ ควบคุม ติดตามผลการทำงานของครูในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง แก้ไข ปรับปรุงและพัฒนางานในวิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ มีการส่งครูเข้าอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนให้มีความรู้และมีการเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูผู้สอนอยู่เสมอ สอดคล้องกับผลการวิจัยของอารีฝิน เทพลักษณ์ (2555) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่ประสบความสำเร็จสูง ด้านการนิเทศ ควรวางแผนการนิเทศ ดำเนินการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องและการจัดทำเอกสารรายงานผล ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ควรปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นและนำผลการนิเทศไปปรับปรุงการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร เป็นภารกิจที่มีความจำเป็น เพราะจะทำให้ทราบปัญหาของ การใช้หลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านบุคคล ด้านสถานที่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านเอกสาร ด้าน งบประมาณ ฯลฯ เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาได้ทันการ โดยสถานศึกษาควรจัดทำ

แผนการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างชัดเจน และดำเนินการให้ได้ตามแผน เพราะการเก็บข้อมูลบางอย่างขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของระยะเวลาและกิจกรรมที่ทำตามลำดับขั้นตอนและต่อเนื่อง ดังนั้นการวางแผนเพื่อการประเมินหลักสูตรต้องชัดเจนและควรกำหนดว่าจะใช้วิธีการประเมินอย่างไรจึงจะได้ผล การประเมินหลักสูตรควรประเมินในสาระสำคัญของตัวบ่งชี้ (indicator) ที่อธิบายถึงประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตรว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ และการพิจารณาให้เป็นภาพรวมทั้งหมดของการใช้หลักสูตรเกี่ยวกับการหาตัวบ่งชี้สำคัญ ๆ จะต้องระมัดระวังเรื่องตัวแปรทางวัฒนธรรมทางสังคมและทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ปัจจุบันจะมีระบบกลุ่มสถานศึกษาช่วยเหลือก็ตาม อีกทั้งการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลเป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาใช้ในการควบคุมคุณภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการติดตาม เช่น การตรวจเยี่ยม และการสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การสอนแบบชี้แนะ (Coaching) การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ การบันทึกรายงานหลังการสอน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น และการดำเนินการนิเทศของครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องอยู่บนพื้นฐานความรู้สึที่เป็นกัลยาณมิตร และยอมรับการเปลี่ยนสถานภาพระหว่างการเป็นผู้นิเทศและเป็นผู้รับการนิเทศ เพื่อให้เกิดระบบการนิเทศติดตาม ที่เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งประกอบด้วย ดังนี้

1. การร่วมกันกำหนดความต้องการในการรับการนิเทศ หรือกำกับ ติดตามเพื่อเฝ้าระวังมิให้คุณภาพการจัดทำและการใช้หลักสูตรเกิดปัญหา อุปสรรคและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน
2. การสร้างความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรในเชิงบวกแก่ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาว่า มิได้เป็นกระบวนการจับผิด แต่เป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือ เพื่อให้การใช้หลักสูตรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. การกำหนดข้อตกลงเพื่อการขับเคลื่อน การนิเทศติดตามร่วมกัน และมีแผนการดำเนินการอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม
4. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้มีการนิเทศ ติดตาม ทั้งในระดับชั้นเรียน และระดับสถานศึกษา อย่างเป็นระบบครบวงจรและต่อเนื่อง (พูนสุข อุตม, 2556 : 125 ; กระทรวงศึกษาธิการ, 2554 : 40)

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจอธิบายได้ว่า เมื่อโรงเรียนมีการนิเทศครูผู้สอนแล้ว มีการสรุปผลการนิเทศ เพื่อรายงานการนิเทศให้กับครูผู้สอน ทำให้ครูรู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตัวเอง ซึ่ง

สามารถพัฒนาตนเองได้ และมีการรายงานให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ เพื่อร่วมกันกำหนดหาแนวทางพัฒนาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหาร (2563) ให้สัมภาษณ์ว่า โรงเรียนมีการนิเทศครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง หลังจากกานนิเทศจะมีการสรุปผลการนิเทศให้กับครูผู้สอน เพื่อให้ครูผู้สอนพัฒนาต่อไป รวมทั้งมีการส่งครูเข้าอบรมเมื่อมีหน่วยต้นสังกัดจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอน ด้านเทคนิคการสอน การจัดทำแผนการสอน ฯลฯ และสอดคล้องกับครูอิสลามศึกษา (2563) ให้สัมภาษณ์ว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญและสนับสนุนด้านการนิเทศ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดบได้รับการพัฒนาและมีการปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่องอยู่เสมอ

2. ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดบของโรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี สามารถอภิปรายประเด็นสำคัญๆ ได้ดังนี้

2.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร พบว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดบของโรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ คิดเป็นร้อยละ 100 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานที่เป็นร้อยละ 100 4 อันดับ คือ 1) จัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรครูเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดบ การนำหลักสูตรไปใช้ หลักการวัดผล และการประเมินผล 2) ผู้บริหารและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบมัคดบร่วมประชุมทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน วางกรอบทิศทางการจัดการศึกษาอิสลามศึกษาให้เข้าใจตรงกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของหลักสูตร 3) ครูผู้สอนในหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดบควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อจะได้พัฒนาการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) โรงเรียนกำหนดวุฒิอิสลามศึกษาเป็นเงื่อนไขในการรับบุคคลเข้าทำงาน

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจอธิบายได้ว่า โรงเรียนควรมีการจัดอบรมครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบมัคดบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านหลักสูตรสามารถนำประสบการณ์ ความรู้ไปพัฒนา บริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาต่อไปซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหาร (2563) ให้สัมภาษณ์ว่า เมื่อโรงเรียนประสบปัญหา ครูผู้สอนไม่มีพื้นฐาน ความรู้ในด้านหลักสูตร รูปแบบการสอนและวิธีการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดบ ควรมีการอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามให้มีความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้นเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้มาปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานเพื่อ

พัฒนาการบริหารหลักสูตร และสอดคล้องกับผลการวิจัยของฮอซาลี บินล่าเต๊ะ (2552) ได้ทำวิจัยเรื่อง หลักการจัดการศึกษาอิสลามของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนควรแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดอบรม สัมมนา ปลูกฝังจิตสำนึกให้กับครู มีระเบียบบังคับเรื่องการแต่งกายที่ชัดเจนและครูทุกคนต้องปฏิบัติตาม ส่งเสริมให้ครูหมั่นศึกษาหาความรู้เทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อนำมาใช้ในการสอน และสอดคล้องกับสอดคล้องกับ จรุณี เก้าเอี้ยน (2555) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษามีดังนี้

1. การสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากร โดยวิธีการ มีข้อมูลที่แสดงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีเอกสารและหลักฐานเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสนใจ

2. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีวิธีการ มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ของบุคลากรในสถานศึกษา มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและหน่วยงานที่เป็นแหล่งเรียนรู้

3. การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาเพื่อ การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาและคณะกรรมการอื่นๆ ตามความต้องการจำเป็น โดยการ มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและงานวิชาการตามหลักสูตรสถานศึกษา มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอื่นๆ ได้แก่ คณะกรรมการประเมินหลักสูตร คณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้

4. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาให้กับผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบ และขอความร่วมมือ โดยการมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา ให้บุคลากรในสถานศึกษาผู้ปกครองชุมชนทราบ บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา

2.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร พบว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมีกติกของโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮ์ จังหวัดปัตตานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ คิดเป็นร้อยละ 100 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานที่เป็นร้อยละ 100 3 อันดับ คือ 1) ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดกรอบ

โครงสร้างสาระหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน 2) ครูผู้สอนร่วมกันวางแผนพัฒนาหลักสูตรโดยนำผลการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์ วางแผน และพัฒนา และ 3) จัดทำแบบเรียนอิสลามศึกษาเชิงบูรณาการโดยหลอมรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจอธิบายได้ว่า โรงเรียนควรปรับปรุงเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่มากเกินไป จนทำให้เกิดปัญหาด้านเวลาการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิชญา ทอดทั้ง (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนไม่สามารถจัดตารางเวลาเรียน สอดคล้องกับหลักสูตร จึงเกิดปัญหาต่อการจัดการเรียนการสอน เรียนไม่ทันเนื้อหาของหลักสูตร สอดคล้องกับผลการวิจัยของชুমัยยะห์ สาและ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คือหลักสูตรอิสลามศึกษาต้องปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเหมาะสมกับวัย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลาย มีการสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กนักเรียนที่มีปัญหา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรสนับสนุนสื่ออิสลามศึกษาที่เป็นภาษาไทย ให้กับโรงเรียน ควรวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และควรจัดให้มีการอบรมด้านการพัฒนาการเรียนการสอนให้แก่วิทยากรอิสลามศึกษา สอดคล้องกับอัลกุรอาน ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับหลักการทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการปรึกษาหารือกันก่อนดำเนินงานจริง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ ซึ่งการปรึกษาหารือเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญของผู้ศรัทธา ดังที่อัลลอฮ์ทรงตรัสว่า

﴿ وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴾

ความว่า “และบรรดาผู้ตอบรับต่อพระเจ้าของพวกเขาและดำรงละหมาด และกิจการของพวกเขามีการปรึกษาหารือระหว่างพวกเขาและเขาบริจาคสิ่งที่เราได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา”

(ซูเราะห์อัซซุรอ 42 : 38)

สอดคล้องกับนิเลาะ แวอูเซ็ง (2551) กล่าวว่า ในการวางแผนนั้นต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจที่หลากหลาย ทั้งด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา เนื้อหาของหลักสูตร การบริหาร ขั้นตอนกระบวนการวางแผน สามารถวิเคราะห์สภาพทั่วไปของโรงเรียน วิเคราะห์ผู้เรียน สามารถจัดทำแผนได้สอดคล้องกับความพร้อมและความต้องการของสถานศึกษา ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญสามารถนำแผนนั้นไปปรับใช้ได้โดยตรง ดังนั้นในสถานศึกษาถ้าผู้บริหาร ครู ไม่มีความรู้ในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา ต้องศึกษาอบรม ปรึกษาผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องของหลักสูตร เพื่อให้การวางแผนงานประสบผลสำเร็จ และในการวางแผนงานทุกอย่างนั้นที่สำคัญจะต้องมอบหมายต่ออัลลอฮ์

2.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร พบว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมีกติกของโรงเรียนดารุสबारอกะฮ์ จังหวัดปัตตานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ คิดเป็นร้อยละ 100 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานที่เป็นร้อยละ 100 5 อันดับ คือ 1) โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) ควรมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยการจัดประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหาข้อสรุป เพื่อให้การดำเนินงานบริหารหลักสูตรไปในทิศทางเดียวกัน 3) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองร่วมกันส่งเสริม และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนตามหลักอิสลามที่ถูกต้อง 4) ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษาให้สูงขึ้น และ 5) จัดประชุมผู้ปกครองเพื่อรายงานผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจอธิบายได้ว่า การสร้างตราบียะฮ์ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนไม่ใช่แค่การตราบียะฮ์แก่ผู้เรียน แต่เป็นการตราบียะฮ์ไปถึงผู้ปกครองของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับยุทธนา เกื้อกูล (2550) กล่าวว่า การตราบียะฮ์ เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับคำสอนของอิสลาม และอิสลามเป็นศาสนานับได้ว่าเป็นศาสนาแห่งการตักเตือนโดยเป็นการตักเตือนให้ปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามและละเว้นความชั่ว การตักเตือนมีประโยชน์อย่างใหญ่หลวงในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะมนุษย์ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่พ้นกับการกระทำผิดและการหลงลืม นับเป็นวิธีสอนที่พัฒนาระบบการคิดและพูดใน

เวลาเดียวกัน และสอดคล้องกับอาบูอับดิรเราะหฺมาน อับดุลลอฮฺ ซัยน (2555) กล่าวถึงวิธีการ การตรึงบียะฮฺโดยมีขั้นตอน ซึ่งสามารถสรุปเป็นวิธีการดังต่อไปนี้

1. แจ้งให้ผู้ที่ต้องการจะตรึงบียะฮฺทราบถึงผลที่เขาจะได้รับจากการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในหนทางที่ดีขึ้นนั่นก็คือสรรงสวรรค์ของอัลลอฮฺ
2. แจ้งให้พวกเขาได้รู้ถึงผลแห่งการไม่เปลี่ยนแปลง และยังคงทำความผิดอยู่ ว่า จะต้องเข้านรก
3. ห้ามปรามในสิ่งที่เป็นความผิดที่ยิ่งใหญ่ก่อน และตามด้วยสิ่งที่เป็นความผิดที่เบา กว่าโดยค่อย ๆ ห้ามปรามและแนะนำให้ถอยห่างออกมาทีละเล็กทีละน้อยแบบค่อยเป็นค่อยไป
4. ห้ามปรามอย่างเบ็ดเสร็จให้เด็ดขาดในสิ่งที่เป็นความผิดทั้งหมด ทั้งความผิดที่ ยิ่งใหญ่และความผิดที่เบากว่า

2.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล พบว่า แนวทางการบริหาร หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ คิดเป็นร้อยละ 100 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความ คิดเห็นต่อการดำเนินงานที่เป็นร้อยละ 100 5 อันดับ คือ 1) แต่งตั้งฝ่ายนิเทศด้านอิสลามศึกษา โดยตรง โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาและการนิเทศเพื่อให้การ ดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด 2) กำหนดกรอบในการดำเนินงาน เครื่องมือ และเกณฑ์การนิเทศ ที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้โดยง่าย 3) กำหนดให้ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายตรึงบียะฮฺเข้ารับ การอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับตลอดจนทักษะการนิเทศเพื่อให้ สามารถนิเทศครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) กำหนดจำนวนคาบสอนของฝ่ายนิเทศน้อยกว่าครูทั่วไป และ 5) กำหนดให้ฝ่ายวิชาการและฝ่ายตรึงบียะฮฺร่วมมือกันนิเทศในเวลาเดียวกัน

ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจอธิบายได้ว่า ควรแต่งตั้งฝ่ายนิเทศด้านอิสลามศึกษา โดยตรง โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาและการนิเทศเพื่อให้การ ดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิชญ ทอดทึง (2559) ได้ทำวิจัย เรื่อง สภาพ ปัญหา และแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐ จังหวัด สงขลา ผลการวิจัยพบว่า ต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง เพื่อดูแล ด้านอิสลามศึกษา มีการประชุม วางแผนงานการนิเทศที่ชัดเจนจัดโครงการนิเทศ กำกับติดตาม และ ประเมินผลในสถานศึกษา คณะกรรมการนิเทศ ต้องจัดทำเครื่องมือนิเทศอย่างชัดเจนเพื่อใช้

ประกอบการนิเทศ และผู้นิเทศ ต้องมีเทคนิควิธีการนิเทศที่หลากหลาย สอดคล้องกับลูกหลาน หนูยา
 หมด (2557) ได้ทำวิจัยเรื่องปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน 1
 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝันจังหวัดสตูลผลการวิจัยพบว่า ขาดการนิเทศโดยศึกษานิเทศก์ ไม่มีการดูแล
 จากศึกษานิเทศก์ ไม่มีศึกษานิเทศก์อิสลามศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบ
 ชัดเจนในการนิเทศอิสลามศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ได้รับการอบรมสัมมนาน้อย ไม่มีการทำวิจัยเพื่อ
 พัฒนาการจัดเรียนรู้ หลักสูตรขาดการดูแลในการร่าง นำมาใช้ และประเมินผลการใช้และขาดการ
 ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนทุกระดับชั้นโดยหน่วยงานภายนอก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยเรื่องสภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับ
 ของโรงเรียนดาร์ลุบารอกะฮ์ จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร ควรมีการจัดอบรมผู้บริหาร ฝ่าย
 วิชาการศาสนา ฝ่ายดัตร์ปียะห์ และครูผู้สอนอิสลามศึกษา ทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน
 วางกรอบทิศทางการจัดการศึกษาอิสลามศึกษา และจัดหาบุคลากรโดยการกำหนดวุฒิอิสลามศึกษา
 เป็นเงื่อนไขในการรับบุคคลเข้าทำงาน เพื่อให้การบริหารหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและ
 ประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการศาสนา ฝ่ายดัตร์ปี
 ยะห์ และครูสอนอิสลามศึกษา ต้องร่วมกันวางแผนการบริหารหลักสูตรอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อ
 กำหนดกรอบโครงสร้างสาระหลักสูตรของโรงเรียน โดยนำผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมาวิเคราะห์
 ปรับปรุง วางแผน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอน ได้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน

1.3 ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร ควรจัดประชุมผู้ปกครอง แลกเปลี่ยนความ
 คิดเห็น และหาข้อสรุป เพื่อรายงานผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้
 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลักสูตรอิสลามศึกษา
 เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และให้ชุมชนผู้ปกครองร่วมกัน ส่งเสริม ปลูกฝังคุณธรรม
 จริยธรรมให้แก่นักเรียนตามหลักอิสลามที่ถูกต้อง

1.4 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล ควรแต่งตั้งฝ่ายนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาและการนิเทศเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และร่วมกันวางแผนการนิเทศ กำหนดกรอบในการดำเนินงาน เครื่องมือ และเกณฑ์การนิเทศที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้โดยง่าย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยเรื่องสภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับของโรงเรียนดาร์ุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี มีประเด็นข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อจะได้ศึกษาความเหมือนและแตกต่างของการใช้หลักสูตรและความต่อเนื่องของหลักสูตร

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยโรงเรียนที่มีบริบทและความพร้อมแตกต่างกัน เช่น โรงเรียนที่มีขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ เพื่อจะได้ศึกษาสภาพ ปรัชญาการณ์และปัญหาที่หลากหลายของการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับ

2.3 ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก โดยศึกษาโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดับที่มีคุณภาพ

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จรุณี แก้วเอี่ยม. (2556). *เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา : กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ*. คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2551). *การพัฒนาหลักสูตร*. ทิวพี จำกัด.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2559). *การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร : แนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2557). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2557). *การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : บริษัท วิพรินทร์ (1991) จำกัด.
- ธีระ รุณเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง
- นิตยา เปลื้องนุช. (2555). *การบริหารหลักสูตร*. พิมพ์ครั้งที่ 2 ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิเลาะ แวอุเซ็ง. (2559). *การจัดการศึกษาในอิสลาม : แนวคิดสู่ปฏิบัติ*. โรงพิมพ์มิตรภาพ
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. บริษัท แอคทีฟ พริน จำกัด.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2553). *หลักสูตรการศึกษา*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พูนสุข อุดม. (2556). *การพัฒนาหลักสูตร*. สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2554). *การจัดการหลักสูตรและการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2561). *หลักคิดการจัดการหลักสูตรและการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มารุต พัฒนาผล. (2561). *การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์
- มารุต พัฒนาผล. (2562). *รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2555). *การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. บริษัท นำศิลป์สงขลา: โฆษณา จำกัด.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2557). *การนิเทศการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. บริษัท นำศิลป์สงขลา : โฆษณา จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท อาร์ แอนด์ ปริ้นท์ จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2561). *พัฒนาหลักสูตรและการสอน*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สฎายุ อีระวณิชตระกูล. (2553). *การบริหารงานบุคคลทางการศึกษา*. ชลบุรี : เก็ทกู๊ดครีเอชั่น
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *นิยามคำศัพท์หลักสูตร : หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. ชุมชนุสสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *รายงานกรวิจัยการศึกษาแนวทาง เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถาบันศึกษาปอเนาะในจังหวัดชายแดน ภาคใต้*. บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้*. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และ สังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สามลดา.
- อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต. (2550). *ประวัติการศึกษาอิสลาม*. พิมพ์ครั้งที่ 3. โรงพิมพ์มิตรภาพปัตตานี
- อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต. (2558). *ปรัชญาการศึกษาอิสลาม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. หาดใหญ่: บันลือการพิมพ์.

- _____. (2561). รายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาปีการศึกษา 2561 โรงเรียนदारูลบา
รอกะฮ์ ระดับการศึกษาปฐมวัยและขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2554). หลักสูตรอิสลามศึกษา มัธยมศึกษา.

ภาษาต่างประเทศ

- Saylor, J. G., Alexander, W. M., and Lewis, A. J. (1981). *Curriculum Planning for Better Teaching and Learning*, 4th ed. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development. Theory and Practice*. New York : Harcourt, Brace and World.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. The University of Chicago Press.

หนังสือแปล

- Ali Mohammad Jubran Saleh. (2551). *การบริหารการศึกษาในอิสลาม*. แปลจาก Educational Administration : An Islamic Perspectives. โดย นิเลาะ แวอูเซ็ง. สงขลา : ห้างหุ้นส่วน จำกัดหาดใหญ่กราฟฟิก.
- อบูอัับดุลเราะหมาน อับดุลลอฮ์ซัยนุ. (2555). *ตะฮะฮ์ฮ์อย่างมีฮิกมะฮ์*. โดย Zunnur. กรุงเทพฯ : นิตวีดาการพิมพ์ จำกัด.

วิทยานิพนธ์และงานวิจัย

- ซุลกออรัญญ์ เบ็ญญา. (2557). *สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของครูในโรงเรียนสองระบบ จังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาอิสลามศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ซูมัยยะห์ สาละ. (2550). *บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดยะลา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาอิสลามศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พิชยา ทอดทึง. (2559). *สภาพปัญหาการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มในโรงเรียนของรัฐจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารและการจัดการศึกษาอิสลาม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- มาหามะรือสะลี บินเซ็ง. (2556). *สภาพปัญหาและความต้องการการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารและการจัดการศึกษาอิสลาม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มูฮำมัด มอลอ. (2554). *การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบเข้มของผู้บริหารสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มูฮำหมัดนาเซ สามะ. (2552). *สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาอิสลามศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไมซาเร๊ะ ขุนรักษ์. (2556). *วิธีการดัดนิสัยนักเรียนในโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาการ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารและการจัดการศึกษาอิสลาม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ยุทธนา เกื้อกุล. (2550). *วิทยาการสอนของท่านนบีมุฮัมมัด*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาอิสลามศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ลูกมาน หนูยาหมาด. (2557). *ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดสตูล*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารและการจัดการศึกษาอิสลาม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อัดนันย์ อาลีกาแห. (2553). *ปัญหาของครูอิสลามศึกษาในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐตามโครงการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาอิสลามศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อารีฟีน เทพลักษณ์. (2555). *การศึกษาสภาพและแนวทางการจัดอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุซงึ่บัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อิรฟัน หะยีมะ. (2560). *สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (แบบเข้ม) จังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อิสมาแอล หลีเส็น. (2557). *สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- อับดุลชอเม โต้ะอาลิม. (2550). ปัญหาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ใน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (อิสลามศึกษา) ของวิทยากรอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาอิสลามศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ฮอซาลี บินล่าเต๊ะ. (2552). หลักการจัดการอิสลามศึกษาของผู้บริหารและครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาอิสลามศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ภาคผนวก

ลำดับที่.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง สภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับของโรงเรียนดarulบารอกะฮฺ

คำชี้แจง สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์

1. แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับของโรงเรียนดarulบารอกะฮฺ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะไม่มีผลกระทบต่อท่านและหน่วยงานไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น แต่มุ่งประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น จึงขอความกรุณาจากท่านตอบคำสัมภาษณ์ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาระบบการศึกษาต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับของโรงเรียนดarulบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบคำสัมภาษณ์มา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

นางอาอีชะฮ์ ยานยา

นักศึกษาปริญญาโท

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

(สำหรับผู้บริหาร)

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. เพศ.....
2. อายุ.....ปี
3. วุฒิการศึกษา
  - ( )ปริญญาตรี
  - ( )ปริญญาโท
  - ( )อื่น ๆ ระบุ.....
4. ตำแหน่งงาน.....
5. ประสบการณ์การทำงาน.....ปี
6. วัน เดือน ปี ที่ให้การสัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบของโรงเรียนดarulbarokahsy จังหวัดปัตตานี

1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

1. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ที่ใช้ในปัจจุบันเป็นอย่างไร หรือไม่ อย่างไร?
2. ท่านมีการอบรมชี้แจงเพื่อวางแผนการจัดทำการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบหรือไม่ อย่างไร?
3. ท่านมีการจัดหาคู่มือครูและเอกสารที่เกี่ยวข้องและจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบหรือไม่ อย่างไร?
4. ท่านมีการประชาสัมพันธ์ชุมชนได้รับทราบเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบหรือไม่ อย่างไร?
5. โรงเรียนท่านมีการจัดทำเอกสารหลักสูตร หนังสือเรียนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ประกอบการค้นคว้าหรือไม่อย่างไร?
6. ท่านได้มีการจัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สื่อ และจัดบรรยากาศการเรียนรู้อิสลามศึกษาและสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบหรือไม่ อย่างไร?

7. โรงเรียนของท่านมีการจัดห้องเรียน จำนวนนักเรียน และจำนวนครูอย่างเหมาะสมและพอเพียงหรือไม่อย่างไร?

8. ท่านมีการจัดครูสอนอิสลามศึกษาตรงตามวิชาเอกและคุณวุฒิ หรือไม่ อย่างไร?

9. ท่านคิดว่าภาพรวมการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมีแนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร

2) การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

1. ท่านมีการประชุมครูและวางแผนการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ และอบรมครูเพื่อจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ หรือไม่ อย่างไร?

2. สารการเรียนรู้มีความชัดเจน ถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละชั้นปีสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดหรือไม่ อย่างไร?

3. โรงเรียนท่านมีปัญหาในการจัดเตรียมหลักสูตร แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน คู่มือครู และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบแก่ครูอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?

4. โรงเรียนท่านมีการจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆให้สอดคล้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบหรือไม่อย่างไร?

5. ในภาพรวมการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

3) การดำเนินการบริหารหลักสูตร

1. โรงเรียนของท่านจัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบครบทุกสาระวิชาหรือไม่ อย่างไร?

2. โรงเรียนของท่านจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา ความสนใจความสามารถ ความถนัดของผู้เรียนและสอดคล้องกับหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร?

3. ท่านได้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายหรือไม่ อย่างไร?

4. ท่านได้ส่งเสริมให้ครูมีการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมและมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร?

5. ครูอิสลามศึกษามีการจัดชั้นเรียนและบรรยากาศของห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

6. ครูอิสลามศึกษามีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนและครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยหรือไม่ อย่างไร?

7. ครูอิสลามศึกษามีการออกแบบวิธีวัดและประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร?

8. ท่านมีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียน มีการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาอิสลามหรือไม่ อย่างไร?

9. ในภาพรวมการดำเนินการบริหารหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบมัธยม ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

4) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

1. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

2. โรงเรียนของท่านมีการส่งครูเข้าอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนให้มีความรู้ และประสบการณ์ ในวิชาอิสลามศึกษาแบบมัธยมหรือไม่ อย่างไร?

3. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศภายใน ดูแล การปฏิบัติงานของครูอิสลามศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่ อย่างไร?

4. โรงเรียนของท่านมีการสนับสนุนให้ครูอิสลามศึกษาทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร?

5. ท่านมีการเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูสอนอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?

6. โรงเรียนของท่านมีการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนหรือไม่ อย่างไร?

7. โรงเรียนของท่านมีการนำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร?

8. ท่านคิดว่าภาพรวมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบมัธยมในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง โปรดให้ข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมของโรงเรียนคารุลบารอกะฮ์ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

1. ด้านเตรียมความพร้อมหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

2. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

3. การดำเนินการบริหารหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

4. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

(สำหรับฝ่ายวิชาการศาสนาและฝ่ายตรีปียะห์)

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. เพศ.....
2. อายุ.....ปี
3. วุฒิการศึกษา
  - ( ) ปริญญาตรี
  - ( ) ปริญญาโท
  - ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
4. ตำแหน่งงาน.....
5. ประสบการณ์การทำงาน.....ปี
6. วัน เดือน ปี ที่ให้การสัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี

1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

1. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับ ที่ใช้ในปัจจุบันเป็นอย่างไร หรือไม่ อย่างไร?
2. ท่านมีการอบรมชี้แจงเพื่อวางแผนการจัดทำการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับหรือไม่ อย่างไร?
3. ท่านมีการจัดหาคู่มือครู เอกสารที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบหลักสูตร หนังสือเรียนอิสลามศึกษาประกอบการค้นคว้าหรือไม่ อย่างไร?
4. ท่านมีการประชาสัมพันธ์ชุมชนได้รับทราบเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคถับหรือไม่ อย่างไร?
5. โรงเรียนท่านมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?
6. โรงเรียนของท่านมีการจัดห้องเรียน จำนวนนักเรียน และจำนวนครูอย่างเหมาะสมและพอเพียงหรือไม่อย่างไร?

7. ท่านมีการจัดครูสอนอิสลามศึกษาตรงตามวิชาเอกและคุณวุฒิ หรือไม่ อย่างไร?

8. การบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบในโรงเรียนของท่านได้รับความร่วมมือจาก คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียนหรือไม่ อย่างไร?

9. ในภาพรวมการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมี แนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

2) การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

1. ท่านมีการประชุมครูและวางแผนการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ และอบรมครู เพื่อจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ หรือไม่ อย่างไร?

2. สารการเรียนรู้มีความชัดเจน ถูกต้องเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละชั้นปีสอดคล้องกับ มาตรฐานและตัวชี้วัดหรือไม่ อย่างไร?

3. โรงเรียนท่านมีปัญหาในการจัดเตรียมหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู และเอกสารอื่นๆ ที่ เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบแก่ครูอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?

4. โรงเรียนท่านประสบปัญหาในการจัดกิจกรรมซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม หรือไม่ อย่างไร?

5. ในภาพรวมการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ในโรงเรียนของ ท่าน ท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมีแนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร

3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร

1. โรงเรียนของท่านจัดการเรียนการสอน และจัดทำแผนการสอนวิชาอิสลามศึกษาแบบมัค ดัตบครบทุกสาระวิชาหรือไม่ อย่างไร?

2. โรงเรียนของท่านจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา ความสนใจความสามารถ ความถนัดของผู้เรียนและสอดคล้องกับหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร?

3. ท่านได้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้ รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายหรือไม่ อย่างไร?

4. ท่านได้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีหลากหลาย เหมาะสมกับ เนื้อหากิจกรรมและมีการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร?

5. ครูอิสลามศึกษามีการจัดชั้นเรียนและบรรยากาศของห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

6. ครูอิสลามศึกษามีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนและครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยหรือไม่ อย่างไร?

7. ครูอิสลามศึกษามีการออกแบบวิธีวัดและประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหา และกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร?

8. ท่านมีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียน มีการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาอิสลามหรือไม่ อย่างไร?

9. ในภาพรวมการดำเนินการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับ ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมีแนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

4) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

1. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

2. โรงเรียนของท่านมีการส่งครูเข้าอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนให้มีความรู้ และประสบการณ์ในวิชาอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?

3. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศภายใน ดูแล การปฏิบัติงานของครูอิสลามศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่ อย่างไร?

4. โรงเรียนของท่านมีคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา และมีการวางแผนงานโครงการนิเทศ กำกับติดตามในสถานศึกษาหรือไม่ อย่างไร?

5. ท่านมีการเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูสอนอิสลามศึกษาหรือไม่ อย่างไร?

6. โรงเรียนของท่านมีการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมกดับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและชุมชนหรือไม่ อย่างไร?

7. โรงเรียนของท่านมีการนำผลการประเมินการเรียนรู้อย่างไรใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร?

8. ในภาพรวมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบมกดับในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมีแนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง โปรดให้ข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัธยมของโรงเรียนดารุลบารอกะฮฺ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

1. ด้านเตรียมความพร้อมหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

2. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

3. การดำเนินการบริหารหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

4. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

(สำหรับครูอิสลามศึกษา)

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. เพศ.....
2. อายุ.....ปี
3. วุฒิการศึกษา
  - ( ) ปริญญาตรี
  - ( ) ปริญญาโท
  - ( ) อื่น ๆ ระบุ.....
4. ตำแหน่งงาน.....
5. ประสบการณ์การทำงาน.....ปี
6. วัน เดือน ปี ที่ให้การสัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบของโรงเรียนดarulbarokah จังหวัดปัตตานี

1) ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร

1. ท่านประสบปัญหาในการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบหรือไม่ อย่างไร?
2. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในด้านหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร?
3. ท่านได้รับการอบรมชี้แจงและศึกษาคู่มือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อวางแผนการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบหรือไม่ อย่างไร?
4. ท่านได้รับการจัดสรรงบประมาณ ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ สื่อ และจัดบรรยากาศการเรียนรู้ สถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ และห้องละหมาดหรือไม่ อย่างไร?
5. โรงเรียนของท่านมีการจัดห้องเรียน จำนวนนักเรียน และจำนวนครูอย่างเหมาะสมและพอเพียงหรือไม่อย่างไร?
6. โรงเรียนของท่านได้รับความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบจากคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนหรือไม่อย่างไร?

7. ในภาพรวมการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมีแนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

2) การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

1. ท่านประสบปัญหาในการจัดทำหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู และเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบหรือไม่ อย่างไร?

2. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบที่ใช้ในปัจจุบันเป็นอย่างดีหรือไม่ อย่างไร?

3. ท่านมีการประชุมและวางแผนการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ หรือไม่ อย่างไร?

4. ท่านเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง ในด้านการจัดทำหลักสูตรและแผนการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร?

5. โรงเรียนของท่านมีการจัดตารางสอนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร?

6. รายวิชาที่ท่านสอนตรงกับความพร้อมและความถนัดของท่านหรือไม่ อย่างไร?

7. ในภาพรวมการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบ ในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมีแนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

3) ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร

1. โรงเรียนของท่านจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาครบทุกสาระวิชาหรือไม่ และมีการจัดทำแผนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

2. ท่านจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาแบบมัคดัตบสอดคล้องกับหลักสูตร จุดประสงค์ เนื้อหา ความสามารถความสนใจและความถนัดของผู้เรียนหรือไม่ อย่างไร?

3. ท่านได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายหรือไม่ อย่างไร?

4. ในการจัดการเรียนการสอนท่านมีการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่หลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมและมีการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร?

5. ท่านได้มีการจัดชั้นเรียนและบรรยากาศของห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

6. ท่านได้มีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนและครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัยหรือไม่ อย่างไร?

7. ท่านได้มีการออกแบบวิธีวัดและประเมินผลหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมหรือไม่ อย่างไร?

8. ท่านมีการสอนซ่อมเสริมวิชาอิสลามศึกษาแก่ผู้เรียนหรือไม่ ถ้ามีปฏิบัติในช่วงเวลาใด?

9. โรงเรียนของท่านมีสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจที่เหมาะสมตามหลักอิสลามหรือไม่ อย่างไร?

10. ท่านมีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในด้านอิสลามศึกษา หรือไม่ อย่างไร?

11. โรงเรียนของท่านมีการนิเทศ ติดตามผลการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา หรือไม่ อย่างไร?

12. ในภาพรวมการดำเนินการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับ ในโรงเรียนของท่านประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมีแนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

4) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

1. โรงเรียนของท่านมีคณะกรรมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลในการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร?

2. ท่านได้รับการนิเทศภายในสถานศึกษา ในด้านการสอนการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร?

3. โรงเรียนของท่านมีการวางแผนกำหนดจุดประสงค์ รูปแบบ เครื่องมือ วิธีการนิเทศ และเป้าหมายการนิเทศที่ชัดเจนหรือไม่ อย่างไร?

4. ท่านมีการศึกษาทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร?

5. ท่านได้รับการเสริมแรงและขวัญกำลังใจในการทำงานหรือไม่ อย่างไร?

6. ท่านได้รับการนิเทศจากหน่วยงานภายนอกที่ทำหน้าที่ดูแลด้านอิสลามศึกษา หรือไม่ อย่างไร?

7. ท่านมีการนำผลการประเมินการเรียนรู้อมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร?

8. ท่านได้รับการนิเทศ ติดตามทั้งในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร?

9. ในภาพรวมการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร อิสลามศึกษาแบบมัคดบในโรงเรียนของท่าน ประสบปัญหาหรือไม่ อย่างไร และท่านมีแนวทางการแก้ปัญหา และพัฒนาอย่างไร?

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง โปรดให้ข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสภาพการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดบของโรงเรียนดarulbarokah เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

1. ด้านเตรียมความพร้อมหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

2. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

3. การดำเนินการบริหารหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

4. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

.....

.....

.....

แบบสอบถามเพื่อการยืนยัน

แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับของโรงเรียนดารุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ศึกษาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับของโรงเรียนดารุลบารอกะฮฺ จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้จากการประมวลผลข้อมูลการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ขอให้ท่านได้ยืนยันถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ เพื่อนำไปกำหนดเป็นข้อเสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับต่อไป โดยขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ดังนี้

ข้อที่	แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นไปไม่ได้	
	ด้านการเตรียมความพร้อมบริหารหลักสูตร					
1	จัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรครูเกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับ การนำหลักสูตรไปใช้ หลักการวัดผล และการประเมินผล					
2	ผู้บริหารและครูผู้สอนอิสลามศึกษาแบบมักระดับ ร่วมประชุมทำความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน วางกรอบทิศทางการจัดการศึกษาอิสลามศึกษาให้เข้าใจตรงกัน เพื่อความเป็นเอกภาพของหลักสูตร					
3	ครูผู้สอนในหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อจะได้พัฒนาการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
4	โรงเรียนกำหนดวุฒิอิสลามศึกษาเป็นเงื่อนไขในการรับบุคคลเข้าทำงาน					
5	ควรใช้อัลกุรอ่านแบบกิริออาตีแทนอัลกุรอ่านแบบมักระดับ					
	ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร					
6	จัดตารางเวลาเรียนตามโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาได้ครบถ้วน					

ข้อที่	แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นไปไม่ได้	
7	ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดกรอบ โครงสร้างสาระหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียน					
8	ครูผู้สอนร่วมกันวางแผนพัฒนาหลักสูตรโดยนำผลการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์ วางแผน และพัฒนา					
9	ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น					
10	จัดทำแบบเรียนอิสลามศึกษาเชิงบูรณาการโดยหลอมรวมเนื้อหาสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัคดับเข้ากับสาระของหลักสูตรอิสลามศึกษา 2546					
ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร						
11	โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลักสูตรอิสลามศึกษา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน					
12	ควรมีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยการจัดประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหาข้อสรุป เพื่อให้การดำเนินงานบริหารหลักสูตรไปในทิศทางเดียวกัน					
13	ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองร่วมกันส่งเสริม และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนตามหลักอิสลามที่ถูกต้อง					
14	ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านอิสลามศึกษาให้สูงขึ้น					
15	จัดประชุมผู้ปกครองเพื่อรายงานผลการดำเนินการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง					
ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล						
16	แต่งตั้งฝ่ายนิเทศด้านอิสลามศึกษาโดยตรง โดยคัดเลือกผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรอิสลามศึกษา และการนิเทศเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด					

ข้อที่	แนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ข้อเสนอแนะ
		เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็นไปได้	ไม่ได้	
17	กำหนดกรอบในการดำเนินงาน เครื่องมือ และเกณฑ์การนิเทศที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้โดยง่าย					
18	กำหนดให้ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายทรัพยากรเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมักระดับตลอดจนทักษะการนิเทศเพื่อให้สามารถนิเทศครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
19	กำหนดจำนวนคาบสอนของฝ่ายนิเทศน้อยกว่าครูทั่วไป					
20	กำหนดให้ฝ่ายวิชาการและฝ่ายทรัพยากรร่วมมือกันนิเทศในเวลาเดียวกัน					

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นางอาอีชะฮ์ ยานยา	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	6120420110	
วุฒิการศึกษา		
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2561
สาขาการสอนอิสลามศึกษา		

ทุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2563

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

อาอีชะฮ์ ยานยา และนิเลาะ แวอุเซ็ง.2563. “สภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษาแบบมัถับของโรงเรียนดาร์ลবারอกะฮ์ จังหวัดปัตตานี”. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านอิสลามศึกษาและมุสลิมศึกษา ครั้งที่ 5 ประจำปี 2563 วันที่ 23 ธันวาคม 2563 ณ อาคารวิทยอิสลามนานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. หน้า 728 – 742.